

BROEDPLEKKEN VOOR BRUSSEL

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen voor
maatschappelijke infrastructuur

Broedplekken voor Brussel

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen voor
maatschappelijke infrastructuur

Deze studieopdracht kadert binnen het relanceplan Vlaamse Veerkracht dat het Vlaams Brusselfonds voorziet van investeringsmiddelen voor gemeenschapsinfrastructuur om het Nederlandstalige netwerk in Brussel te versterken. Een deel van de middelen werd voorbehouden voor de projectoproep 'Gemeenschapsinfrastructuur als Broedplek in Brussel', die goedgekeurd werd door de Vlaamse regering in mei 2021.

Het begeleidingstraject van het studieteam Architecture Workroom Brussels bestond uit twee opdrachten: een eerste opdracht om te ondersteunen in de opmaak van de projectoproep, en het begeleiden en verhogen van de kwaliteit van ingediende subsidieaanvragen; een tweede opdracht om te ondersteunen en op te volgen van de realisatie van de twaalf opstartende Broedplekken in Brussel.

TEAM

Architecture Workroom Brussels

Sara Leroy
Roeland Dudal
Jasmien Wouters
Els Vervloesem

met dank aan

Bram Vandemoortel
Chiara Cicchianni
Caroline Van Eccelpoel
Leonie Martens

Team Coördinatie Brussel

Gunter Bousset
Kassandra Bulckaert
Ann Steenwinckel

Kabinet Brussel Minister Dalle

Eva De Baerdemaeker

Vlaanderen
verbeelding werkt

**ARCHITECTURE
WORKROOM
BRUSSELS**

- 1. Broed-plekken?**
- 2. Een driejarig proces als incubatieperiode**
- 3. Twaalf Broedplekken voor Brussel**
- 4. Sociaal-ruimtelijke bouwstenen voor Broedplekken**
- 5. Naar meer sociaal-maatschappelijke infrastructuur in Vlaanderen en Brussel**

Beste lezer,

In dit boekje leest u een verslag van hoe Brussel er de afgelopen drie jaar voor een eerste keer twaalf officiële broedplekken bij heeft gekregen. Twaalf inspirerende plekken die inzetten op ruimte delen en intersectoraal samenwerken op maat van de stad waarin ze geworteld zijn.

Ik wil het team van Architecture Workroom en alle partners die aan dit traject hebben meegewerkt bedanken voor hun tomeloze en enthousiaste inzet. De blik van iedereen die meekeek, zowel over de schouder als recht in de lens, heeft een bijzonder boeiend, toekomstgericht en hoopvol beeld opgeleverd van de stad van morgen.

Met broedplekken investeerden we in stenen en infrastructuur die het samenleven met elkaar als evidentie naar voor schuift. Niet naast elkaar in parallelle werelden, maar verbonden met elkaar, met respect voor de eigenheid van iedereen.

De volgende pagina's nemen u mee langs de verschillende broedplekken, leggen u uit hoe ze tot stand zijn gekomen en waartoe we hopen dat ze zullen leiden. Want we zijn er nog niet. Ook wij als beleidsmakers hebben nog wat ontkokerend werk te doen als we organisaties en burgers willen aanmoedigen om vaker de vakjes te verlaten. Laat ons nog meer op zoek gaan naar wat ons bindt, ondanks alle verschillen. Ik hoop dat de volgende pagina's u alvast de weg wijzen.

Fijne reis!

Benjamin Dalle
Vlaams Minister van Brussel

SSST... HIER BROEDT EEN PLEK

Vlaanderen
verbekking werkt

De nood aan sociaal-maatschappelijke infrastructuur is een meer dan actueel thema. Tal van initiatieven doorheen de stad worden dagdagelijks geconfronteerd met grote maatschappelijke, sociale en ruimtelijke transitie. Uitdagingen op het vlak van armoede, sociale ongelijkheid, samenleven, gemeenschapsvorming, ontmoeting, levenslang leren, diversiteit, inclusie, zorg, duurzaamheid, circulaire economie, digitalisering, gezond voedsel, klimaatadaptatie of hernieuwbare energie stapelen zich op. Niet alleen in Brussel maar ook in andere steden en gemeenten zijn zowel overheden als heel wat organisaties in het jeugdwerk, welzijn, onderwijs, sport of de socio-culturele sector dagelijks bezig met het vormgeven van een antwoord op deze uitdagingen.

Velen onder hen botsen echter tegen hun grenzen aan. Ze hebben niet altijd de organisatorische of fysieke ruimte voorhanden om de complexiteit van deze uitdagingen te doorgronden. Heel wat (jonge) organisaties zijn op zoek naar een permanente en betaalbare thuisbasis, waar ze zichzelf kunnen verankeren en verder ontwikkelen. Anderen zien kansen om uit hun sectorale cocon te breken door samenwerkingen op te zetten met uiteenlopende initiatieven. Als hun wegen kruisen, ontstaan kansen voor ruimtedeling waarbinnen een vruchtbare samenwerking tot bloei kan komen. Door samen uitdagingen te exploreren, naar gedeelde oplossingen te zoeken in een nieuw organisatiemodel en onderling van elkaar te leren, lukt het wél om de maatschappelijke uitdagingen geïntegreerd aan te pakken.

De projectoproep Broedplekken geeft ruimte aan organisaties om te ontdekken wat de meerwaarde kan zijn van samenhuizen in de stad. Het begrip ‘broedplekken’ heeft

op die manier de afgelopen drie jaar verder vorm gekregen: in tegenstelling tot ruimtelijke typologieën die voor een specifiek programma ontworpen worden, zoals een sporthal, een theaterzaal of een cafetaria, is een Broedplek een nieuw type maatschappelijke infrastructuur dat niet eenvoudig of eenduidig te definiëren valt. Het zijn plekken die bestaan uit bakstenen én mensen, waar lokale gemeenschappen en organisaties de vrijheid krijgen om gezamenlijk te metselen aan nieuwe vormen van samenwerking en zo een antwoord bieden op diverse uitdagingen in de hoofdstad.

12

Broedplekken fungeren als bakens in de stad die inspelen op de lokale samenlevingsbehoeften en de aspiraties van burgers. In ieder gebouw, in iedere straat of in iedere wijk, zijn projecten nodig én denkbaar om de beoogde transitie naar een solidaire samenleving, een inclusieve arbeidsmarkt, een circulaire economie, een alternatief energiemodel en een zorgzame leefomgeving te realiseren. Het gaat om speelplaatsen die niet alleen door kinderen bespeeld worden, maar door alle wijkbewoners gebruikt kunnen worden; inclusieve plekken waar niet alleen professionals maar een veel bredere groep welkom is; officiële instituten die worden opengebroken en herdacht; een rondtrekkende tool die de wijk activeert en wijkbewoners laat nadenken over de toekomst van hun leefomgeving; een cultureel huis dat diverse netwerken samenbrengt en uitwisseling faciliteert; een veilige (werk)plek waardoor mensen zich thuis voelen en niet geïsoleerd geraken; of een leegstaand gebouw dat samen (her)ontdekt wordt en een nieuwe invulling krijgt.

De eerste twaalf Broedplekken in Brussel kunnen gezien worden als een experiment dat vertrekt vanuit het en-

gagement van de samenwerkende partners om voor de komende tien jaar te blijven werken aan hun gedeelde Broedplek. Het driejarig proces waarvan dit rapport de neerslag is, laat toe om een eerste inzicht te krijgen in hoe dit soort stedelijke plekken vorm kunnen krijgen. Elk van hen ging op een eigen manier om met de drie vooropgestelde ambities uit de projectoproep, namelijk het ‘faciliteren van meervoudig ruimtegebruik’, het ‘stimuleren van intersectorale samenwerking’ en het ‘bijdragen aan een toekomstgerichte aanpak’. Er bestaat dan ook geen eenduidig recept voor het opzetten van een Broedplek. Wel zijn er terugkerende bouwstenen, uitdagingen en verhalen waar we uit kunnen leren.

Zo groeiden de twaalf Broedplekken uit tot een sterk verbonden netwerk van plekken in de stad. Ze vertellen stuk voor stuk een verhaal van maatschappelijke verandering, telkens op een andere, maar herkenbare manier. Daarbij vertrekken ze niet vanuit de grote doelstellingen die ver voor ons uit liggen, maar vanuit een concrete zoektocht van gebruikers, bewoners, jongeren, ouderen, kunstenaars of ondernemers om de stad en samenleving van morgen samen vorm te geven.

Het begeleidingstraject bestond uit vijf fases: **plek vrijmaken** door met beleidsinstanties en potentiële netwerkpartners ruimte te maken voor deze projectoproep en het gezamenlijk vormgeven ervan. **Plekken verbinden** door vragers en aanbieders van infrastructuur met elkaar in contact te brengen. **Plek dromen** door het inspireren en verhogen van de kwaliteit van de ingediende subsidievragen via begeleiding door experts. **Plek waarmaken** met het ondersteunen en opvolgen van de realisatie van de twaalf opstartende Broedplekken in Brussel en **nog meer Plek vrijmaken** door de geleerde lessen uit het traject door te vertalen naar beleidsaanbevelingen.

Plek vrijmaken voor Broedplekken

Na de goedkeuring door de regering in mei 2021 en na afstemming over de projectoproep met het kabinet, de subsidiërende overheid en het studieteam Architecture Workroom Brussels, volgde een vooroverleg met verschillende potentiële ondersteunende netwerkpartners om de lancering en inhoud van de projectoproep verder te definiëren. De aanwezige netwerkpartners waren VGC, De Ambassade, De Federatie, Kenniscentrum WWZ, Lasso, Muntpunt, Jes, Katholieke Opvoeding en Cultuur Brussel, Katholiek Onderwijs Vlaanderen, OVSG en Perspective.Brussels. Ook Rabbko, Demos, Scholengroep Brussel, Sint-Goedele, Netwerk tegen Armoede en Huis voor Gezondheid werden hiervoor uitgenodigd. Naast input en feedback op de projectoproep was er tijdens het overleg ruimte voor inhoudelij-

ke afstemming met andere projectoproepen die aanvullend zouden kunnen zijn.

Tijdens deze voorbereidende gesprekken werd het belang van een laagdrempelige kandidaatstelling, een voorbereidingsfase voorafgaand aan het indienen van de subsidieaanvraag, en de aanwezigheid van een begeleidingstraject benadrukt met als doel zoveel mogelijk organisaties te bereiken.

Nadien volgde een fase waarin de projectoproep inhoudelijk en juridisch werd vormgegeven door het Team Coördinatie Brussel in samenwerking met het studieteam. De projectoproep en de bijhorende kandidaatstelling werden vervolgens zowel via de kanalen van de netwerkpartners, als via Coördinatie Brussel en het studieteam, wijd verspreid binnen het Vlaams-Brusselse netwerk.

Plekken verbinden aan organisaties

Via de laagdrempelige kandidaatstelling in de eerste fase konden geïnteresseerde organisaties meegeven welke infrastructurale nood zij ervaren, bijvoorbeeld een tekort aan ruimte of de nood aan een specifiek type ruimte, zoals een uitnodigende ontmoetingsruimte, sportruimte of buitenruimte. Anderen konden aangeven of zij over infrastructuur beschikken die ze graag (volledig of gedeeltelijk) willen openstellen of op zoek zijn naar een concrete inhoudelijke samenwerking met andere sectoren of organisaties.

In totaal dienden er 71 organisaties een kandidaatstelling in, waarvan 34 aanbie-

Kandidaatstelling projectoproep 'gemeenschapsinfrastructuur als broedplek in Brussel'

Vlaams Brusselfonds
Havenlaan 88, bus 70, 1000 Brussel
T 02 553 56 28
brussel@vlaanderen.be
vlaanderen.be/brussel

Waarvoor dient dit formulier?

Met dit formulier kunnen Vlaams-Brusselse organisaties een kandidatuur indienen in het kader van de projectoproep 'gemeenschapsinfrastructuur als broedplek in Brussel'. De voorwaarden vindt u in de toelichting bij de projectoproep.

Hoe en wanneer bezorgt u dit formulier?

Scan dit ingevulde formulier en de bijlagen in als één pdf-bestand en mail het uiterlijk op maandag 18 oktober 2021 naar brussel@vlaanderen.be. Als u het antwoord op een vraag in een apart document wilt opnemen, vermeldt u op die bijlage het nummer van de vraag. Bij de vraag vermeldt u 'zie bijlage'.

Gegevens van de kandiderende organisatie(s)

1 Biedt uw organisatie infrastructuur aan of heeft uw organisatie een vraag naar infrastructuur?

Kruis aan wat van toepassing is.

- Ik bied infrastructuur aan.
 Ik heb een vraag naar infrastructuur.

2 Stelt u zich kandidaat als individuele organisatie of als samenwerkingsverband?

Kruis aan wat van toepassing is.

- als individuele organisatie
 als een samenwerkingsverband van verschillende evenwaardige partners waarbij een locatie mogelijk al gedefinieerd is. De partners vullen allemaal hun gegevens in en ondertekenen samen de kandidaatstelling.
 als een samenwerkingsverband tussen een aanbieder van infrastructuur en meerdere (kleinere) organisaties als toekomstige gebruikers van die infrastructuur. De aanbieder van infrastructuur dient de kandidaatstelling in. Een intentieverklaring van de toekomstige gebruikers van de infrastructuur volstaat.

3 Vul de gegevens in van de kandiderende organisatie(s).

Als de kandidaatstelling een samenwerkingsverband tussen verschillende evenwaardige partners is, vullen alle partners hun gegevens in. In dat geval kunt u de tabel kopiëren en zo veel keer in het formulier plakken als er extra partners zijn. Kopieer de lege rij boven de tabel mee: op die manier verliest u geen opmaak.

organisatie 1

naam organisatie .....

juridisch statuut .....

straat en nummer .....

postnummer en gemeente .....

naam contactpersoon .....

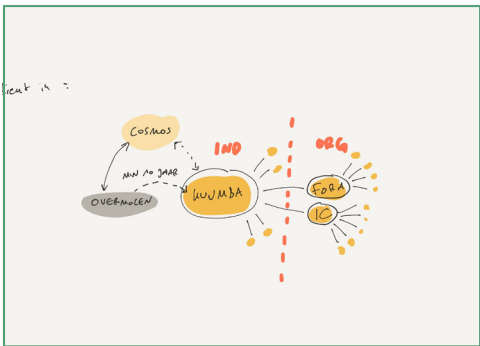
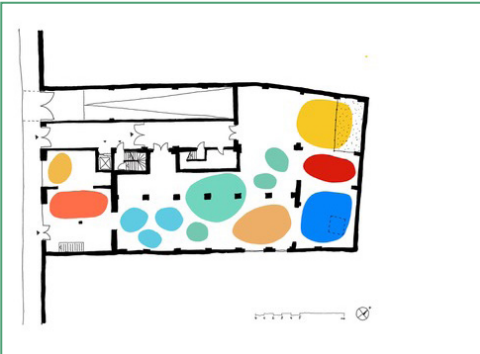

Template kandidaatstelling projectoproep
'gemeenschapsinfrastructuur als Broedplek in Brussel'

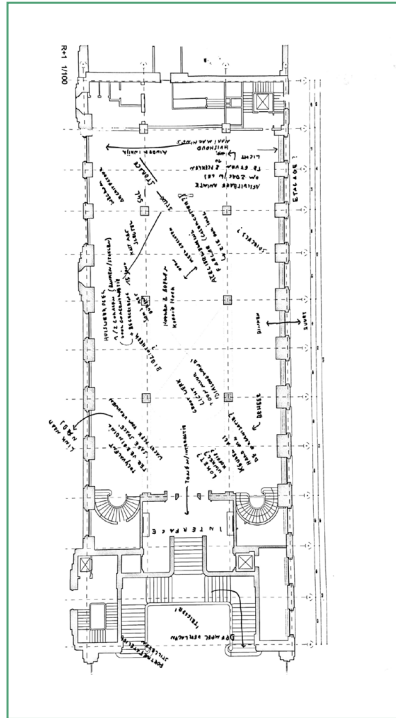
Deadline
kandidaatstelling
oktober '21

Werk sessie in voorbereiding van het subsidiedossier © Track

Schets in voorbereiding van het subsidiedossier Kuumba © Paul Steinbrück

Schets in voorbereiding van het subsidiedossier © Track

ders en 37 aanvragers van een plek. Een inventarisatie ervan bracht de noden en opportuniteiten die zich aandienen, in kaart. Zo concentreerde het aanbod van infrastructuur zich voornamelijk in de centrale wijken, tegenover een meer versnipperd aanbod in de perifere wijken rondom de Brusselse vijfhoek. De hoogste ruimtevraag kwam vanuit het socio-economisch fragieler weefsel, op plekken waar vandaag nog weinig gemeenschapsvoorzieningen zijn of waar urgente noden boven kwamen drijven.

Meerdere dossiers legden een problematiek van sociale inclusie bloot. Ze benoemden onder andere de nood aan het doorbreken van het isolement en nuancering van het imago van jongeren in jeugdhulp, nood aan intergeneratieel ontmoeten, aandacht voor integratie van mensen met een nieuwkomersachtergrond of nood aan een laagdrempelige ontmoetingsplek in de wijk. Verschillende instituten zoals (brede) scholen of (muziek)academies stelden zich kandidaat en zagen de projectoproep als een kans tot verbreding van hun institutionele werking door hun infrastructuur (nog meer) ter beschikking te stellen van de buurt, mits beantwoord werd aan het beheervraagstuk. Sportorganisaties trachten via Broedplekken een verbinding te leggen tussen sport, recreatie en welzijn, waarbij het belang van veilige, aangepaste en toegankelijke infrastructuur naar voren kwam.

Met het oog op de potentiële ontwikkeling van een investeringsproject werden onderlinge koppelingen gemaakt, zowel op inhoudelijk vlak, als op vlak van hun

concrete ruimtevraag en -aanbod. Na een online matchmaking-event dat organisaties met elkaar in contact bracht, volgde een verificatieperiode waarop uiteindelijk 22 coalities van organisaties intekenden.

Plek dromen voor de toekomst

Na de verificatie ging men van start met het opmaken van een subsidiedossier. Organisaties die soms nooit eerder samenwerkten, verkenden voor het eerst wat het betekent om als organisatie een Broedplek te vormen en welke ruimtelijke aanpassingen dit vergt aan hun infrastructuur. Om hen te ondersteunen in de opmaak van hun dossiers, werden de verschillende organisaties aan een expert gekoppeld. Afhankelijk van de ondersteuningsnood werd zo architecturale, organisatorische, financiële of sociaal-maatschappelijke expertise ingebracht. De experts waren Lucas Devolder (Constructlab), Bert De Bakker (Constructlab), Evi Swinnen (Timmelab), Paul Steinbrück (Poolischool), Pieter Van Damme (Impact), Laura Muyldermans (Architect), Jan Laute (Dear Pigs), Marie Vanderghote (Broei), Maarten Van Den Driessche (Ugent), Jolien Naeyaert (KULeuven) en Bert Gellynck (1010).

In deze fase van opmaak van de dossiers werd er duidelijkheid geschept over welke organisatie de verantwoordelijkheid zal nemen als indiener en bijgevolg ook de begunstigde zal zijn van de eventuele subsidie (doorgaans diegene die over de infrastructuur beschikt). Met de andere organisatie(s) werden in deze fase ook juridische overeenkomsten afgesloten

voor gedeeld gebruik van ruimte of andere afspraken met betrekking tot een duurzame samenwerking.

Voorafgaand aan de indiening van het subsidiedossier, kregen de organisaties de kans om hun dossier te pitchen aan de subsidiërende overheid, het Team Coördinatie Brussel en het studieteam, niet ter evaluatie maar als een laatste moment van begeleiding om zaken op scherp te stellen. Indien nodig konden – in beide richtingen – bijkomende vragen beantwoord of zaken toegelicht worden ter verduidelijking van het subsidiedossier.

Uiteindelijk werden achttien subsidiedossiers ingediend, waarvan er finaal twaalf werden weerhouden.

Plek waarmaken in de realiteit

20

Broedplekken Walter Werkt, Cultureghem, Kuumba, Hoodstedelijke Kunstacademie, Sint-Jans-Molenbeek Scholengroep, Globe Aroma, Passa Porta, Hovenier, Danscentrumjette, Liga voor Mensenrechten, Track en Jeugdcentrum Aximax zullen minstens de komende tien jaar samen met hun partnerorganisaties werken aan het vormgeven van hun Broedplekken.

Tijdens het eerste jaar van hun traject ondersteunde het begeleidingstraject hen in het uitbouwen ervan, het realiseren van de vooropgestelde ambities en deze waar mogelijk te overstijgen. Daarnaast versterkte het begeleidingstraject het netwerk tussen de Broedplekken onderling. Bedoeling

daarbij was om een concreet beeld te hebben van de successen en struikelblokken bij de ontwikkeling van de Broedplekken te delen met elkaar: Op welke manier organiseert men zich? Op welke manier draagt het delen van de ruimte wel of niet bij tot de uitwisseling tussen organisaties? Zijn er inzichten op vlak van ruimtelijke aspecten die niet waren voorzien in het initiële dossier dat ingediend werd? Zou men zichzelf al een Broedplek kunnen noemen?

Vier intervisiemomenten op locatie waarin drie Broedplekken op basis van gelijkaardige sociaal-ruimtelijke kenmerken aan elkaar gekoppeld werden, dienden als uitwisselmoment. Zowel tussen Broedplek en studieteam als tussen Broedplekken onderling. Deze uitwisseling liet toe om gelijkenissen en verschillen tussen de Broedplekken onderling bloot te leggen:

① De twaalf Broedplekken worden tot op heden vaak genoemd bij de naam van de indiener van het dossier, meestal ook de eigenaar van de infrastructuur. In eerste instantie polsten we daarom naar een eventueel nieuwe naam voor de plek, nu zij door meerdere samenwerkende partnerorganisaties wordt bewoond, ingevuld en vormgegeven. ② In combinatie met enkele beelden van de ruimte en een object dat symboliseert hoe men als organisatie en als plek evolueert richting een Broedplek, benoemden we de visie en missie van ieders Broedplek. ③ De sociaal-ruimtelijke inbedding van iedere plek werd vervolgens in kaart gebracht: op schaal van het Brussels gewest, de wijk of de straat duidde iedere Broedplek aan

1

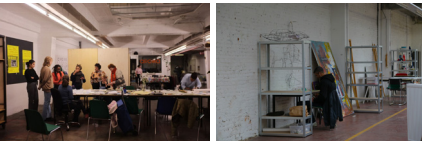
Globe Aroma

2

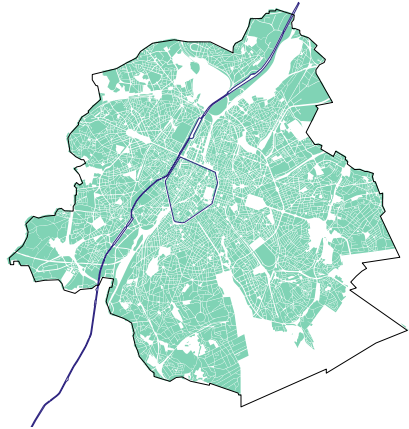
Naam Broedplek:

Een object dat symboliseert hoe jullie aan het evolueren zijn naar een Broedplek:

1.1 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (PARTNERS + DOELGROEP)

Met welke actoren werken jullie samen en waar bevinden ze zich? Duid zowel de samenwerkende partners als doelgroepen aan op de plannen en luchtfoto. Gebruik twee kleuren.

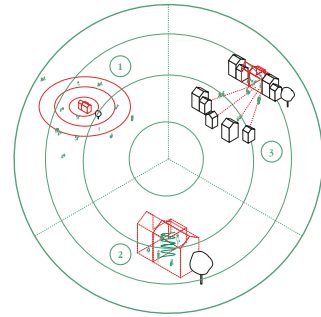
3

4

1.2 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (TYPOLOGIE)

Hoe zou je je als Broedplek positioneren?

1

Als (thematisch) horizontaal netwerk dat zich verankert op een plek. Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats die als spilgeur fungeert in een horizontaal (thematisch) netwerk.

2

Als een cluster waar verschillende communiteiten samenhuizen. Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats waar samenhuizen van organisaties leidt tot kruisbestaand en intersectorale samenwerking binnenhuis.

3

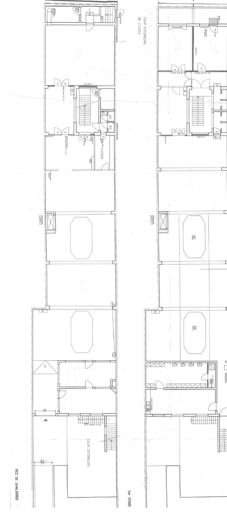
Als (mobiele) infrastructuur dat zich opent voor de wijk. Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats met een sterk en breed lokaal netwerk van partners (gevestigde organisaties, buurtbewoners...) om de lokale dynamiek in de wijk te stimuleren of versterken.

2.1 ORGANISATIE EN ACTOREN

Op welke manier organiseren jullie zich als Broedplek? Teken een organigram zoals jullie dit momenteel zien of waar jullie samen naar toewerken. Dit mag een 'work in progress' zijn.

2.2 RUIMTE

Welke soorten ruimte dragen bij aan jullie Broedplek? Welke ruimtelijke ingrepen hebben jullie voorzien? Duid de cruciale ruimtelijke bouwstenen aan.

5
6

2.3 KENMERKEN

Welke uitgangspunten of kenmerken dragen jullie uit als Broedplek? Positioneer je. Noteer welke bouwstenen, zowel actoren (2.1) als ruimtelijke bouwstenen (2.2) hieraan bijdragen.

A - Open en gesloten zijn

regelmatig en laagdrempelig voor iedereen				getuige op een specifieke doelgroep
Bouwstenen van actoren		Ruimtelijke bouwstenen		

B - Formeel en informeel ontmoeten

informeel ontmoeten staat centraal				samenwerking gebeurt georganiseerd (de via programma)
Bouwstenen van actoren		Ruimtelijke bouwstenen		

C - Flexibel en gericht zijn

alle ruimtes lenen meervoudig ruimtegebruik toe en zijn flexibel	de meeste ruimtes lenen meervoudig ruimtegebruik toe	de meeste ruimtes specifiek ingericht voor gericht gebruik	alle ruimtes zijn specifiek ingericht voor gericht gebruik
Bouwstenen van actoren		Ruimtelijke bouwstenen	

D - Samen of alleen werken

informeel staat centraal				elke organisatie doet eigen activiteiten voor eigen doelgroep
Bouwstenen van actoren		Ruimtelijke bouwstenen		

E - Gedeelde missie en doel

zijn gemeenschappelijke missie en samen met alle organisaties	elke organisatie heeft eigen missie maar ze is ook een gedeeld doel			verschillende missies maar elkaar
Bouwstenen van actoren		Ruimtelijke bouwstenen		

F - .....

Bouwstenen van actoren		Ruimtelijke bouwstenen		

7
8

met welke actoren zij samenwerken en op welke doelgroepen ze hun focus leggen, en waar deze zich bevinden. ④ In combinatie met de visie en missie van de plek werd dieper doorgedaan op hoe men zich als Broedplek positioneert: als (thematisch) bovenlokaal netwerk dat zich verankert op één plek, als cluster waar verschillende gemeenschappen in samenhuizen of als infrastructuur die zich openstelt voor de wijk met een breed lokaal netwerk van partners en focus op lokale wijkdynamiek. Deze positionering liet toe om de visie en missie van iedere Broedplek verder te verfijnen.

⑤ ⑥ Om de vertaalslag te maken van een missie en visie naar een concrete dagelijkse manier van werken, werd dieper doorgedaan op organisatorische en ruimtelijke aspecten die bijdragen aan het realiseren daarvan. Aan de Broedplekken werd gevraagd om zichzelf en partnerorganisaties schematisch te positioneren ten opzichte van elkaar. Dit toonde aan hoe ze zich organiseren, welke onderlinge verbanden en afspraken er zijn of verschillende rolverdelingen. Daarnaast zijn er in de infrastructuur van de Broedplek ruimtes of ruimtelijke elementen aanwezig of missend, die bij (kunnen) dragen aan de goede werking van de Broedplek.

⑦ ⑧ Dit koppelden we terug met de identiteit die de Broedplek wil uitstralen: Is de Broedplek open voor iedereen of gesloten en specifiek gericht op een bepaalde doelgroep? Zet men in op informeel ontmoeten of gebeurt ontmoeting georganiseerd? Is men flexibel in ruimtegebruik of zijn alle ruimtes ingericht voor een spe-

cifiek doeleinde? Staat co-creatie centraal of focust iedere organisatie op haar eigen activiteiten? Staat één gemeenschappelijke visie en missie centraal, hebben partnerorganisaties een gedeeld doel of liggen er verschillende visies naast elkaar?

Door deze aspecten in vraag te stellen en te koppelen met organisatorische en ruimtelijke bouwstenen en elkaar te inspireren en motiveren, werd het onderlinge verband telkens opnieuw gelegd: de inhoudelijke missie en visie, de manier van organiseren en de ruimtelijke vertaling daarvan, kunnen niet los van elkaar bekeken worden. Broedplekken gaan over stenen én mensen.

Het studieteam nam de inzichten mee en maakte op basis van de gelijkenissen en verschillen een overkoepelende analyse van de twaalf Broedplekken. Dit resulteerde in een overzichtsteekening, ook opgenomen in dit rapport, die werd gepresenteerd op de derde Trefdag Brussel, een ontmoetingsmoment tussen Vlaams-Brusselse partners. Het programma van deze dag stond grotendeels in het teken van het Broedplekcentraal en het belang van sociaal-maatschappelijke infrastructuur in de stad. De Trefdag gaf meer zichtbaarheid aan de Broedplekken en de daarbij horende bestaande en toekomstige Brusselse dynamiek. Niet alleen om het huidige netwerk van Broedplekken te valoriseren maar ook om eventuele toekomstige organisaties en praktijken te inspireren.

(Nog meer) Plek vrijmaken voor Broedplekken

Doorheen het driejarig traject werkten Team Coördinatie Brussel en het studieteam nauw samen. De voornaamste focus lag op het ondersteunen van de huidige twaalf Broedplekken in Brussel. Daarnaast werd onderzocht op welke manier dit traject ook kan bijdragen aan de realisatie van toekomstige Broedplekken. Niet alleen op niveau van de organisaties, maar ook op niveau van beleid werd nagedacht hoe dit traject zaadjes voor toekomstige Broedplekken kan planten.

Daarom werd op twee momenten in het traject een Stuurgroep georganiseerd waarin de geleerde lessen en de aanbevelingen richting beleid verder afgetoetst konden worden met een brede groep van actoren uit dat beleid: Sport Vlaanderen, VGC (Vlaamse Gemeenschapscommissie), G-O onderwijs, Departement Cultuur, Jeugd en Media, Departement Onderwijs en Vorming, Kenniscentrum Welzijn, Wonen en Zorg, Departement Werk en Sociale Economie, Team Vlaams Bouwmeester en Team Brussels Bouwmeester gaven mee richting aan de ontwikkeling van deze beleidsaanbevelingen, die te vinden zijn aan het einde van dit rapport.

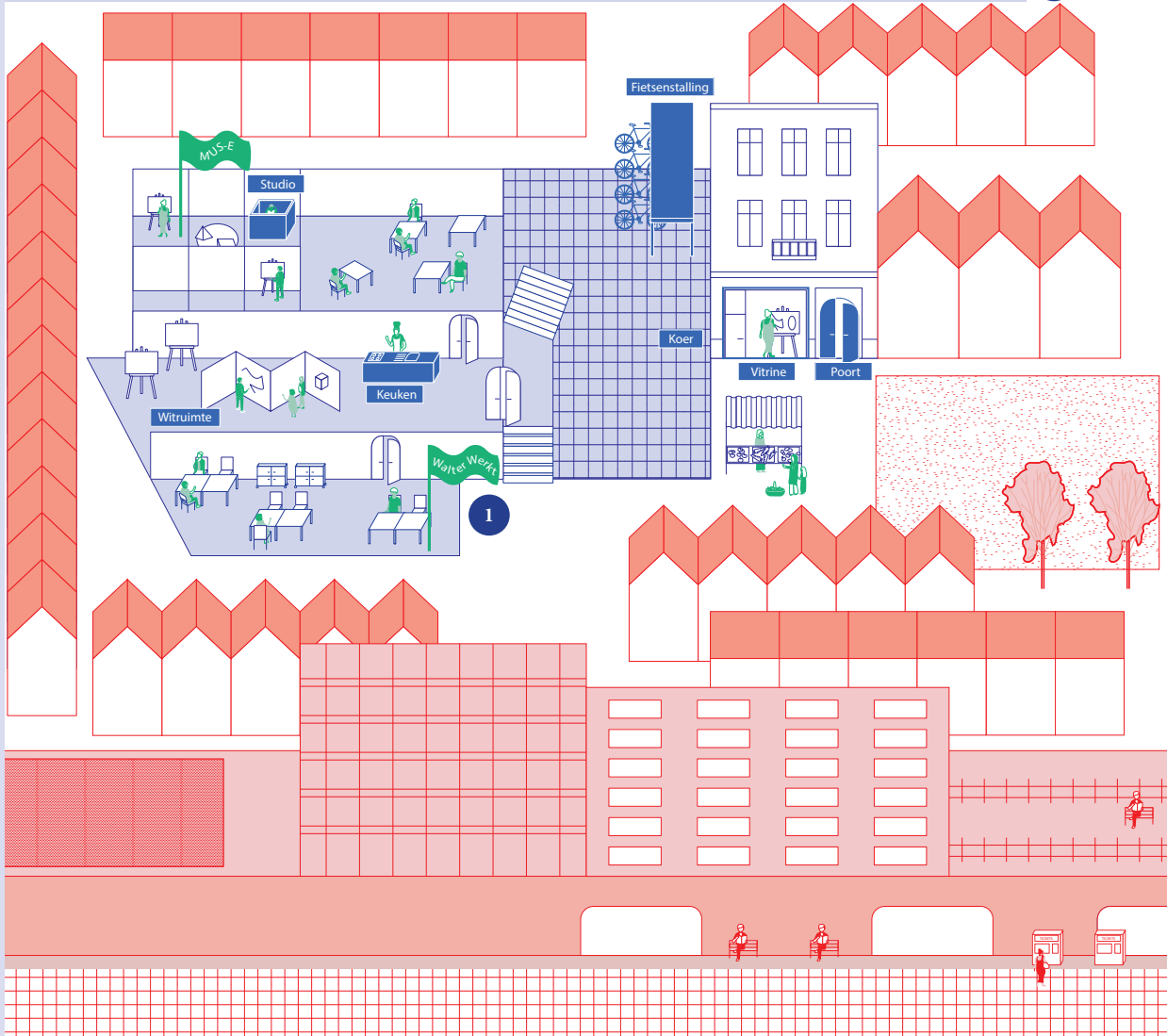
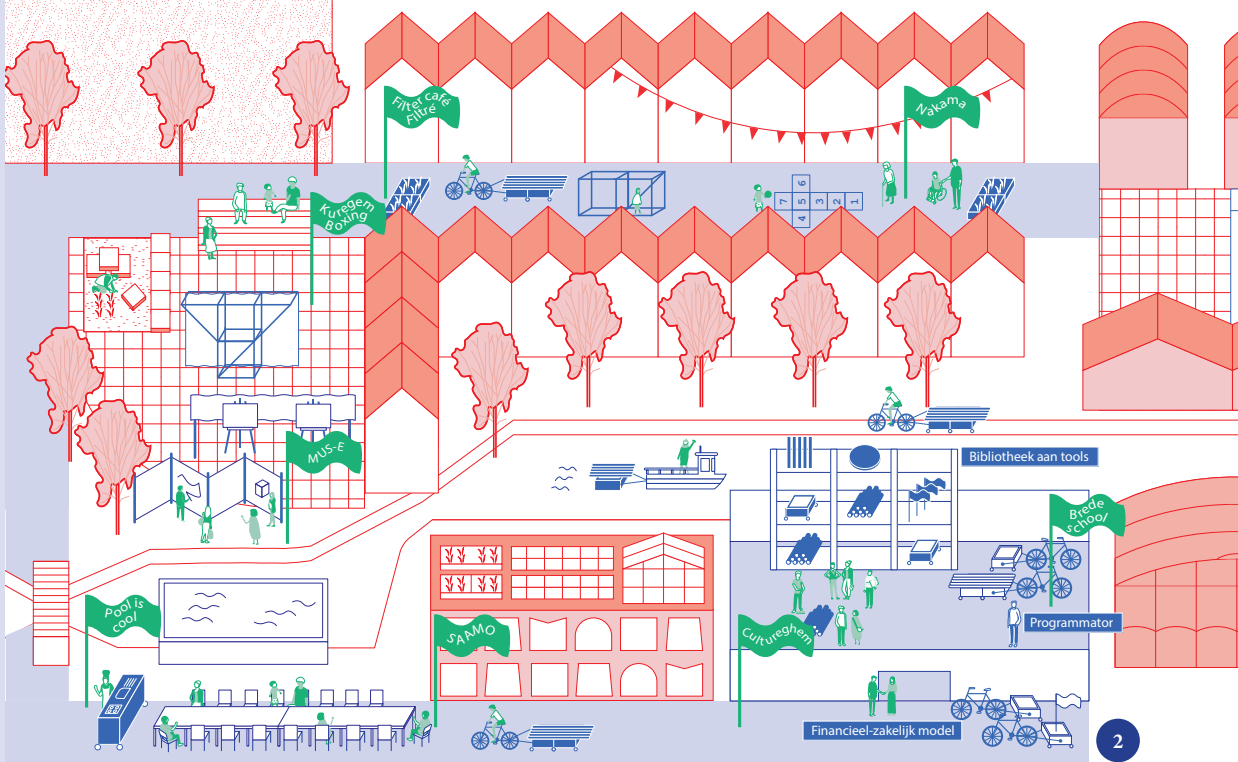

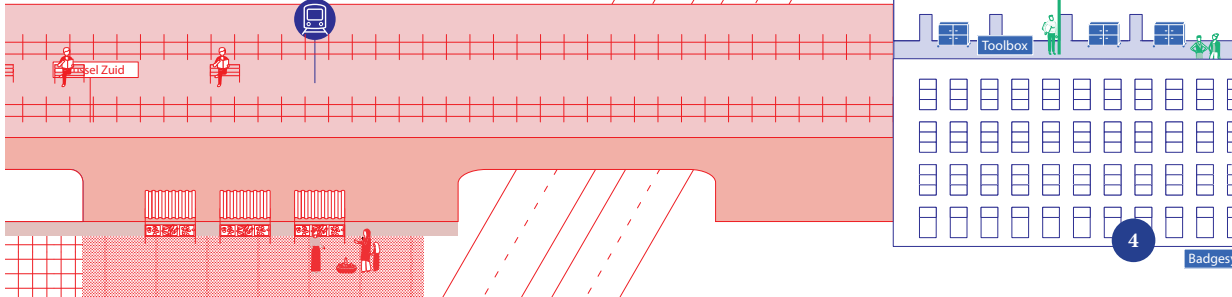
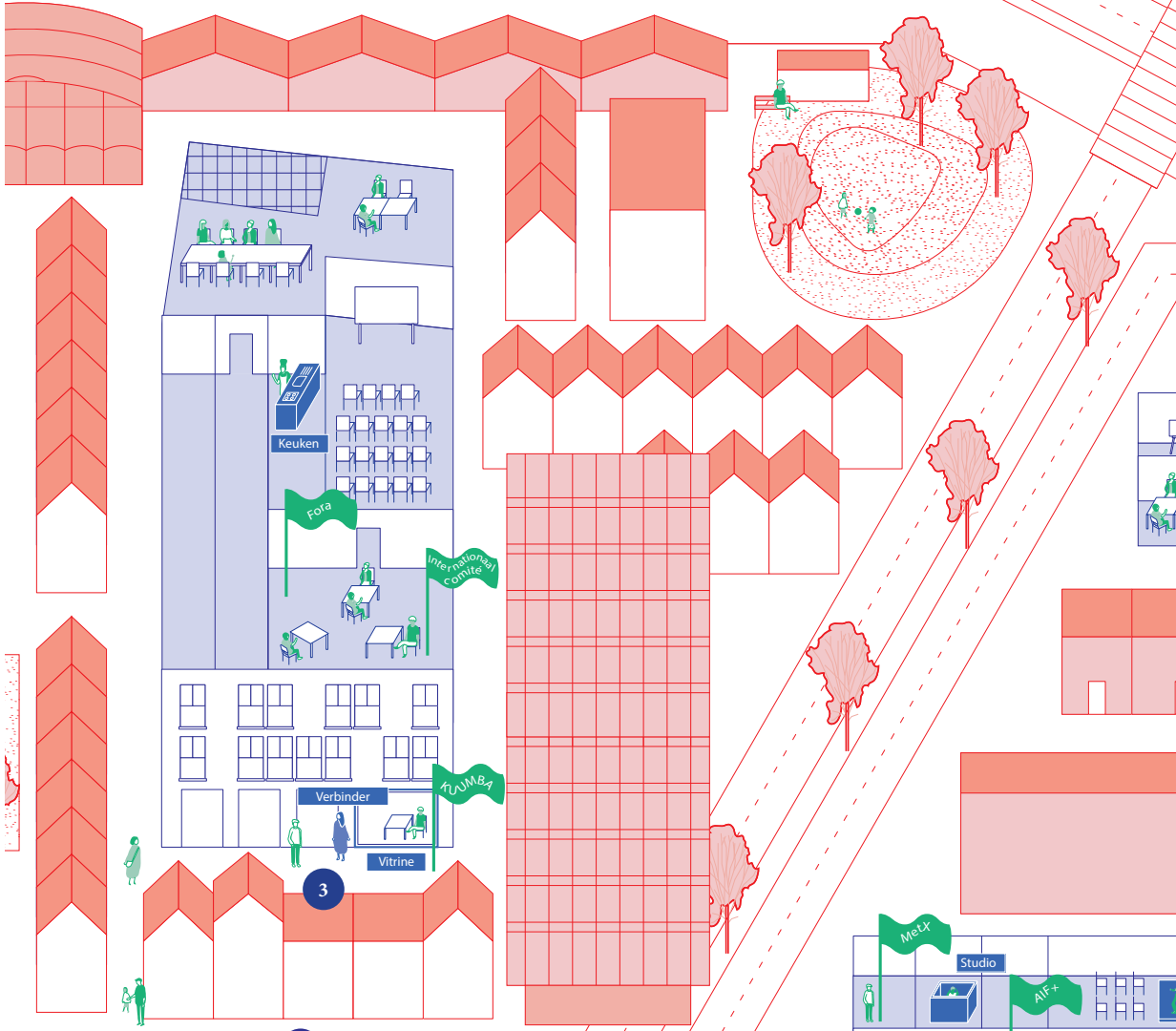
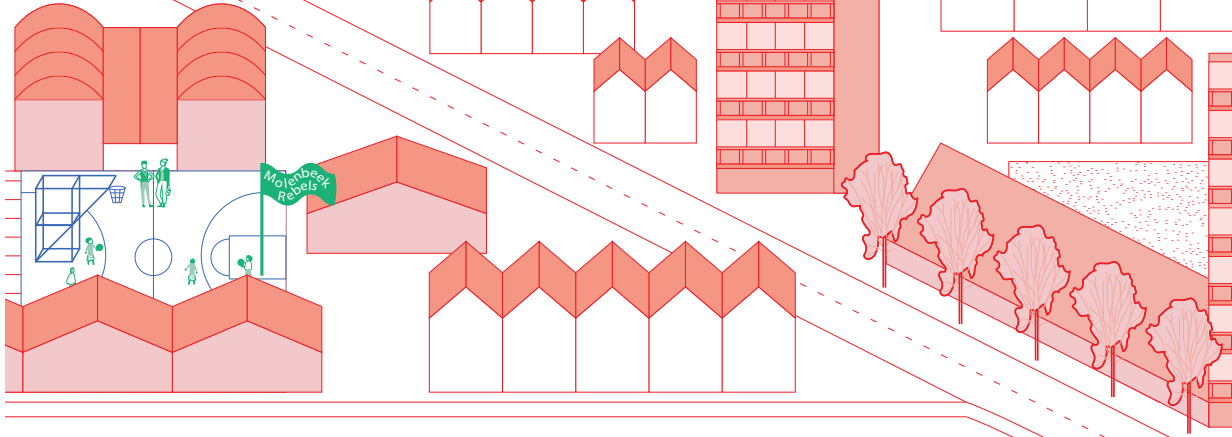

Deze landschapstekening geeft een overzicht van de twaalf Brusselse Broedplekken. In volgorde van links naar rechts zijn Broedplekken Walter Werkt, Cultureghem, Kuumba, Hoofdstedelijke Kunstacademie, Globe Aroma, Ket&Co, Passa Porta, Hovenier, Liga voor Mensenrechten, Track, Danscentrumjette en Jeugdcentrum Aximax verbeeld. De tekening is gebaseerd op de inzichten die voortkomen uit de subsidiedossiers en de verschillende check-ins en werkmomenten met de Broedplekken. Ze zijn een momentopname tijdens het eerste jaar van hun Broedplekkenparcours en tonen de partnerorganisaties en de sociaal-ruimtelijke bouwstenen die als fundamenteel beschouwd worden in het realiseren van de Broedplek. De groene vlaggetjes geven de partnerorganisaties weer die er samen werken aan het uitbouwen van de plek. De 'sociaal-ruimtelijke bouwstenen' zijn weergegeven in het blauw.

Dit hoofdstuk geeft naast de landschapstekening een overzicht van iedere Broedplek dat toelicht waar elke plek voor staat en vervolgens dieper ingaat op zowel de 'sociaal-ruimtelijke inbedding' als de 'sociaal-ruimtelijke bouwstenen' die men hanteert. Het volgende hoofdstuk (sociaal-ruimtelijke bouwstenen voor Broedplekken) gaat dieper in op elk van deze bouwstenen.

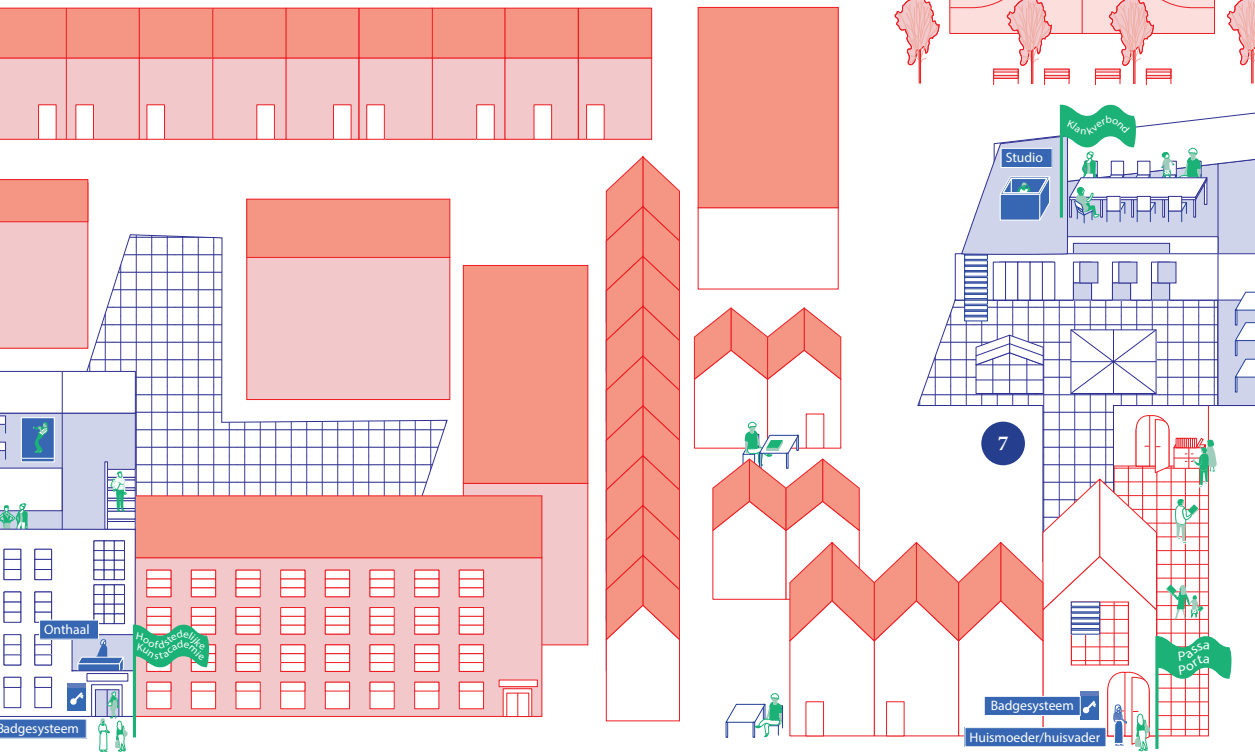
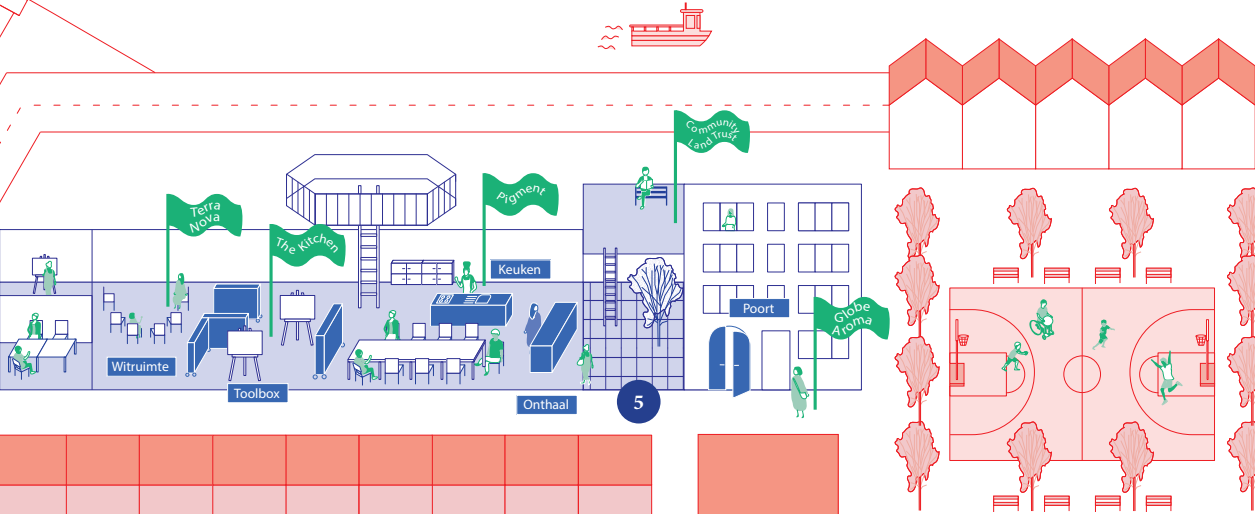
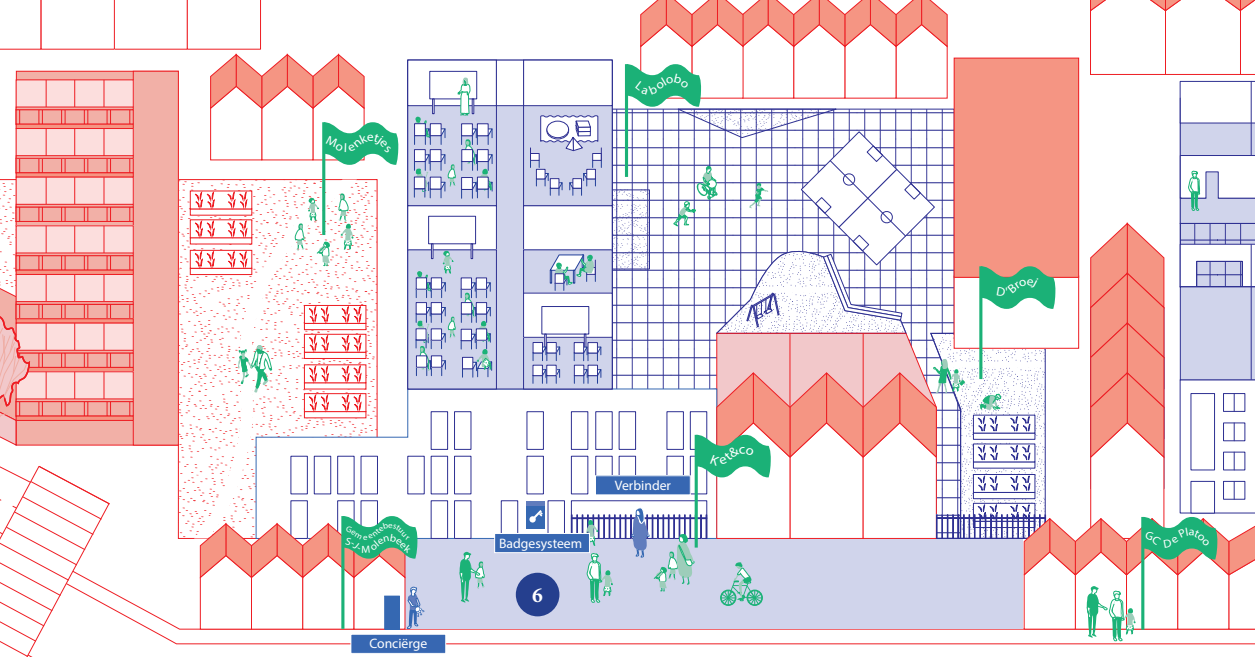

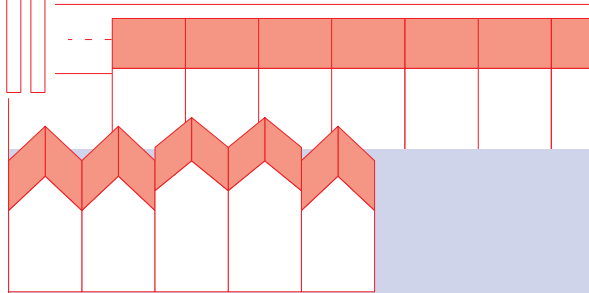
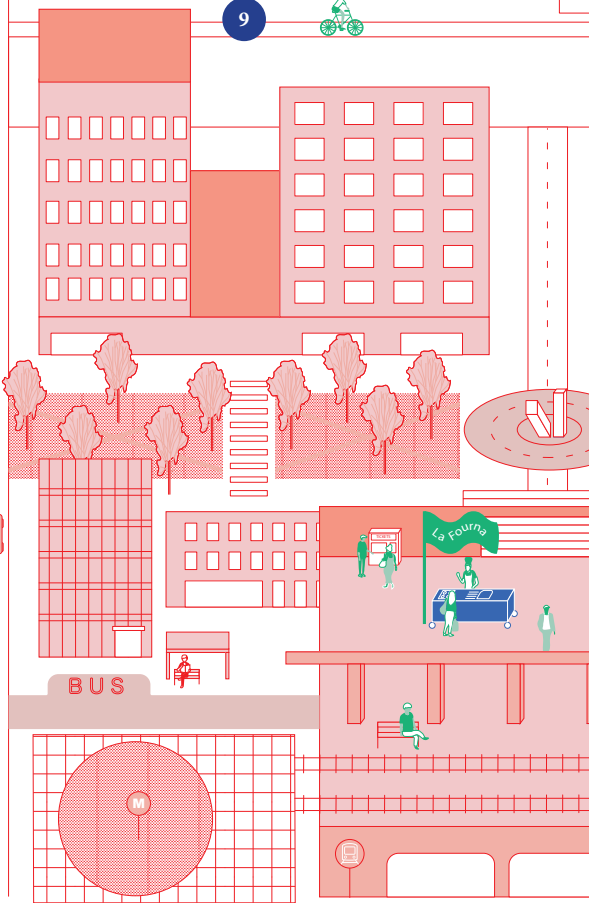
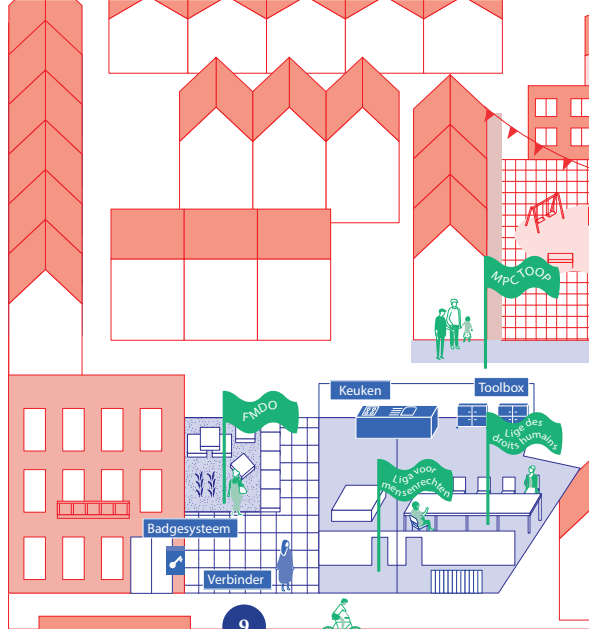
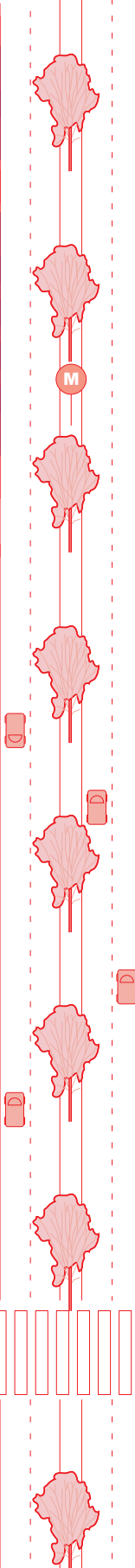
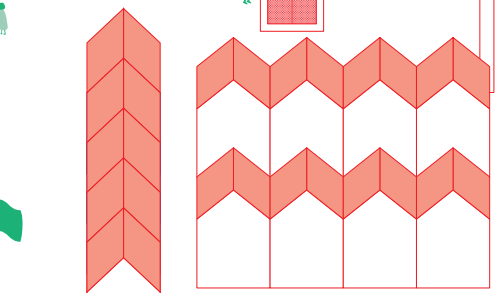
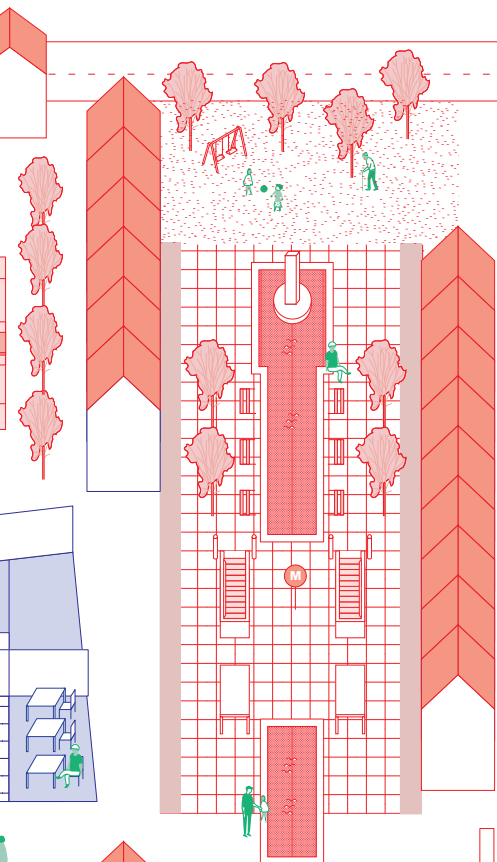
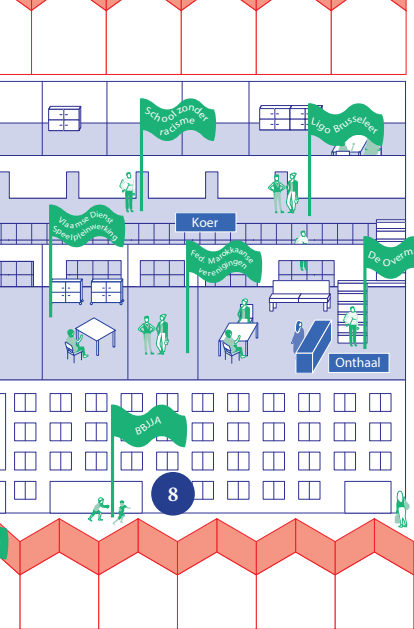
3

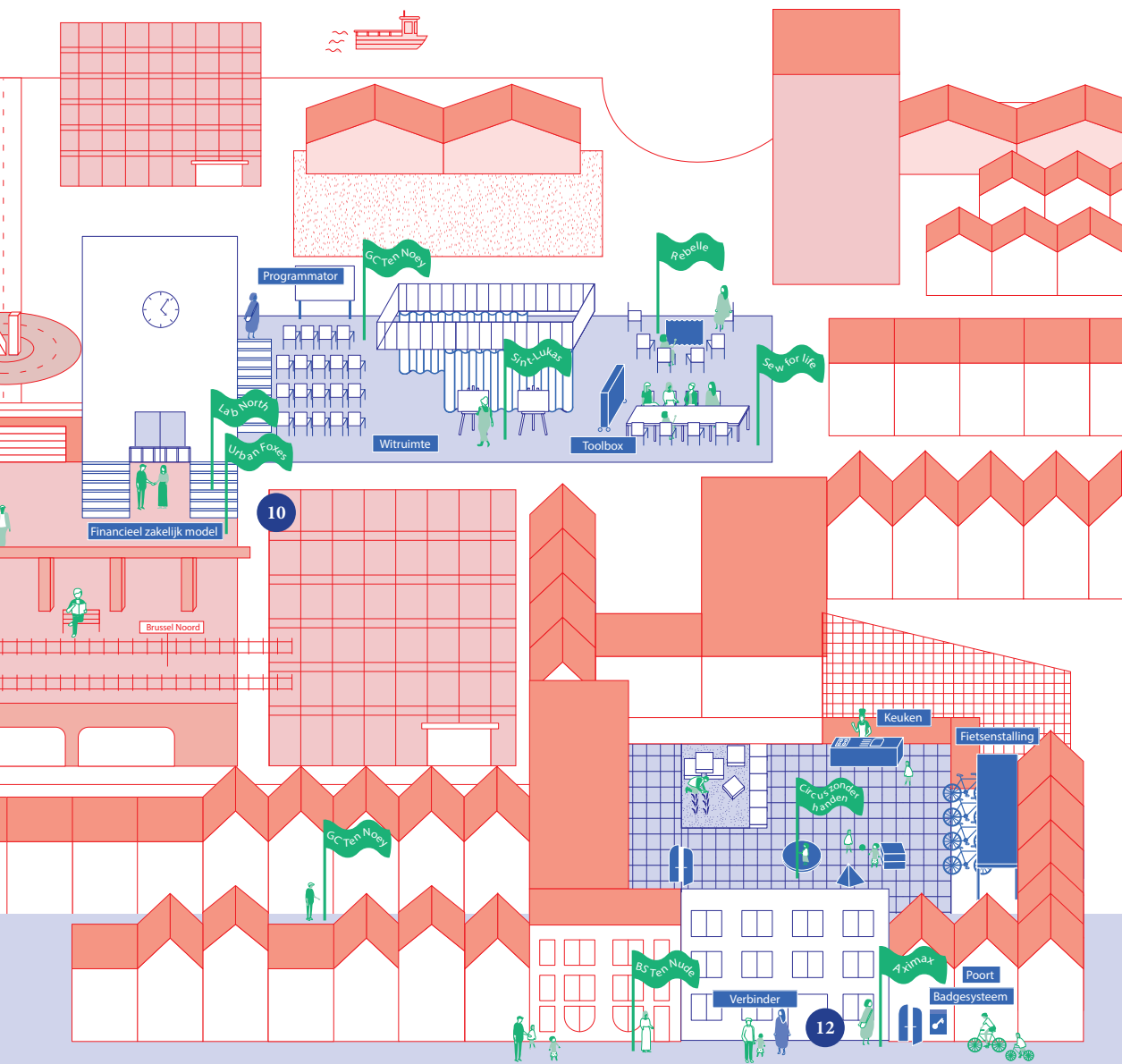
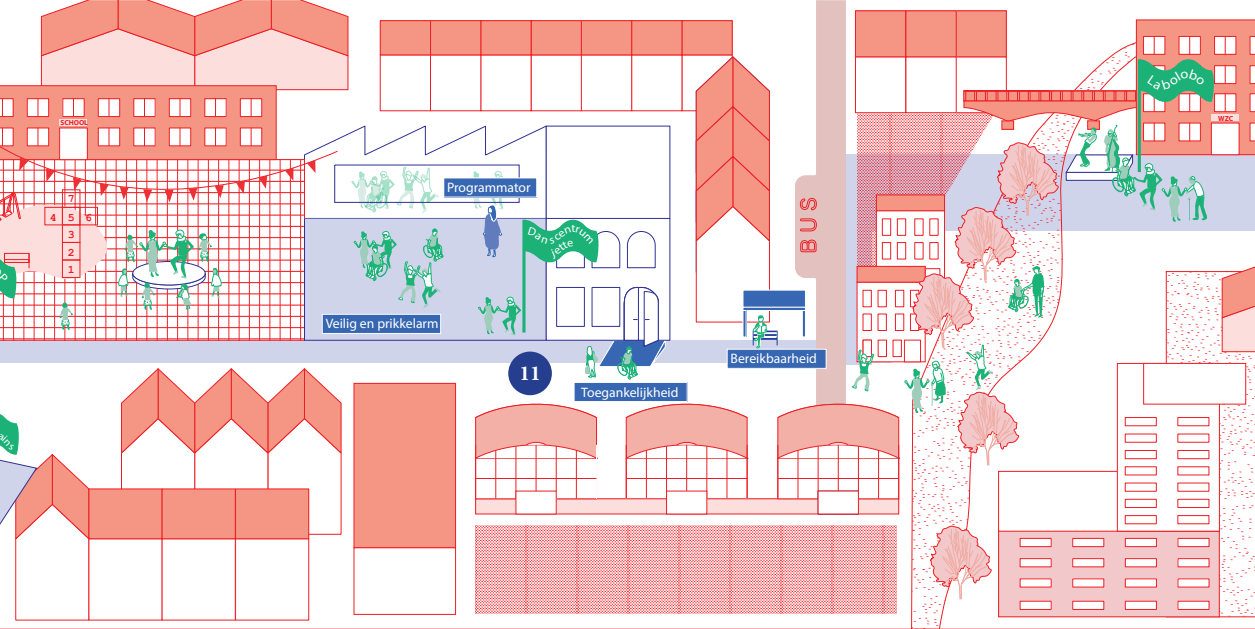
4

Badgesy

1

BROEDPLEK WALTER WERKT

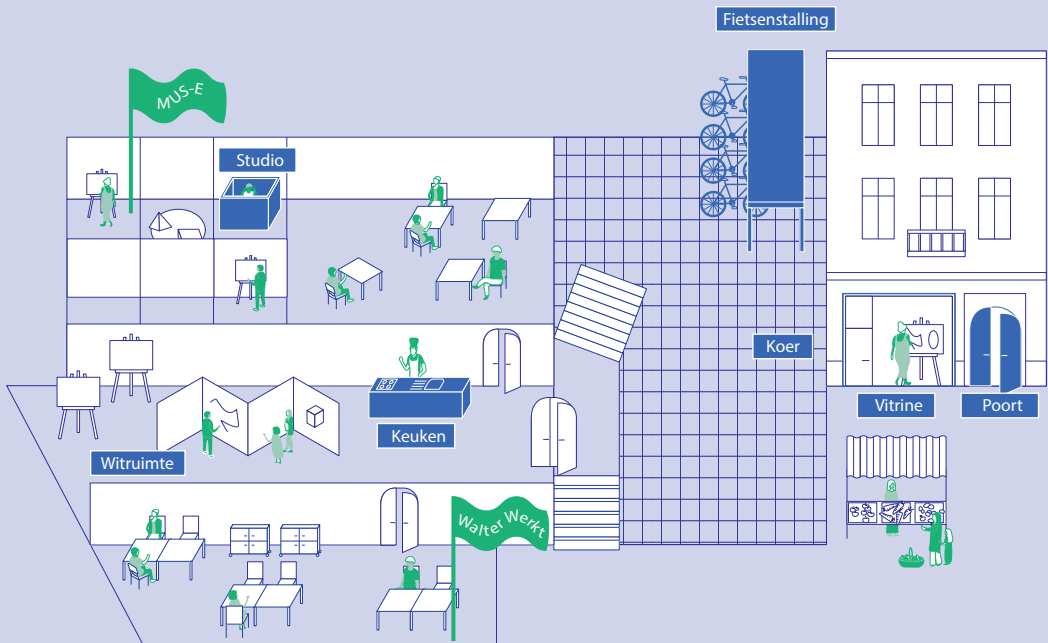
Locatie broedplek:

Van Lintstraat 43-45-47
1070 Brussel

Samenwerkende organisaties:

Walter Werkt vzw,
MUS-E Belgium vzw

Werkplaats Walter is een werkplek voor experiment, kunst en muziek. De Werkplaats ontstond op initiatief van Walter Werkt, die ze nu samen met MUS-E vormgeeft en beheert. Beide organisaties zijn actief in de kunstwereld en hebben er eigen sterktes en expertise uitgebouwd. Zo zet Walter Werkt in op een uitgebreide residentiewerking voor muzikanten en kunstenaars, en biedt men plek voor concerten en kwalitatieve atelierruimte. MUS-E legt de verbinding tussen professionele kunstenaars en mensen van alle leeftijden en achtergronden. Dit doen ze door participatieve en intercreatieve trajecten op te zetten op verschillende plekken in Brussel. Samen een Broedplek opzetten laat toe elkaars werking en netwerk in de kunstwereld te versterken, en om het potentieel van de plek nog meer te benutten dan voorheen. Voor Walter Werkt blijft de uitvalsbasis de werkplaats zelf, voor MUS-E biedt een Broedplek in de wijk Kuregem een kans om van een nomadische werking te evolueren naar een combinatie van een fysiek atelier en uitvalsbasis waar deelnemers, buurtbewoners en kunstenaars elkaar ontmoeten.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

De Broedplek biedt de mogelijkheid om de netwerken van beide organisaties nog beter te laten samensmelten. Dat uit zich op twee niveaus. Op bovenlokaal niveau zetten MUS-E en Walter Werkt via school- en kunstprojecten en participatie in op hun eigen netwerken van binnen- en buitenlandse kunstenaars. Door de Broedplek die ze samen vormgeven, ontstaat er wederzijdse kruisbestuiving. Dat zorgt voor kansen die ook op lokaal niveau renderen. De Broedplek gaat daarom op zoek naar diverse verbindingen tussen de kunstpraktijken en de bewoners van Kuregem in Anderlecht.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

Walter Werkt en MUS-E werkten eerder al samen in tijdelijke projecten. Nu deze samenwerking als Broedplek bestendig is met deze gedeelde fysieke plek, gaat de zoektocht verder. Daarbij gaat het vooral om het vinden van een balans in hoe de ene partner als eigenaar en de andere als samenwonende partner toch op een evenwaardig niveau kunnen samenwerken. Het zoeken van een balans op organisatorisch, zakelijk en financieel vlak lijkt daarbij de grootste uitdaging om de komende maanden aan te pakken.

Een combinatie van verschillende ruimtes zorgt ervoor dat diverse vormen van gebruik mogelijk zijn. De Broedplek is voorzien van een polyvalente atelierruimte voor activiteiten en de uitwerking van projecten, studio- of breakout ruimtes, bureauruimte, de keuken voor informeel ontmoeten, een foyer en een zichtbaar onthaal. Verder gaat men op zoek naar hoe Werkplaats Walter, naast de verbinder van het bovenlokaal netwerk van kunstenaars, ook een lokale plek voor de wijk kan zijn. Een transparante, open (en gecontroleerde) toegangspoort draagt bij aan de zichtbaarheid en toegankelijkheid en speelt een belangrijke rol om die link met de wijk te maken.

Muzikanten in Werkplaats Walter
© Kris Verdonck

Samenwerkende partnerorganisaties in de Broedplek Walter Werkt
© Bryan Herzezel

1.1 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (PARTNERS + DOELGROEP)

Met welke actoren werken jullie samen en waar bevinden ze zich? Duid zowel de samenwerkende partners als doelgroepen.

 cultuur- liefhebbers	 reguliere bezoekers	 toevallige voorbijgangers	 nieuwkomers	 gezinnen	 ouderen	 buurtbewoners	
--	---	---	--	---	--	--	--

 studenten	 jongeren	KINDEREN + Kunst op School
--	---	----------------------------------

 makers	vv! kunstenaars
---	--------------------

Bizet Bizar: tijdelijk project parking Bizet als samenwerking tussen Walter werkt, MUS-E Belgium en Dear pigs © Sien Verstraeten

Bizet Bizar: tijdelijk project parking Bizet als samenwerking tussen Walter werkt, MUS-E Belgium en Dear pigs © Sien Verstraeten

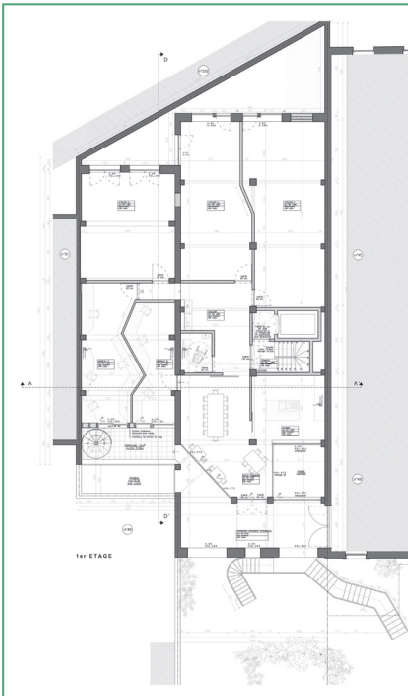

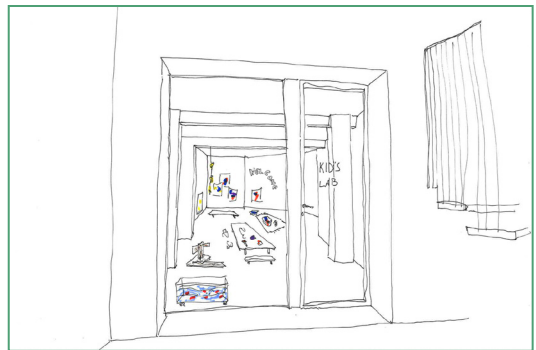
Ruimtelijke ingrepen in Broedplek Walter Werk, scan interviewmoment maart 2023

Muziekzaal in Werkplaats Walter
© Miles Fisher

Grondplan 1^e verdieping
© Lhoas&Lhoas Architectes

Schets LABO © Pierre Lhoas,
Lhoas&Lhoas Architectes

BROEDPLEK CULTUREGHEM

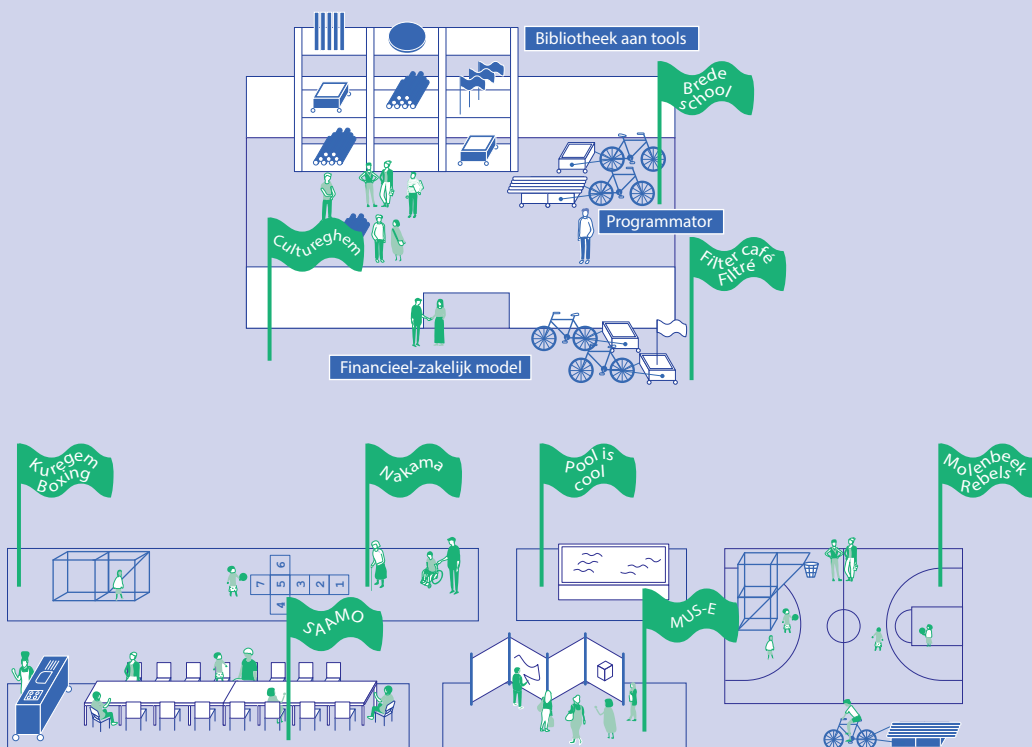
Locatie Broedplek:

Verspreid over de stad
+ Hub: Ropsy Chaudronstraat
24, 1070 Brussel

Samenwerkende organisaties:

Cultureghem, MUS-E
Belgium vzw, Pool is Cool vzw,
SAAMO Brussel vzw, Brede
School, FilterCaféFiltré Atelier
vzw, Molenbeek Rebels
Basketball vzw, Kuregem Boxi-
ng Academy vzw

De vele partnerorganisaties die betrokken zijn in de ontwikkeling van deze mobiele Broedplek, bundelen hun expertise rond plekwerk, kunst, sport, welzijn, mobiliteit, publieke ruimte en educatie. Via een gezamenlijk, participatief traject werken zij aan een op maat gemaakte en mobiele infrastructuur. De verschillende mobiele opstellingen hebben als doel de publieke ruimte te (her)activeren en op de plekken waarin ze landen, lokale wijkdynamiek te versterken. Hun voornaamste focus ligt daarbij op de Brusselse kanaalzone en de wijken rondom. Dat zijn meteen ook de plekken waar een groot aantal van de partners al een netwerk heeft opgebouwd. De Broedplek zorgt ervoor dat in die wijken nieuwe plekken ontstaan in de publieke ruimte om samen te spelen, eten, ontmoeten, sporten of leren. Ze activeren straten, wijken, pleinen en parken om mensen te inspireren en te activeren in het nadenken over hun (toekomstige) leefomgeving. De ruimte bij Abattoir is momenteel de thuisbasis voor de mobiele tools. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de hub rondtrekt en op meerdere plekken ankerpunten kent. Op termijn is het de bedoeling om de mobiele tools vrij ter beschikking te stellen zodat elke wijkbewoner er mee kan experimenteren.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

De partnerorganisaties van de mobiele Broedplek zijn verspreid over Brussel. Ze bevinden zich in en rond de kanaalzone. In hun dagdagelijkse werking maken ze regelmatig gebruik van de publieke ruimte, iets wat ze met de ontwikkeling van de mobiele tool willen verderzetten. Als rondreizende Broedplek ligt de focus, ondanks haar nomadische en tijdelijke interventie, vooral op het innestelen in de wijk waar de mobiele tool landt. De thuisbasis van de mobiele tools is een verplaatsbare hub, die op verschillende plekken in de stad voor langere tijd halt kan houden. De locaties van de hub en de ‘innesteling’ van de mobiele tools hangen af van het programma en de diverse samenwerkingen tussen de partnerorganisaties. De mobiele tools doorkruisen op die manier de volledige stad.

De doelgroep die gebruik maakt van de mobiele Broedplek hangt af van de combinatie van partnerorganisaties en het uiteindelijke programma. In de eerste plaats zal dit gericht zijn op toevallige voorbijgangers, buurtbewoners en vermaakzoekers, maar ook sporters, activisten, nieuwkomers, creatievelingen, jongeren en ouderen zullen de Broedplek via de partnerorganisaties en naargelang de aard van de mobiele tool voluit kunnen exploreren.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

Momenteel is Cultureghem de centrale spilfiguur (huismoeder/huisvader) in de organisatie van de mobiele Broedplek. Zowel de praktische organisatie als de eindverantwoordelijkheid van de tools ligt bij hen. Van zodra de mobiele tools landen in de stad, landt ook het beheer van de tools en de verantwoordelijkheid daarvoor bij de gebruikers en partnerorganisaties. Het beheer en de organisatie van de hub is gekoppeld aan de organisatie waar de hub zich op dat moment bevindt. Via badges, planningstools en online agenda's zoekt men naar manieren om de mobiliteit van de Broedplek zo efficiënt mogelijk te organiseren en de verantwoordelijkheid te delen. Digitale software speelt hierbij een belangrijke rol.

Meerdere mobiele tools zijn inzetbaar voor verschillende doeleinden. Het is de bedoeling om steeds zo toegankelijk en laagdrempelig mogelijk te zijn en om de mobiele tools nooit door één, maar altijd door minimaal twee partners samen te laten gebruiken. Dit laatste versterkt de kruisbestuiving tussen de organisaties. Daarnaast is het zo dat elke organisatie haar eigen missie blijft behouden maar met de mobiele Broedplek toewerkt naar een gedeeld doel, namelijk de activatie van publieke ruimte op maat van de gebruiker.

Set van tools voor de mobiele Broedplek
© Cultureghem

C. We zijn vertrokken!
C'est parti!

1. Assembleer twee eerste frames. Vergeet niet, om telkens een pen te plaatsen!
Assemble deux premiers cadres. N'oubliez pas de mettre une goupille à chaque fois!

*Korte buizen
Tube court*

*Lange buizen
Tube long*

7
4

2. Maak het samenstellen van een volledige kubus af. // Terminez d'assembler un cube complet.

5
2

3. Breid de eerste kubus uit. // Etendez le premier cube.

8
5

BASKETBALMAND
Panier de basketball

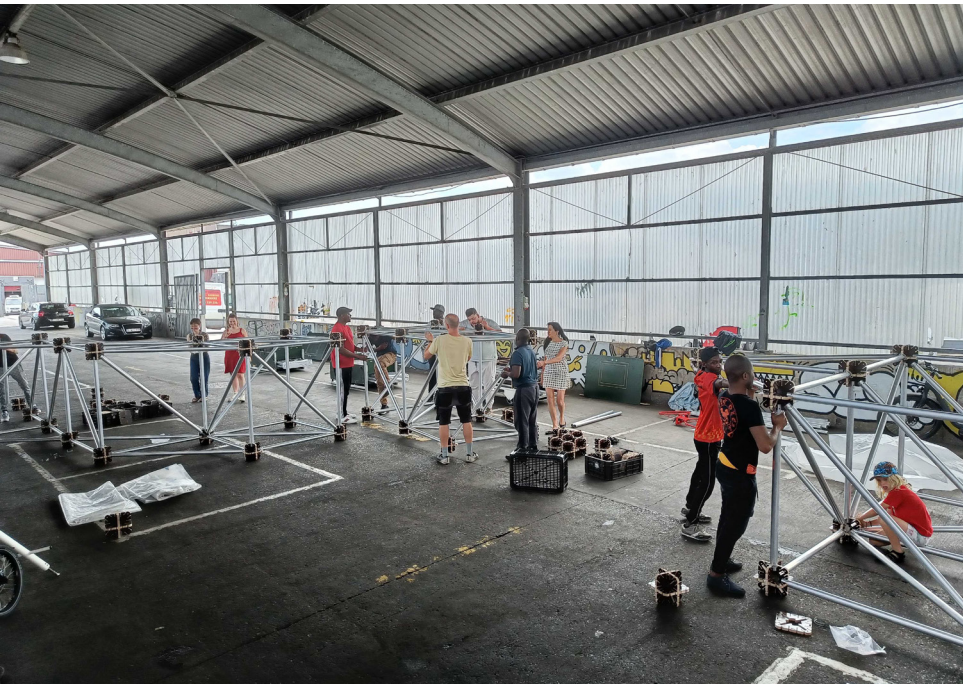
Montage instructies
Instructions de montage

1
6

Montage instructies Basketbalmand / Instructions de montage
© Broedplek Cultureghem

De mobiele Broedplek op verkenning in de wijk
© Cultureghem

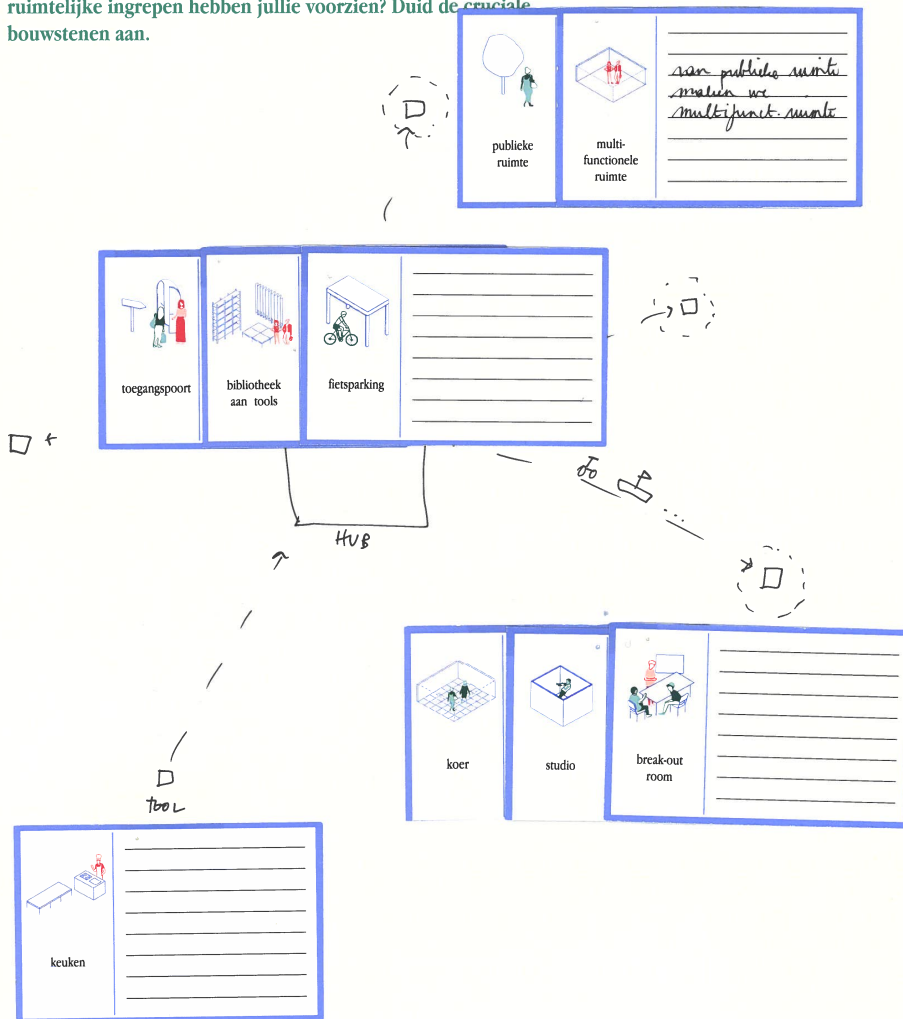

Abbatior als hub en testruimte voor de mobiele Broedplek
© Cultureghem

2.2 RUIMTE

Mobiele Broedplek

Welke soorten ruimte dragen bij aan jullie Broedplekken? Welke ruimtelijke ingrepen hebben jullie voorzien? Duid de cruciale bouwstenen aan.

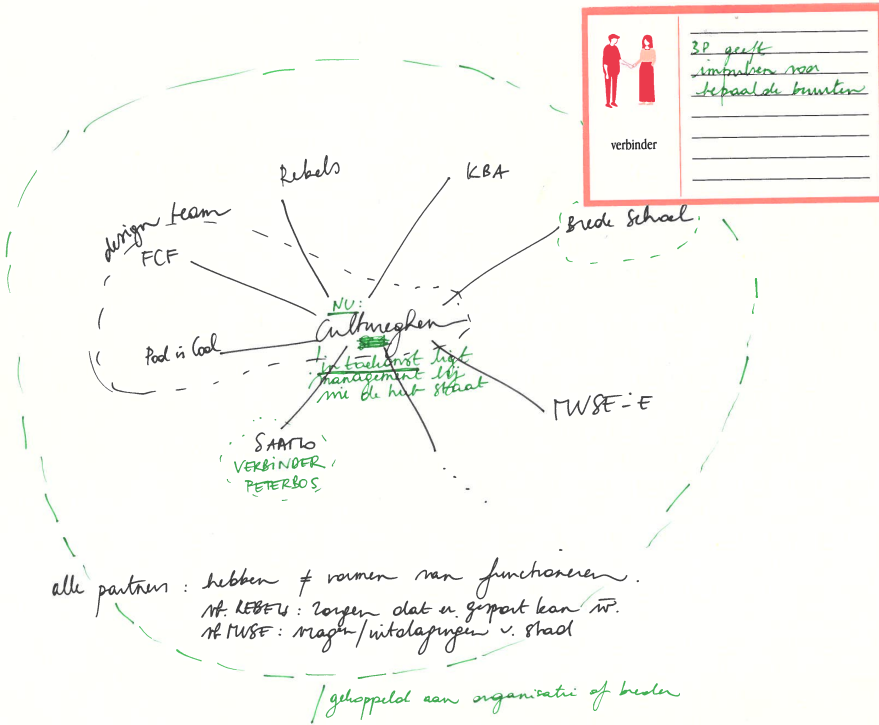

2.1 ORGANISATIE EN ACTOREN

Mobiele Broedplek

Op welke manier organiseren jullie zich als Broedplek? Teken een organigram zoals jullie dit momenteel zien of waar jullie samen naar toewerken. Dit mag een 'work in progress' zijn.

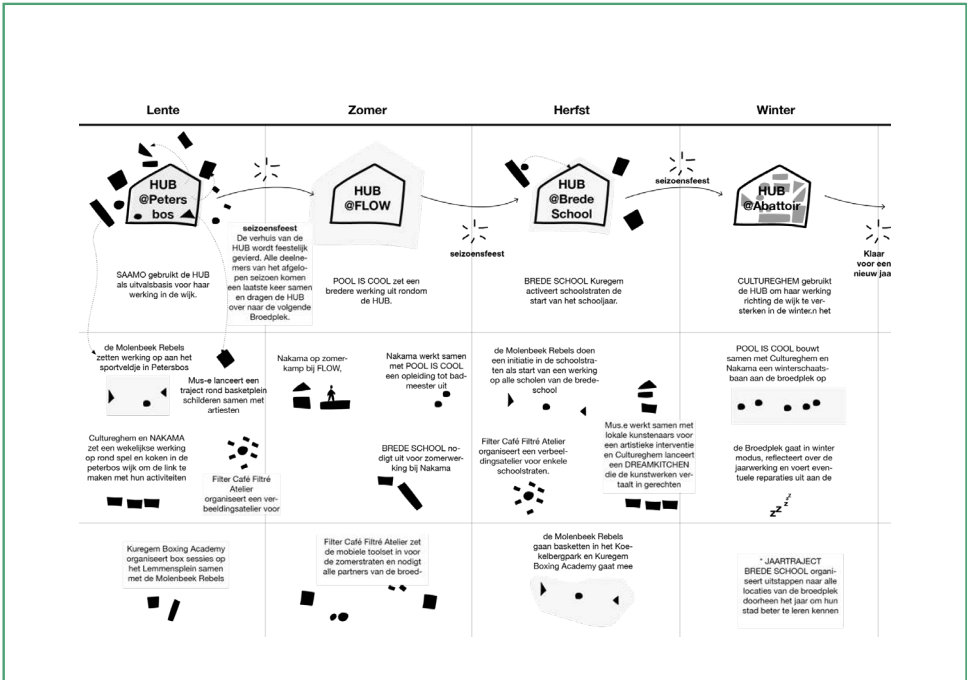

programmatoren

vrijwilligers

het zorgen we ervoor dat hst BP gedrukt wordt met # mensen = uitdaging! > waachzaam - laagjes ...

> saad maken maar ≠ vrijwilligen en programmatoren kunnen deel uitmaken v. BP! charter laagshempelig

Organisatorisch model Breedplek Cultureghem, schema subsidiedossier bij indiening dossier, 2021
© Breedplek Cultureghem

Samenwerkende partnerorganisaties Breedplek Cultureghem
© Bryan Herzezel

BROEDPLEK KUUMBA

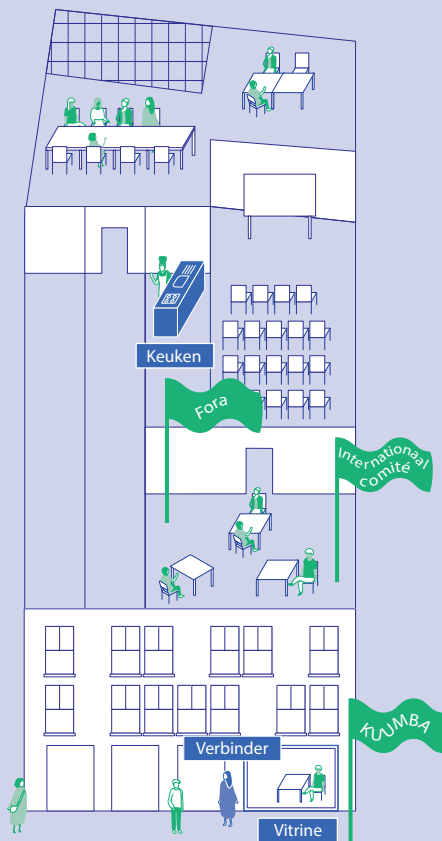
Locatie Broedplek:

Passerstraat 5-9, 1070 Brussel

Samenwerkende organisaties:

Kuumba vzw, Fora vzw,
Internationaal Comité vzw

Kuumba is een laagdrempelig, intercultureel en open huis met een aanbod zowel gericht op kinderen, jongeren, vrouwen, senioren, werkzoekenden als meer specifiek op sociaal geïsoleerde mensen of gezinnen. Alle organisaties die samenkomen in deze Broedplek steunen op ontmoeting, samenwerking en verbindingen leggen. De verschillende partners en hun netwerk zijn nu al actief op verschillende domeinen: cultuur, socio-cultureel werk en ondersteuning vanuit een federatie, welzijn, toeleiding naar werk, basisvormingen, jeugd. De investering in de ontwikkeling van deze Broedplek zorgt ervoor dat de werkingen van de drie partnerorganisaties de nodige ruimte én een eigen zichtbare plek krijgen als uithangbord voor het intercultureel samenleven en samenzijn in Brussel. De infrastructuur is multifunctioneel opgezet.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

Broedplek Kuumba richt zich op diverse actoren gelinkt aan de Afrikaanse gemeenschap in en rond Brussel. Dit doen ze op twee schaalniveaus: enerzijds zijn ze aanjager van het bovenlokaal (Afrikaans) netwerk. Hiervoor werkt Kuumba een activiteitenprogramma uit met koepelorganisatie Internationaal Comité vzw en Fora vzw, die inzet op het artistieke (Afrikaans) netwerk. Anderzijds verankeren ze zich lokaal in de wijk Kuregemwijk, waar Kuumba al jarenlang ervaring mee heeft. De Broedplek betreft daarom ook het bovenliggend samenwoonproject van De Overmolen en Cosmos voor Sub-Saharaanse Afrikaanse vrouwen en senioren.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

De lokale inbedding van de Broedplek vergt zichtbaarheid, bereikbaarheid en openheid naar de wijk. De toegangspoort en vitrine vervullen daarom een belangrijke rol om lokale partnerorganisaties en de (Afrikaanse) gemeenschap welkom te heten. Verder vertaalt de combinatie van drie partnerorganisaties zich in verschillende soorten ruimte: er is een toegankelijke ontmoetingsruimte voorzien die in teken staat van co-creatie en die het verlengde vormt van de beperkte publieke ruimte in de buurt. Achterin het gebouw is plaats voor 'back-office' of werkruimte. De keuken vormt de informele ontmoetingsplek en scheidingswanden zorgen ervoor dat de ruimtes flexibel kunnen worden ingezet en verschillende vormen van gebruik toelaten.

De programmatie van de plek is een balans tussen informele programmatie en vaste afsprakenkaders. Daarom besteedt men voldoende aandacht aan vrijruimte in de programmatie. Kuumba treedt op als centrale figuur (huismoeder/huisvader) en onderzoekt via overlegmomenten hoe men de verschillende manieren van werken, visies en missies van de drie partnerorganisaties onderling kan synchroniseren, zoals het omgaan met vrijwilligers of de verhuurlogica van ruimtes.

Keuken/Bar in Broedplek Kuumba met fysieke toegang en doorkijk op de foyerruimte © Bryan Herrezeel

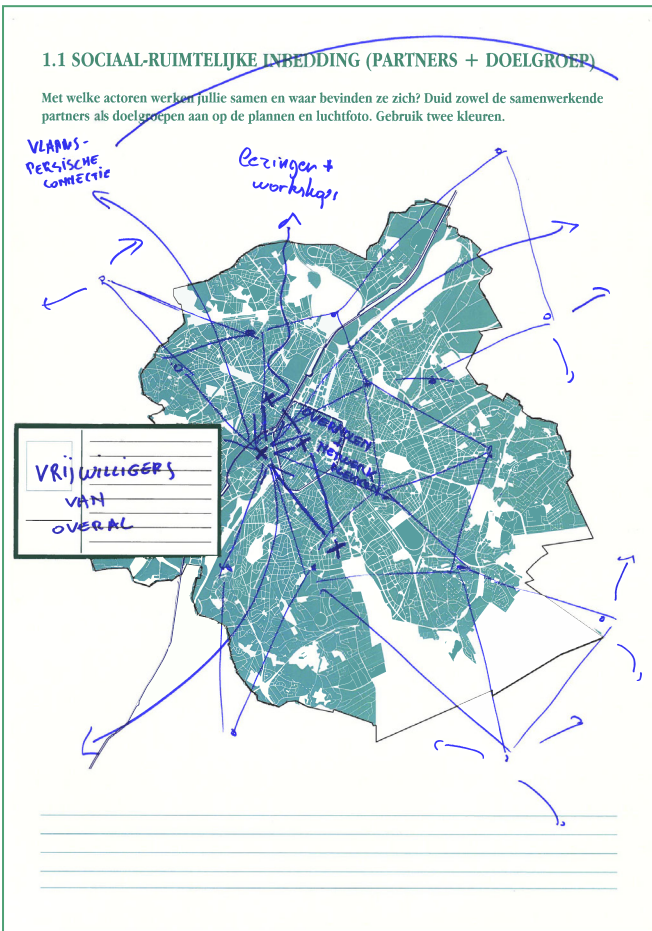

De foyerruimte in Kuumba tijdens de opening van de Broedplek © Bryan Herrezeel

Optreden in Kuumba tijdens de opening van de Broedplek
© Bryan Herzeel

54

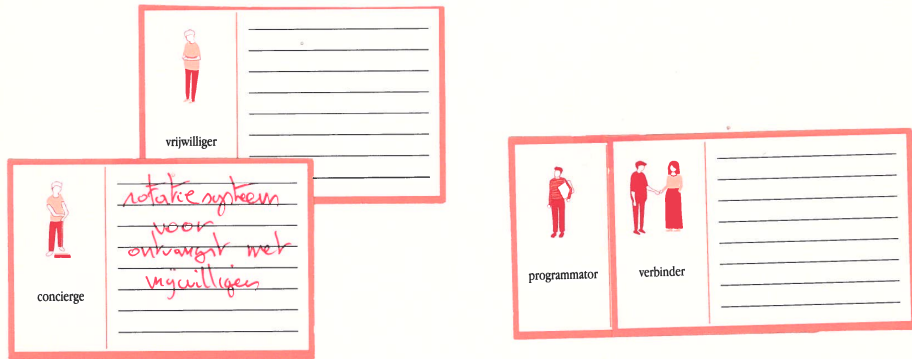

Sociaal-ruimtelijke inbedding van partners en doelgroepen
in Broedplek Kuumba, intervisiemoment maart 2023

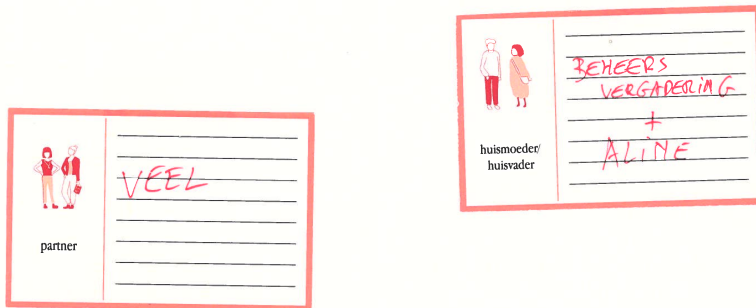
2.1 ORGANISATIE EN ACTOREN

KUUMBA

Op welke manier organiseren jullie zich als Broedplek? Teken een organigram zoals jullie dit momenteel zien of waar jullie samen naar toewerken. Dit mag een 'work in progress' zijn.

Handwritten note in red ink: "hun ruimte gediveneerd" (their space divided) and "soms ook gratis voor partners" (sometimes also free for partners).

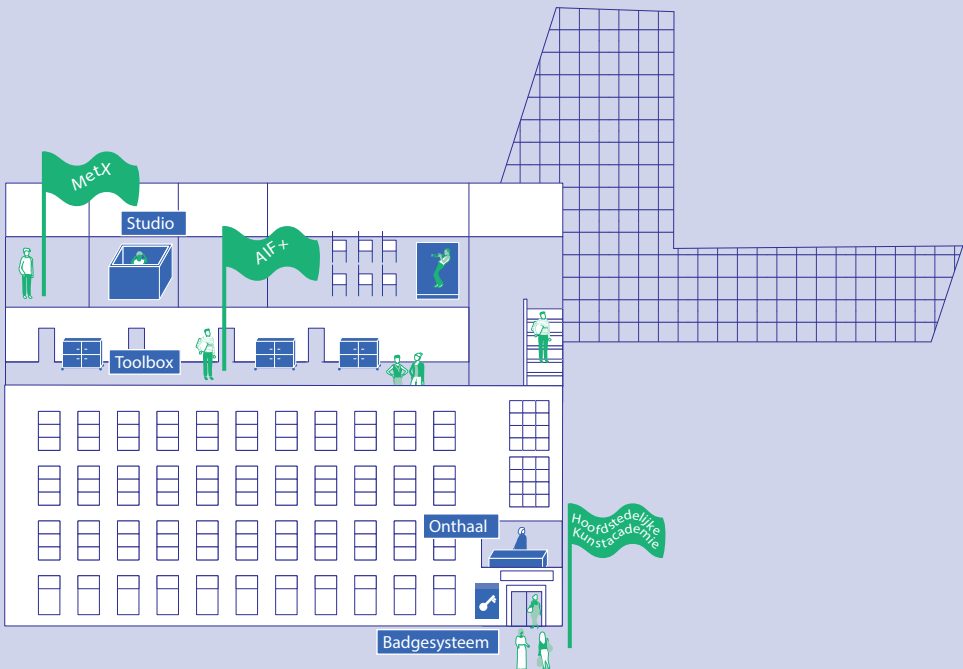

BROEDPLEK HOOFDSTEDE- LIJKE KUNST- ACADEMIE

Locatie Broedplek:
Nieuwland 198, 1000 Brussel

Samenwerkende organisaties:
Hoofdstedelijke Kunstaca-
demie, AIF+ vzw en MetX
Moving Music

De Hoofdstedelijke Kunstacademie is een klassieke academische instelling met een focus op het gehele bovenlokaal netwerk van muzikanten, theatermakers, kunstenaars en dansers over heel Brussel. Naast negen andere vestigingen in Brussel heeft de Kunstacademie een vaste werking vanuit Brede School Nieuwland, op dezelfde locatie als MetX Moving Music. Samen met AIF+, een nieuw partnerschap ontstaan dankzij dit Broedplektraject, vullen ze elkaars werking en elkaars doelpubliek aan. De drie partners werken allen rond actieve kunst- en cultuurbeleving: de Kunstacademie doet dit vanuit een meer formele onderwijsstructuur, MetX bevindt zich eerder in de kunst-educatieve en participatieve sector en AIF+ richt zich tot een meer divers en multicultureel aanbod van culturele en kunstactiviteiten. Door hun infrastructuur open te stellen aan elkaar, staan leslokalen minder vaak leeg en verbreden ze hun werkveld van de meer klassieke kunsten naar een veel bredere groep. Dit brede doelpubliek zorgt voor de totstandkoming van een plek vol interculturele en intergenerationele uitwisseling. Er ontstaat onderlinge kruisbestuiving door het delen van repetitieruimtes of opnamestudio's, het gezamenlijk organiseren van evenementen zoals jamsessies of workshops; en het delen van expertise zoals opleidingen, leeractiviteiten op maat of alternatieve leercontexten.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

De Broedplek focust op het gehele bovenlokaal netwerk van muzikanten, dansers,... over heel Brussel. De Kunstacademie heeft een vaste werking vanuit Nieuwland maar heeft nog negen andere vestigingsplaatsen over Brussel. Leerlingen en leerkrachten van de Kunstacademie krijgen en geven regelmatig les op de verschillende locaties. AIF+ is een organisatie die, met een vaste vestiging in Anderlecht, samenwerkt met groepen dansers en andere actoren over heel Brussel. De Broedplek is daarom sterk bovenlokaal verankerd en bereikt zowel jongeren, studenten, ouderen, creatievelingen en dansers als cultuurliefhebbers en iedereen met een passie voor muziek en dans.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

Via een badgesysteem zorgt men ervoor dat de infrastructuur toegankelijk is voor alle partners. Voor gebruikers van de plek, is het vooral belangrijk dat het onthaal en de ontvangstruimte voldoende zichtbaar en ontvankelijk is, gezien de Broedplek zich op de eerste verdieping bevindt in het gebouw. Het secretariaat speelt daarom een cruciale rol als onthaal en wegwijzer. In de leslokalen en in de gang is opbergruimte voorzien zodat de verschillende partners en lesgevers hun materiaal kunnen stockeren. Verder zoekt men naar zoveel mogelijk kleinschalige aanpassingen om informele ontmoeting mogelijk te maken, zoals vensterbanken op zithoogte in de gang, het delen van de speelplaats met de aangrenzende school, enzovoort.

Er wordt ook bijzondere aandacht geschonken aan personeelsinzet. Samenwerken met meerdere partners vergt flexibiliteit in programmering en daarom ook in personeel. Binnen deze Broedplek wordt personeel flexibel ingezet voor meerdere doeleinden, wat een gunstig effect heeft op de werking van de Broedplek.

Workshop Afrikaanse dans door AIF+ in de Hoofdstedelijke Kunstacademie
© Hoofdstedelijke Kunstacademie

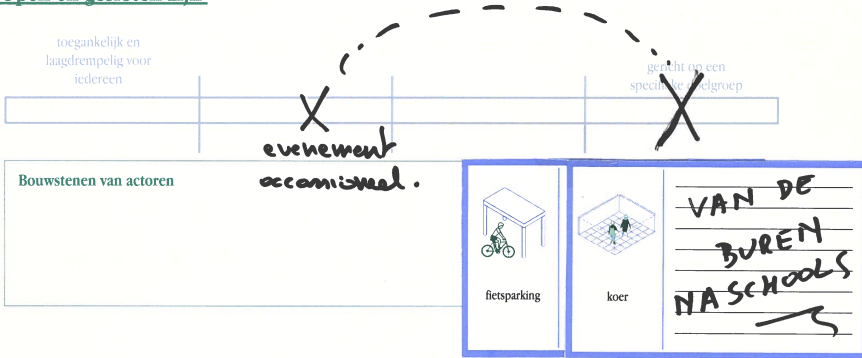
De speelplaats als repetitieruimte
© Hoofdstedelijke Kunstacademie

2.3 KENMERKEN

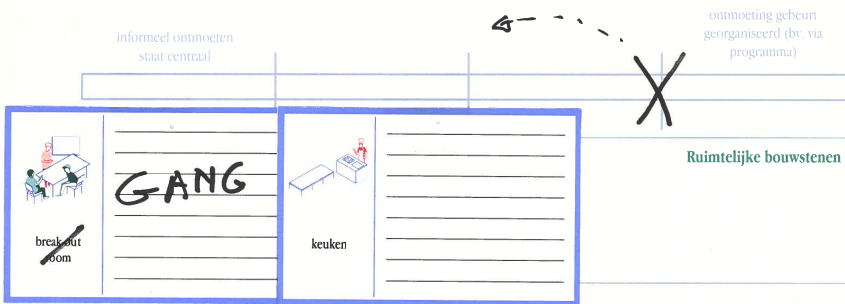
Hoofdstedelijke Kunstacademie

Welke uitgangspunten of kenmerken dragen jullie uit als Broedplek?
Positioneer je. Noteer welke bouwstenen, zowel actoren (2.1) als ruimtelijke bouwstenen (2.2) hieraan bijdragen.

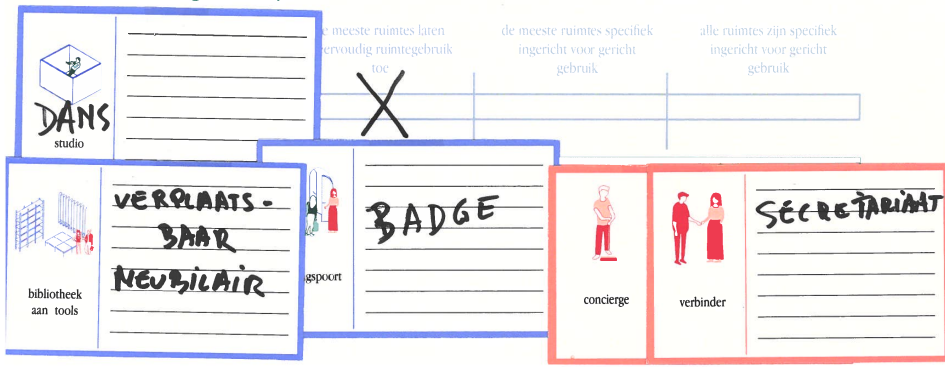
A - Open en gesloten zijn

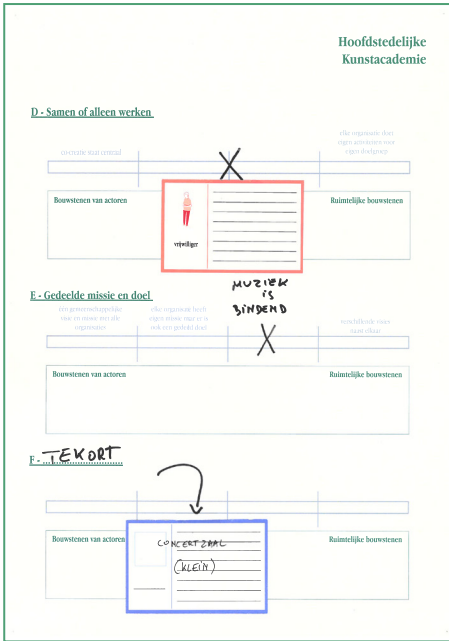
B - Formeel en informeel ontmoeten

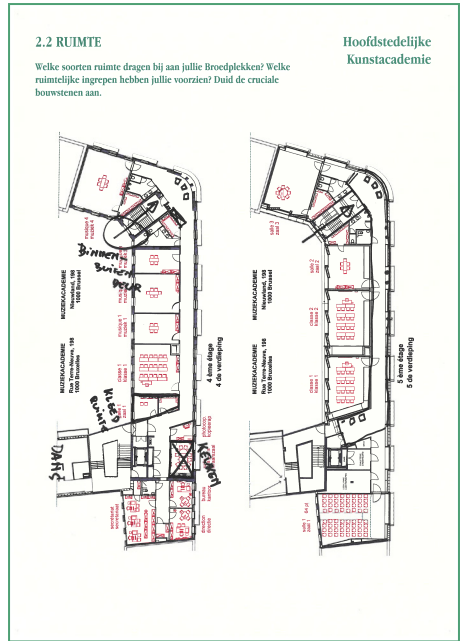
C - Flexibel en gericht zijn

Kenmerken of eigenschappen van Broedplek Hoofdstedelijke Kunstacademie, scan intervisiemoment maart 2023

Kenmerken van Broedplek Hoofdstedelijke Kunstacademie, scan intervisiemoment maart 2023

Ruimtelijke ingrepen in Broedplek Hoofdstedelijke Kunstacademie, scan intervisiemoment maart 2023

Akoestische panelen
© Hoofdstedelijke Kunstacademie

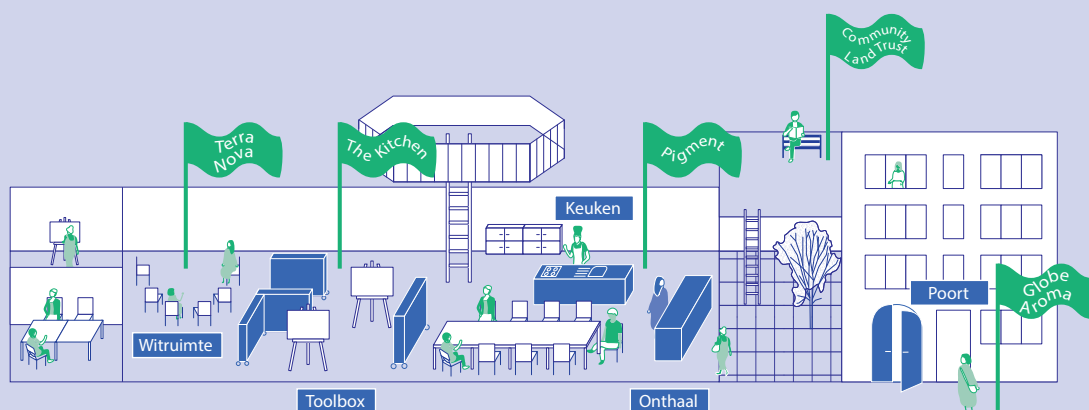

BROEDPLEK GLOBE AROMA

Locatie Broedplek:
Moutstraat 26, 1000 Brussel

Samenwerkende organisaties:
Globe Aroma vzw, Terra Nova,
Community Land Trust
Brussels

Het doel van Broedplek Globe Aroma is het stimuleren van een duurzame, diverse en inclusieve samenleving in het hart van Brussel. De Broedplek is een gemeenschap waar nieuwkomers de kans krijgen om zich welkom en thuis te voelen in de stad, die tegelijk sterk verbonden is met de buurt en met een breed netwerk van organisaties die hun integratie kunnen ondersteunen met werk- en andere kansen. Terra Nova, Community Land Trust Brussels, The Kitchen, Pigment en andere partnerorganisaties van Globe Aroma bouwen aan een intersectorale samenwerking die artistieke en educatieve programma's én sociale huisvesting verenigt in de gedeelde infrastructuur, met onder andere een ontmoetingsruimte, werkruimtes en een presentatieplatform. Ook externe partners uit het onderwijs of de kunstensector kunnen de ruimtes gebruiken. Om de duurzaamheid van deze samenwerking te verzekeren gaat er, via participatieve workshops en een ruimtecoördinator, bijzondere aandacht naar het individueel en collectief beheer van de infrastructuur.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

De Broedplek biedt in de eerste plaats ruimte aan organisaties die zich richten tot nieuwkomers-kunstenaars, -creatieven, -cultuurliefhebbers en -taalfanaten over heel Brussel. De vele organisaties en tijdelijke of vaste partners komen op de site met elkaar in contact, wat de onderlinge kruisbestuiving versterkt. Met een focus op het bovenlokaal netwerk van nieuwkomers focust de Broedplek zich niet zuiver op het lokale, maar creëert het een aanbod dat voorbij de eigen buurt of wijk gaat. De veelheid aan betrokken partners met een gelijkaardige missie of visie met betrekking tot nieuwkomers verzekert de complementariteit van de Broedplek ten opzichte van het bestaande aanbod in Brussel.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

Om ervoor te zorgen dat vele partnerorganisaties op verschillende manieren gebruik kunnen maken van de plek, werd een set van verschuifbare wanden ontwikkeld die er, zoals een bibliotheek aan tools, vrij eenvoudig voor kan zorgen dat de ruimtes multi-inzetbaar zijn. Zo zorgen de schuifbare modules ervoor dat polyvalente ruimtes kunnen worden onderverdeeld in break-outs, kleinere ruimtes of safe space voor wie daar nood aan heeft. Er is voldoende stockage voor organisaties die niet permanent aanwezig zijn, wat bijdraagt aan het flexibel houden van polyvalente ruimte. Slechts enkele van de ruimtes op de site zijn specifiek voorbehouden voor één enkele organisatie, bijvoorbeeld voor het aanbieden van één soort programma of als bureauruimte.

Momenteel vervult Globe Aroma de rol van huismoeder of -vader, verbinder, conciërge en programmator van de Broedplek. Van zodra een samenwerking aangegaan wordt, streeft men naar zoveel mogelijk autonomie en inspraak van de partners bij het in het inplannen van activiteiten en reserveren van ruimtes. Samen met de partnerorganisaties monitort de Broedplek de bezetting van de ruimtes zodat deze ook 's avonds en in het weekend maximaal gebruikt kunnen worden. Daarnaast besteedt de Broedplek veel aandacht aan de toegankelijkheid van de plek. Via het participatief herontwerpen van de toegangspoort en het persoonlijk welkom heten van bezoekers aan het onthaal, krijgt de plek meer zichtbaarheid en is ze drempelverlagend voor haar specifieke doelgroep.

Ruime keuken en eetruimte als centrale plek én ontvangstruimte van het gebouw
© Deborah Ephrem, Globe Aroma

Summer of Globe
© Deborah Ephrem, Globe Aroma

Atelierruimte © Globe Aroma

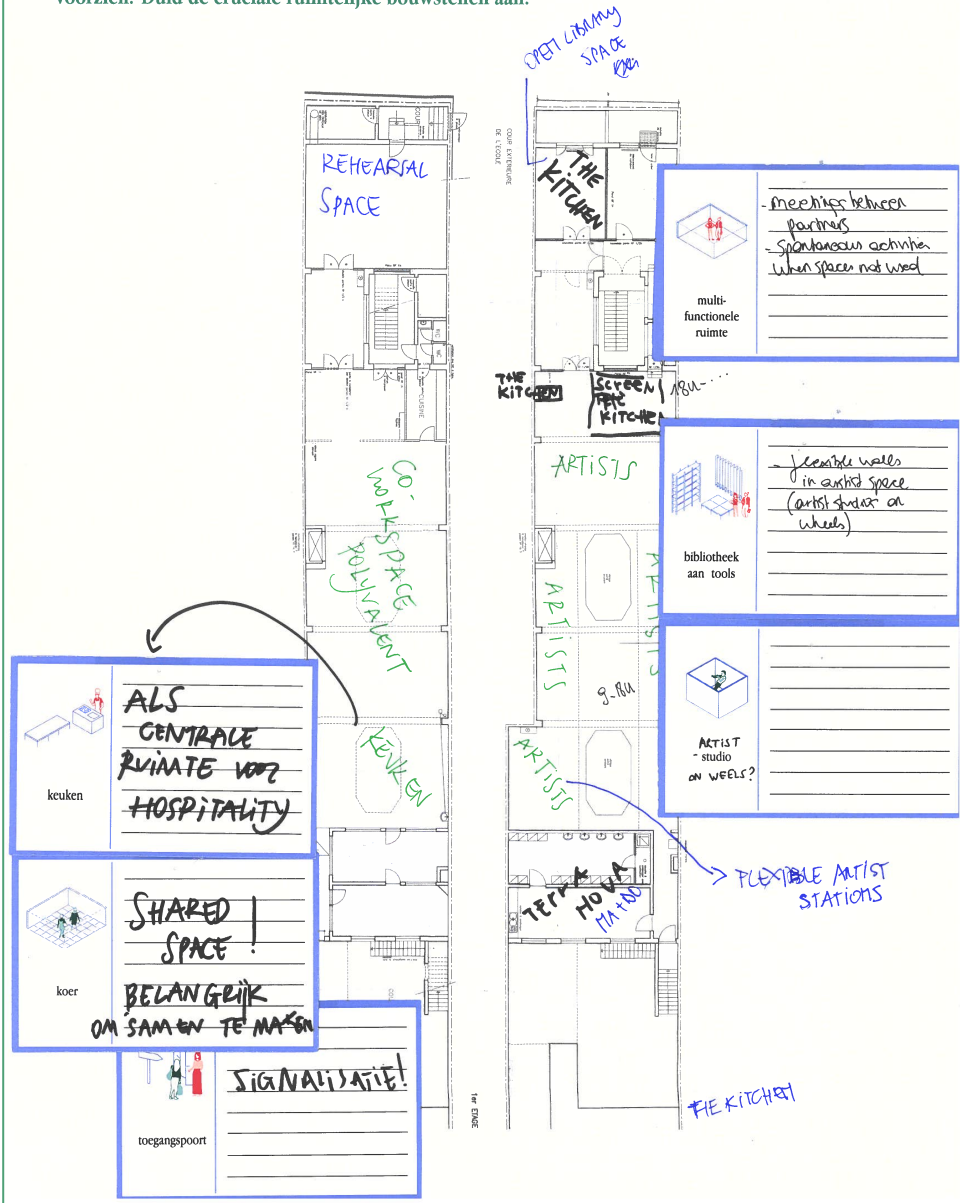

Polyvalente co-workspace of informele ontmoetingsplaats
© Deborah Ephrem, Globe Aroma

2.2 RUIMTE

Globe Aroma

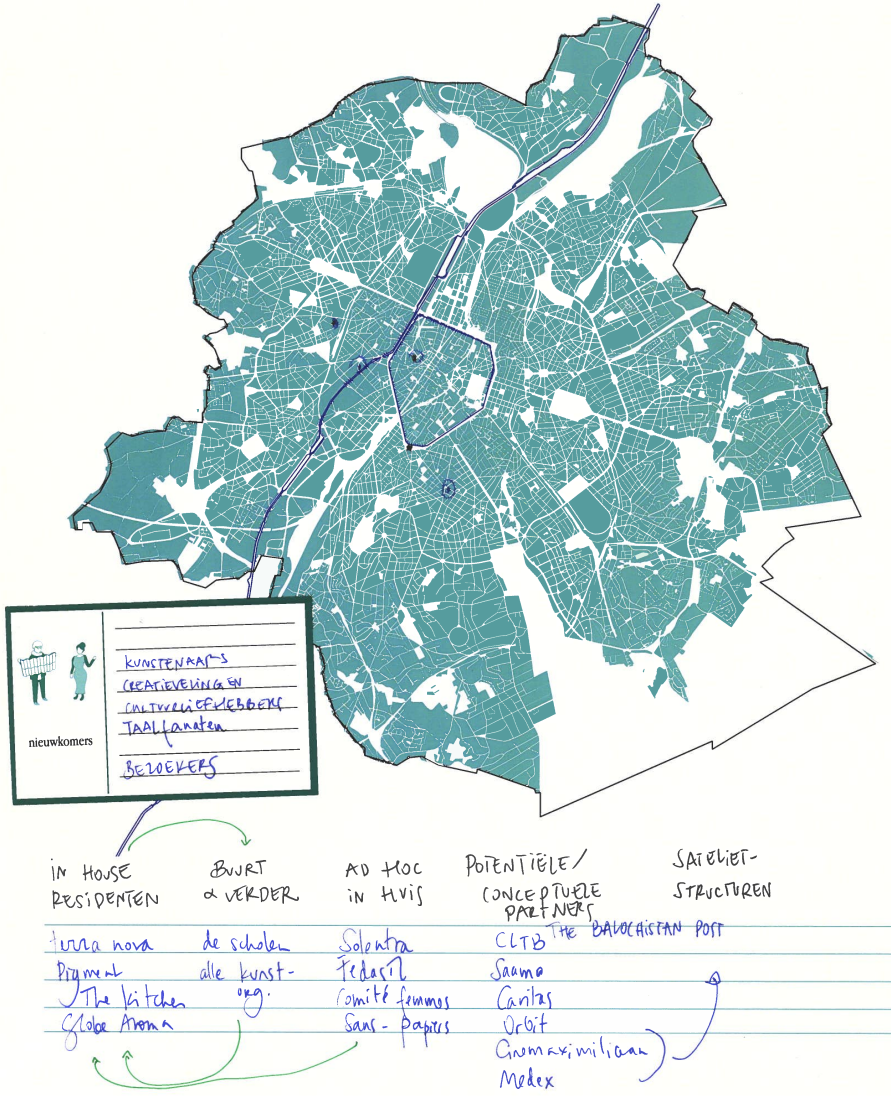
Welke soorten ruimte dragen bij aan jullie Broedplek? Welke ruimtelijke ingrepen hebben jullie voorzien? Duid de cruciale ruimtelijke bouwstenen aan.

Ruimtelijke bouwstenen in Broedplek Globe Aroma, scan interviewmoment maart 2023

1.1 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (PARTNERS + DOELGROEP)

Met welke actoren werken jullie samen en waar bevinden ze zich? Duid zowel de samenwerkende partners als doelgroepen aan op de plannen en luchtfoto. Gebruik twee kleuren.

Sociaal-ruimtelijke inbedding van Broedplek Globe Aroma, scan intervisiemoment maart 2023

Koken tijdens Summer of Globe
© Deborah Ephrem, Globe Aroma

Summer of Globe
© Deborah Ephrem, Globe Aroma

BROEDPLEK KET&CO

Locatie Broedplek:

Jean-Baptiste Decockstraat 54,
1080 Brussel

Samenwerkende organisaties:

Ket&Co, Gemeentebestuur
Sint-Jans-Molenbeek, De
Molenketjes, D'Broej Centrum
West/Overkop, BS Molenbeek,
Labolobo

Door het schoolgebouw en de speelplaats van GBS Ket&Co maximaal toegankelijk te maken en om te vormen tot Broedplek, zet het gemeentebestuur van Sint-Jans-Molenbeek in op de versterking van de buurt. De Broedplek zet daarom in op huidige en toekomstige samenwerkingen van heel wat partnerorganisaties die al actief zijn in de buurt. Dankzij deze diverse groep en hun complementair aanbod van programma bundelen ze hun expertise om een concreet antwoord te bieden op de diverse uitdagingen zoals de hoge bevolkingsdichtheid, kansarmoede, verenzaming van ouderen of verloedering van het sociale weefsel. De plek zet daarom in op het creëren van een sterkere wijkdynamiek en richt zich tot kinderen, jongeren, ouders, grootouders en buurtbewoners met een breed aanbod aan activiteiten. De Broedplek zorgt voor doorverwijzing en laagdrempelige toeleiding naar elkaars aanbod. De plek is naast een ontmoetingsplek ook een organisatienetwerk van duurzame structurele samenwerkingen en projecten om het sociale weefsel rond de school te versterken.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

De 'co' in Ket&Co staat voor co-creatie met de verschillende partners in de buurt. De Broedplek wil deze kruisbestuiving blijvend stimuleren en is daarom zeer sterk lokaal georganiseerd. Dit vertaalt zich in de programmatie, doelgroepen en partnerorganisaties van de Broedplek. De partners brengen elk een eigen netwerk van partnerorganisaties en fysieke ruimtes in de buurt met zich mee, waardoor de lokale verankering, het bereik maar ook het aanbod voor de wijk en haar bewoners zeer groot is. Dit heeft als resultaat dat op de locatie van Ket&Co zelf en die van naburige partners ruimtes kunnen worden ingezet voor de Broedplek. Zo gaan kinderen op reguliere basis op bezoek in het rusthuis of maken buurtbewoners en schoolkinderen gebruik van de nabije moestuin. De Broedplek nestelt zich zo volledig in de wijk.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

72 Basisschool Ket&Co is de trekker van de Broedplek en de verbindende actor tussen de partnerorganisaties. Als een soort huismoeder of -vader staat zij in voor de relatie tussen de partnerorganisaties en vervult ze de rol van programmator die erover waakt dat programma en activiteiten bijdragen aan de missie en het doel van de Broedplek. Partners Centrum West, Labolobo, Molenketjes en anderen dragen bij aan het opladen van dat programma. De verbinder, die tevens de brede school coördineert en deel uitmaakt van één van de partnerorganisaties, trekt letterlijk de wijk in en legt de verbindingen met lokale actoren en organisaties, waardoor men het programma voldoende kan afstemmen op de noden van de wijk.

De interne kruisbestuiving tussen de partnerorganisaties verloopt momenteel projectmatig. Op die manier raakt de Broedplek-mentaliteit stapsgewijs ingebed in de dagelijkse werking van de partnerorganisaties en krijgt iedereen de kans om op eigen ritme bij te dragen aan de gemeen-

schappelijke missie van de Broedplek. De kruisbestuiving tussen partnerorganisaties wordt versterkt door het voorzien van een ruimte of lokaal waar Broedplekpartners fysiek kunnen samenkomen.

De Broedplek kadert binnen een breder verhaal van wijktransformatie via een Duurzaam Wijkcontract. De publieke ruimte rond Ket&Co wordt meegenomen en men zet voornamelijk in op de heraanleg van de moestuin en het basketbalplein, en de doorsteken en toegangspoorten daar naartoe. Ook de verbinding tussen de moestuin van de school, centrum West, Labolobo en de buurt maakt deel uit van het project. Als brede school en als Broedplek is het de bedoeling om de speelplaats zoveel mogelijk open te stellen naar de buurt. Het is een zoektocht naar de balans tussen een 'open huis' en de veiligheid van de jonge gebruikers. Daarom zorgt het nieuwe badgesysteem ervoor dat de school voor de partners toegankelijk is binnen bepaalde uren. Daarnaast is ook het menselijk aspect binnen dit project fundamenteel. Deze rol wordt opgenomen door de conciërge, aangesteld door de gemeente Molenbeek.

Broedplekpartner Dbroej geeft skateboardlessen aan de kinderen van Ket&Co © Ket&Co

Partners in de wijk van Broedplek Ket&Co, scan interviemoment maart 2023

Ruimte voor sport en spel
© Ket&Co

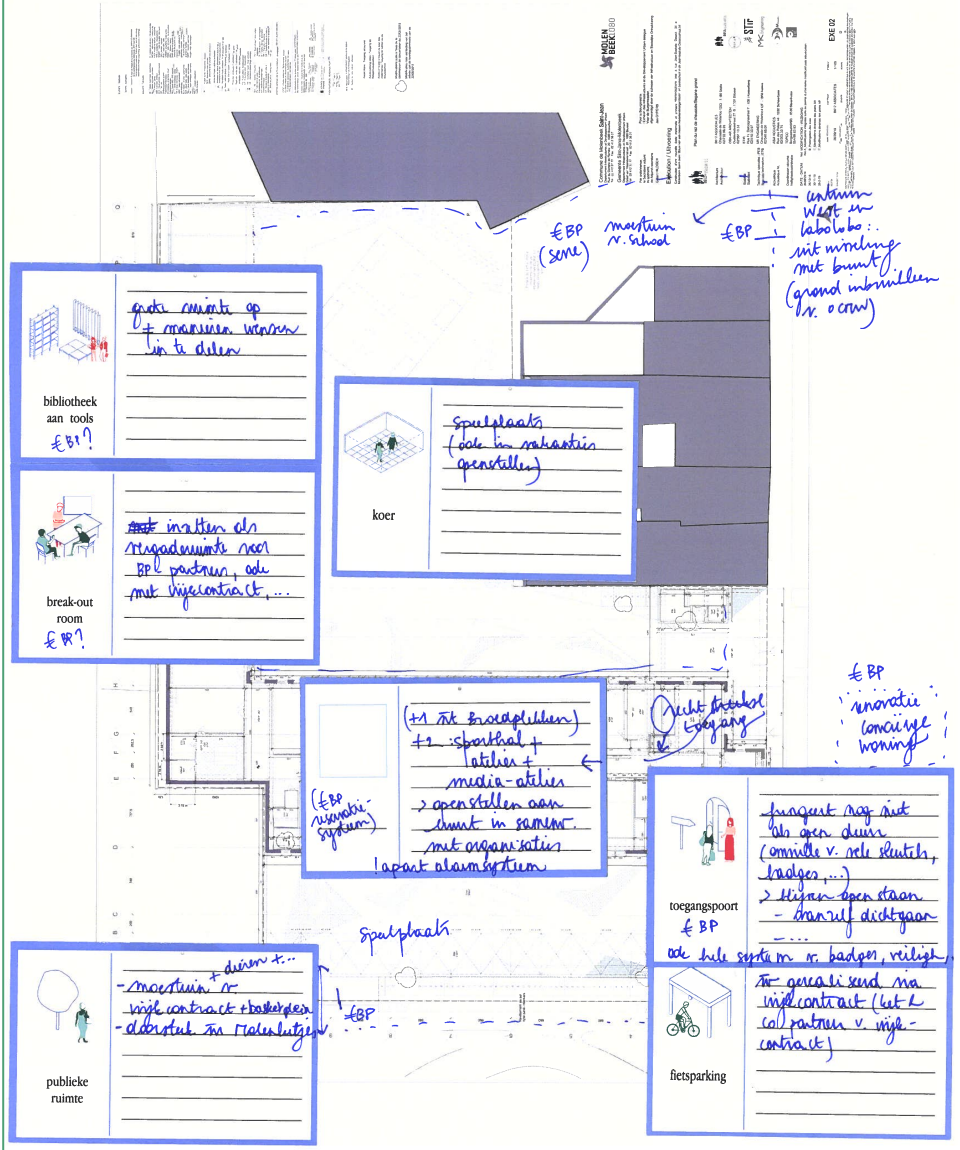

Klaslokalen, niet alleen voor lesactiviteiten maar ook voor andere doeleinden
© Ket&Co

2.2 RUIMTE

KET&CO

Welke soorten ruimte dragen bij aan jullie Broedplekken? Welke ruimtelijke ingrepen hebben jullie voorzien? Duid de cruciale bouwstenen aan.

Ruimtelijke bouwstenen in Broedplek Ket&Co, scan interviewmoment maart 2023

EL
SMA
OLMAN

letters
to
europe

passa
porta

mijn
toews

brussel

es
resents
de
écriture

Passa Porta
festival

BROEDPLEK PASSA PORTA

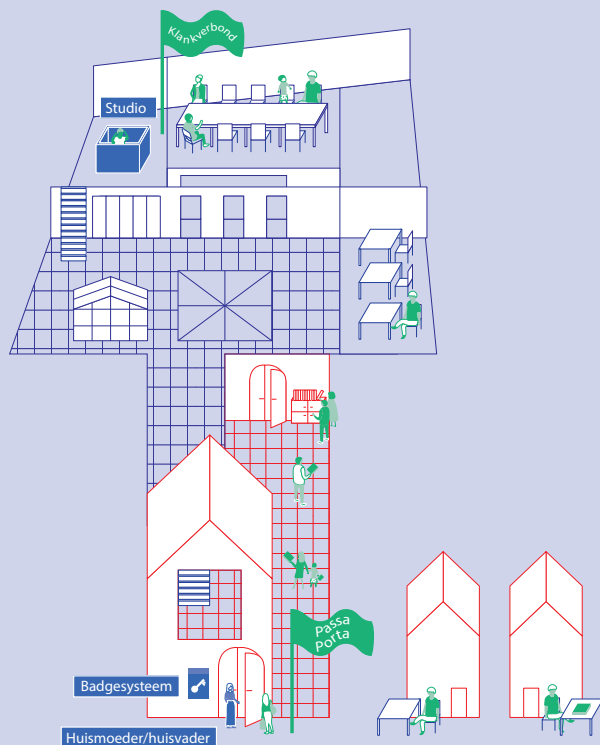
Locatie Broedplek:

Dansaertstraat 46, 1000 Brussel

Samenwerkende organisaties:

Passa Porta vzw,
Klankverbond vzw

Broedplek Passa Porta verbindt een breed netwerk van diverse literaire en narratieve (audio)makers in de niet-publieke delen van het literatuurhuis Passa Porta. De multifunctionele ruimte, de individuele en collectieve werkplekken en de nieuwe geluidsstudio bieden ruimte aan (startende) organisaties of individuen om er te werken, vergaderen of workshops te geven. Het team van het literatuurhuis Passa Porta zet in op de ondersteuning van jongere makers. Passa Porta engageert zich om voor de inhoudelijke ondersteuning te zorgen die voor de ontwikkeling van startende initiatieven cruciaal is. Daarnaast helpen ze bij het verduurzamen van hun organisatie of beroep. Dit doen ze door het delen van hun netwerk en expertise op organisatorisch, zakelijk, financieel en beheersmatig vlak. De niet-publieke delen van het literatuurhuis zijn daarom zo ingericht dat ze co-creatie tussen literaire makers, professionals en organisaties aanmoedigen. Een eerste samenwerking in de Broedplek is die met Klankverbond. De stimulansen voor Klankverbond zal Passa Porta op termijn uitbreiden naar andere startende organisaties en initiatieven.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

Passa Porta opereert al jaren als spil in een netwerk van verschillende makers. Ze werkt samen met andere culturele organisaties en plekken verspreid over heel Brussel. Naast de samenwerking met lokale partners als RITCS en Bozar focust de Broedplek Passa Porta op het brede bovenlokale netwerk. Dat doen ze op twee manieren. Enerzijds ontfermen ze zich over individuele literaire en auditieve makers die verspreid over de stad werken en in de Broedplek een centrale thuisbasis vinden. Anderzijds ontfermen ze zich ook over opstartende organisaties die op zoek zijn naar een werkplek.

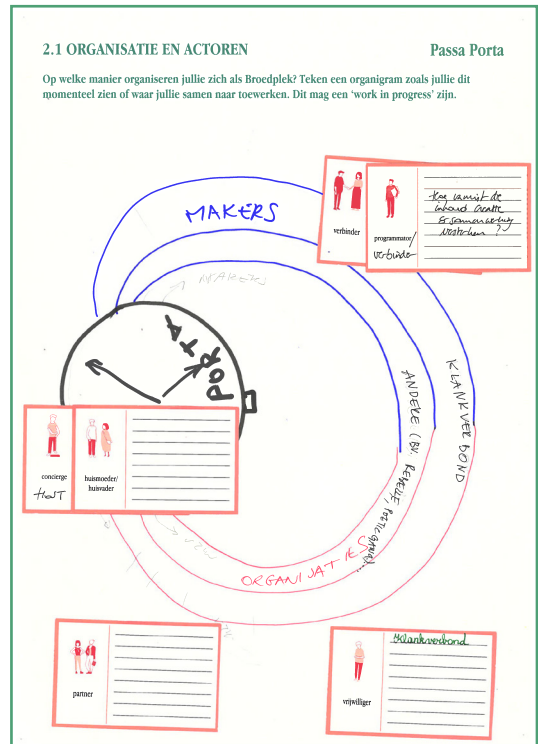
Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

Dankzij infrastructurele ingrepen kan Passa Porta de niet-publieke delen van het literatuurhuis inrichten tot Broedplek. Het betreft een meer afgezonderde en gesloten plek, in tegenstelling tot de publieke functie van Passa Porta die bestaat uit de bookshop, publieke lezingen of haar festivals. De Broedplek vormt zo een veilige thuisbasis of cocon voor (jonge) makers en organisaties. Er is de multifunctionele ruimte waar startende organisaties vergaderen, workshops geven, afspraken met externen organiseren, en daar ook de volledige autonomie toe hebben om de invulling van de ruimte te organiseren via het reservatiesysteem. Aan deze multifunctionele ruimte grenst de werkplek bestemd voor het team van Passa Porta. Voor de narratieve audiomakers is er een kleine opnamestudio voorzien, een faciliteit die (althans in Brussel) te beperkt beschikbaar is voor podcast- en audiomakers. De andere niet-publieke delen van het literatuurhuis worden zo ingericht dat er plaats is voor informeel ontmoeten tussen de literaire makers, professionals en organisaties.

Passa Porta vervult de rol van huismoeder of -vader die een ondersteunende rol opneemt ten aanzien van de startende makers en organisaties. Die ondersteuning gebeurt via het aanbieden van een (vaste) werkplek, materiaal en ruimte om informeel en formeel te ontmoeten. Men engageert zich om voor inhoudelijke ondersteuning te zorgen die voor startende initiatieven cruciaal is in hun ontwikkeling indien ze wensen te verduurzamen. Passa Porta deelt haar netwerk en expertise op organisatorisch, zakelijk, financieel en beheersmatig vlak. Ze bewaakt eveneens dat de plek enkel opengesteld wordt voor makers en zorgt ervoor dat, van zodra deze makers deel uitmaken van de Passa Porta-gemeenschap of Broedplekgemeenschap, elk van hen autonoom via een reservatiesysteem gebruik kan maken van de plek.

Geluidsdichte studio
© Passa Porta

Organisatie en actoren in Broedplek Passa Porta,
scan interviemoment maart 2023

1.1 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (PARTNERS + DOELGROEP)

Met welke actoren werken jullie samen en waar bevinden ze zich? Duid zowel de samenwerkende partners als doelgroepen aan op de plannen en luchtfoto. Gebruik twee kleuren.

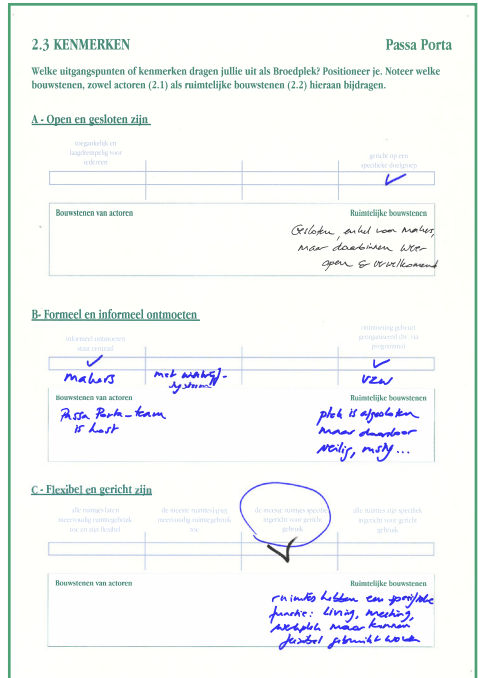
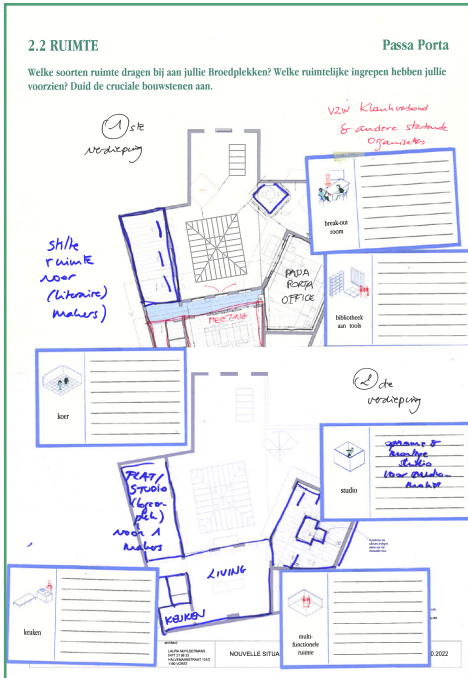
Passa Porta zoude in bijna 40 jaar bestaan een uitgeleide
 rechte op een cultureel plekken en organisaties in Brussel, Vlaanderen,
 Teniste België die gedeeld worden met Klankverband
 Klankverband is een netwerk van 160 Nederlandstalige leden,
 Audiomakers uit Vlaanderen en Brussel.

Ophangen Broedplekkenpaneel na toekenning subsidie
© Bryan Herzezel

Schets geluidsichte studio tijdens de voorbereiding van het subsidiedossier
© Laura Muyldermans (expert Broedplekken)

Ruimtelijke bouwstenen en kenmerken van de Broedplek Passa Porta, scan intervisiemoment maart 2023

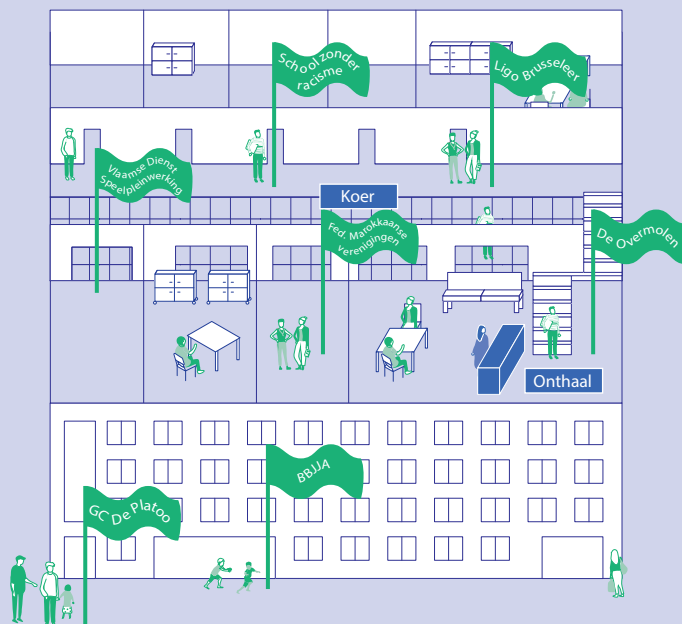

BROEDPLEK HOVENIER

Locatie Broedplek:
Hovenierstraat 82-100,
1081 Brussel

Samenwerkende organisaties:
De Overmolen vzw, Brussels
Brazilian Jiu-Jitsu Academy
vzw, Federatie Marokkaanse
Verenigingen vzw, School zon-
der Racisme vzw, Familiehulp
vzw, Vlaamse Dienst Speel-
pleinwerking vzw

De Hovenier is een voormalig kantoorgebouw waarin organisaties louter als individuele huurders naast elkaar functioneerden. De samenwerkende partnerorganisaties van de Broedplek vormen de plek om tot een gebouw en werking met openheid naar elkaar en naar de buurt. Op die manier draagt men bij aan de ontwikkeling van een toegankelijke plek en van een meer zorgzame buurt die gedragen is door diverse actoren uit sectoren zoals sport, cultuur, ouderenwelzijn, jeugd of socio-cultureel werk. Men zet daarom sterk in op interactie, kruisbestuiving en nieuwe dynamiek tussen de organisaties onderling en de verschillende doelgroepen die een plek krijgen in de Hovenier. De ontwikkeling van een centrale ontmoetingsplek met grote buitenruimte, inzetten op gedeeld ruimtegebruik en gezamenlijk beheer, zijn het ruimtelijke vertrekpunt van waaruit kruisbestuiving, onderlinge samenwerkingen en gemeenschappelijke initiatieven mogelijk worden. Gezamenlijke kookworkshops van FMV met de andere partners, het aanbieden van bewegingsoefeningen door BBJA aan de senioren van Familiehulp, onderhoud van de gemeenschappelijke groenzone en moestuin en het delen van materiaal tussen GC De Platoon, BBJA en VDS zijn enkele voorbeelden van hoe de wegen van medewerkers en het doelpubliek van diverse organisaties elkaar kruisen en elkaar daardoor versterken.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

De Broedplek bundelt verschillende bestaande netwerken. Sommige partnerorganisaties zijn lokaal verankerd in Molenbeek, anderen hebben elders in Brussel een lokaal netwerk opgebouwd maar zijn op zoek naar een bijkomende thuisbasis in deze wijk of het gaat om koepelorganisaties met een groot, verspreid netwerk over Brussel en Vlaanderen. Het doel is om deze netwerken met elkaar te verbinden en voornamelijk te focussen op de lokale inbedding in Molenbeek.

De plek heeft het potentieel en de wens om uit te groeien tot een intergenerationeel buurthuis dat zich openstelt naar de wijk. Dit weerspiegelt zich in de combinatie van diverse partnerorganisaties en de verscheidenheid aan de doelgroepen die zij met zich meebrengen. Jongeren, gezinnen, sporters, creatievelingen, cultuurliefhebbers en activisten kunnen terecht bij Hovenier voor een veel breder programma dan wanneer elke organisatie individueel aan het werk gaan. Verder richt men zich naast reguliere bezoekers ook op informele ontmoeting tussen buurtbewoners of toevallige voorbijgangers die niet verbonden zijn aan een specifieke organisatie of programma.

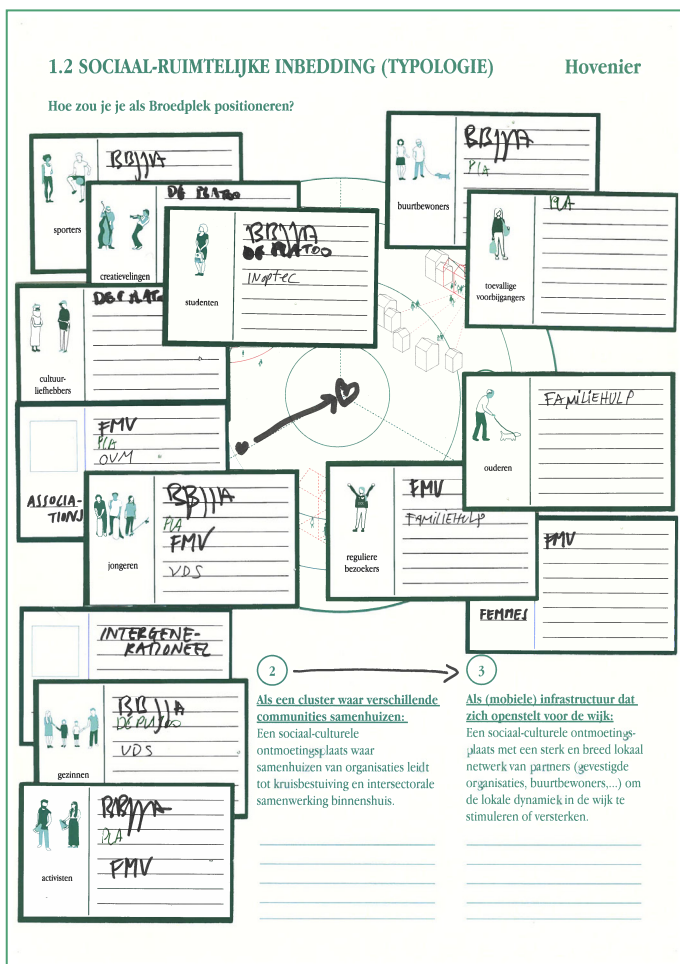
Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

Het onthaal is het hart van deze Broedplek en heeft als doel een open, toegankelijk huis te zijn voor de buurt waar verschillende doelgroepen elkaar kunnen ontmoeten. Het is ook de plek die toegang geeft aan alle partnerorganisaties. Op dit moment hebben alle partners hun eigen ruimte(s) in het gebouw waar ze ofwel voltijds ofwel slechts enkele uren per week, via een huurlogica, gebruik van kunnen maken. Daarnaast komen er ook gedeelde ruimtes in het gebouw: de keuken, toegangspoort en de polyvalente ruimte worden door meerdere partnerorganisaties gebruikt en gedeeld, waarvan de invulling en inrichting gebeurt in samenspraak met de partners. Het beheer en de tools die hiervoor worden ingezet, worden nog verder geformaliseerd. Ontmoeting gebeurt vandaag vooral via de vaste programmatie van de verschillende partners. Uiteindelijk moet dit leiden tot informele ontmoeting, doordat verschillende doelgroepen tegelijkertijd op dezelfde plek zijn.

De Overmolen fungeert momenteel als overkoepelende organisatie (huismoeder of -vader) die de ruimte beheert en de leiding neemt in de gedeelde organisatie met alle partners. Op termijn is het de bedoeling dat ook de partnerorganisaties een grotere rol vervullen in het vormgeven en invullen van de Broedplek, als toevoeging op hun afzonderlijke dagelijkse werking.

Collage gemeenschappelijke ruimte
© Hovenier

Hovenier

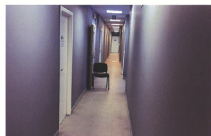
Naam Broedplek:

DE HOVENIER

Een object dat symboliseert hoe jullie aan het evolueren zijn naar een Broedplek:

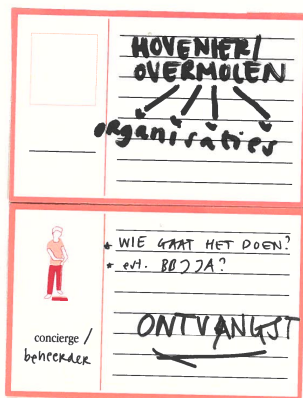
deur open

2.1 ORGANISATIE EN ACTOREN

Hovenier

Op welke manier organiseren jullie zich als Broedplek? Teken een organigram zoals jullie dit momenteel zien of waar jullie samen naar toewerken. Dit mag een 'work in progress' zijn.

Organisatie en actoren in de Broedplek Hovenier, scan intervisiemoment maart 2023

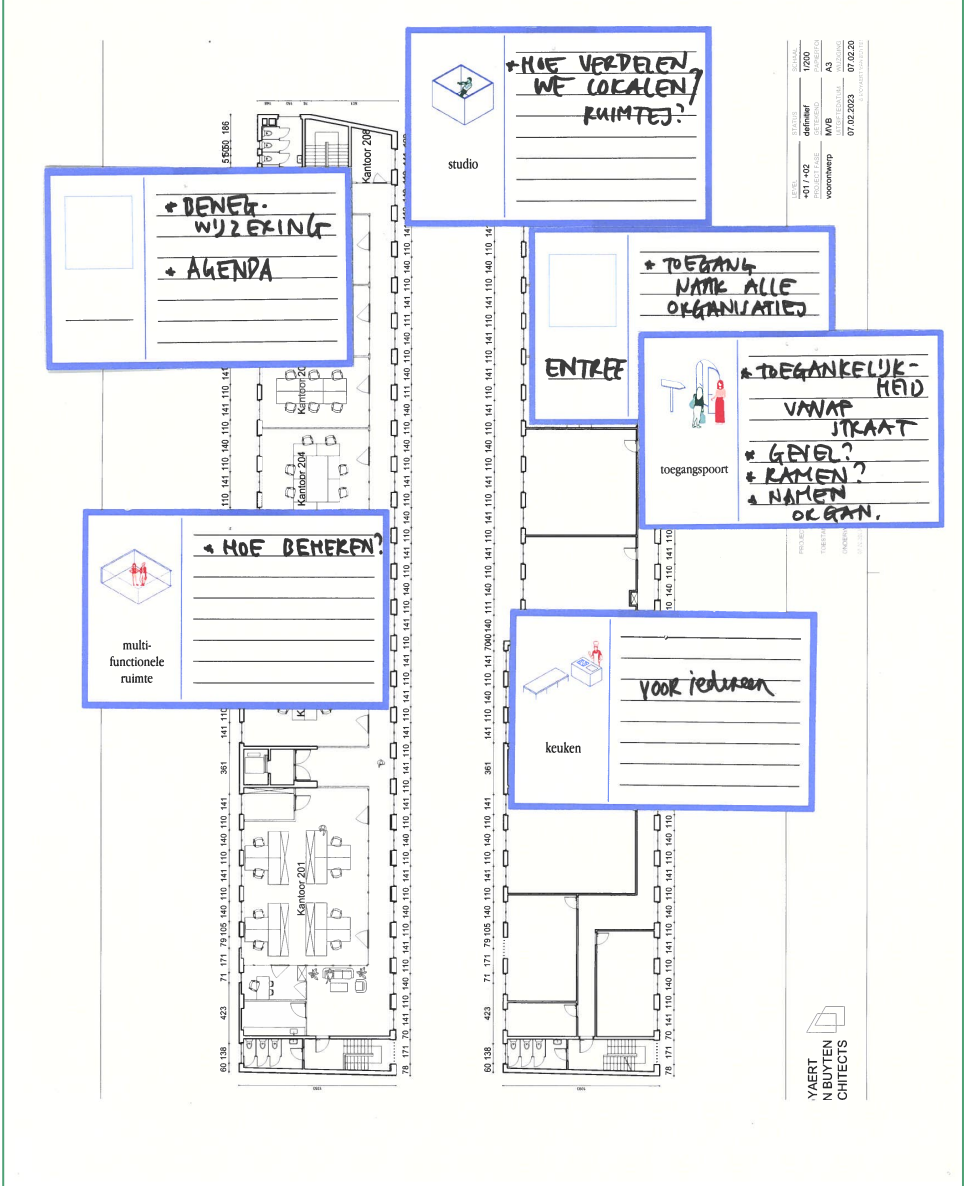

Collage gemeenschappelijke ruimte
© Hovenier

2.2 RUIMTE

Hovenier

Welke soorten ruimte dragen bij aan jullie Broedplekken? Welke ruimtelijke ingrepen hebben jullie voorzien? Duid de cruciale bouwstenen aan.

Ruimtelijke bouwstenen en kenmerken van de Broedplek Hovenier, scan intervisiemoment maart 2023

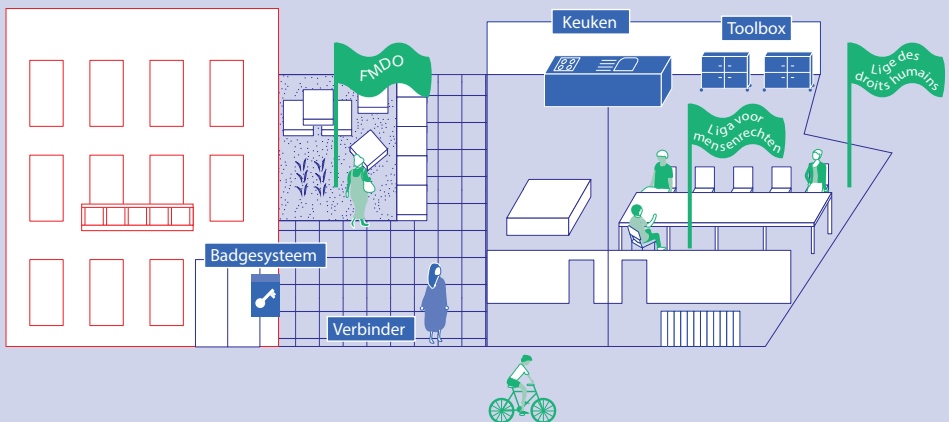

BROEDPLEK LIGA VOOR MENSEN- RECHTEN

Locatie Broedplek:
Leopold II laan 53, 1080 Brussel

Samenwerkende organisaties:
Liga voor Mensenrechten
vzw, FMDO, Ligue des droits
humains

In september 2022 vestigde Liga voor Mensenrechten zich op een nieuwe locatie in Brussel. Samen met FMDO als koepelorganisatie voor sociaal-culturele verenigingen en La Ligue des Droits Humains, de Franstalige tegenhanger van de Liga, geven ze invulling aan Het Huis voor Mensenrechten. De koppeling van twee juridische organisaties met een meer praktijkgerichte partner zoals FMDO laat toe om expertises te bundelen en uit een eigen manier van werken te breken. De werking van het Huis zet daarom in op dialoog en ontmoeting tussen de partners en biedt plek voor eigen activiteiten, ontmoetingsmomenten en netwerkmomenten met een sterke focus op de rechten van de mens. Het verwelkomt verdedigers van mensenrechten, werknemers in de sector, verenigingen en vrijwilligers die bezig zijn met het thema. Daarnaast is er de wens om op termijn de buurt meer te betrekken in het zoeken van creatieve oplossingen voor problematieken die zich afspelen in de wijk en in te zetten op een mobiliserende dynamiek met respect voor mensenrechten.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

De Broedplekwerking en de samenwerking met FMDO, een (nomadische) koepelorganisatie voor mensen met een migratieachtergrond, zal bijdragen aan het opbouwen van een bovenlokaal Brussels netwerk.

In de eerste plaats zet de Broedplek in op een bovenlokaal netwerk waarin de missie en visie rond mensenrechten weerklinkt. Tegelijkertijd voelt men de nood en wens om zich veel meer (en via gerichte activiteiten) open te stellen naar de wijk om zich zo meer lokaal te verankeren op een plek en verbinding te zoeken met de buurt. Dit vraagt om verder uit te kijken naar lokale organisaties die mogelijk interessant zijn om samen activiteiten op te zetten die inspelen op de noden van de wijk.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

Binnen elke partnerorganisatie is er een verbinder of programmator die respectievelijk instaat voor de verbinding met de doelgroep(en) en de programmering van activiteiten. Op termijn is het de bedoeling dat deze functie vervuld wordt door eenzelfde persoon die deze verantwoordelijkheid opneemt voor de Broedplek.

Om samen te werken op dezelfde locatie is een multifunctionele ruimte noodzakelijk. Met behulp van tools en verplaatsbaar meubilair wordt de ruimte multi-inzetbaar gemaakt. Naar zichtbaarheid en toegankelijkheid toe is de Broedplek vandaag eerder anoniem. Omdat de Broedplek zich naast het bovenlokale netwerk ook lokaal wenst te verankeren op een plek, zal de toegangspoort een belangrijk element zijn in termen van zichtbaarheid en toegankelijkheid. Er wordt gezocht naar manieren om, eventueel gedurende bepaalde tijdstippen, de plek volledig open te stellen.

Bureaaruimte
© Liga voor Mensenrechten

Liga voor v. bent in BXL rekruteren. Op zoek na organisatie die een goed intercoment
Natuurlijk heeft van Liga een aanvullende Liga eende team de hoofdstad van mensen, 4500 leden, 10000 op.

Liga voor Mensenrechten

Naam Broedplek:

huis van mensenrechten + opleiding in buurt
naar v. Leopold II aan kerkgebouwen T: inhoudelijk: Liga
na zijn heel mens. organisatie, ook in buurt vele organisaties
> op zoek na goede delen.
! straatnaam is tijdelijk na staan
metafoc: mindt na mensen te veranderen

Een object dat symboliseert hoe jullie aan het evolueren zijn naar een Broedplek:

1.1 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (PARTNERS + DOELGROEP)

Met welke actoren werken jullie samen en waar bevinden ze zich? Duid zowel de samenwerkende partners als doelgroepen aan op de plannen en luchtfoto. Gebruik twee kleuren.

FTMO : 60 verenigingen die lid zijn - nomadisch : maar er plaats is
 (dynamisch) hoofdstad : Malenke, Sodeliekt, Schaerbeek, Vort, St-Alin
 gemeentelid:
 Soc. - cult. org. voor vrouwen met migratie achtergrond. = doelgroep - koppeling met vele andere doelgroepen
 > samen organiseren... > samenwerkend > zetten samen verenigingen
 • projecten 'buddy'-project VPC, ...' etc. samen met AIF
 • hoofd stiel in BXL : Antw, Brugge, Poelvaere, ... = satellitengemeenschappen
 ONTTOEGING = 'RWSBIE'

liga: oorspronkelijk in Gent > men dachten bij andere organisaties netwerken
 dagelijkse meeting: knuikt niet nog men in Gent (kunst org, jeugdzaken, ...): organisatie die in contact staan met doelgroepen
 liga + la ligue: spiegel: fysiek samen gekuist, maar juridisch en genderloos.
 wil samen projecten zetten

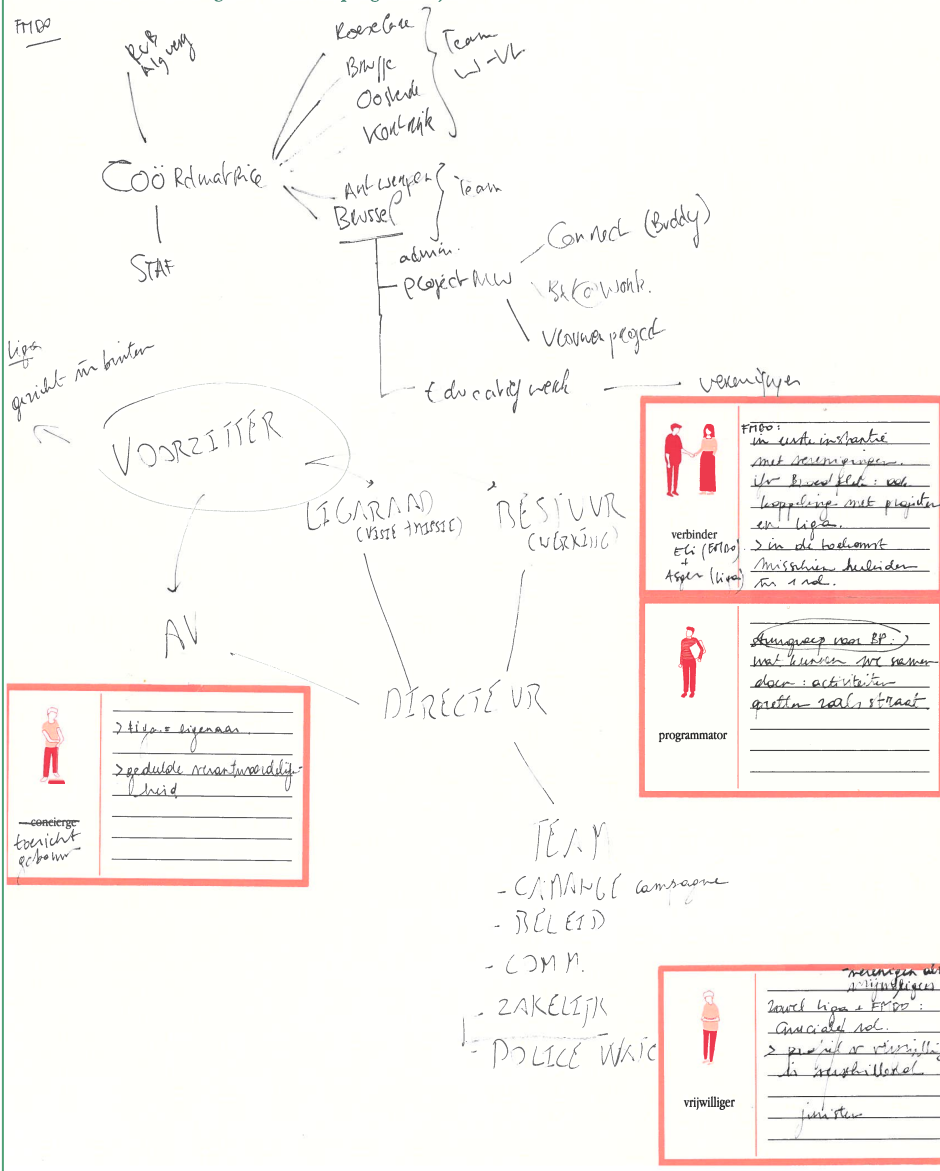
algemeen: doelgroep = breed, niemand uit sluiten

Sociaal-ruimtelijke inbedding in Broedplek Liga voor Mensenrechten, scan intervisiemoment maart 2023

2.1 ORGANISATIE EN ACTOREN

Liga voor Mensenrechten

Op welke manier organiseren jullie zich als Broedplek? Tekenen een organigram zoals jullie dit momenteel zien of waar jullie samen naar toewerken. Dit mag een 'work in progress' zijn.

Organisatie en actor in Broedplek Liga voor Mensenrechten, scan intervisiemoment maart 2023

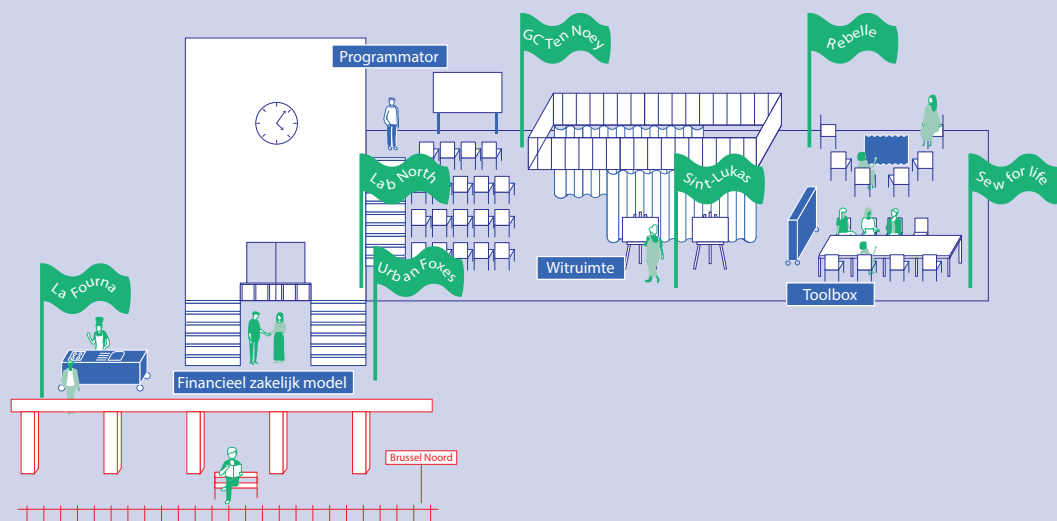

BROEDPLEK TRACK

Locatie Broedplek:
Noordstation, Vooruitgangstraat 76, 1000 Brussel

Samenwerkende organisaties:
LabNorth vzw, Urban Foxes vzw, Sint-Lukas Kunstschool Brussel vzw, Rebelle vzw, SewForLife vzw, BXLNord vzw, GC Ten Noey vzw, en GLUON vzw

De Broedplek Track in station Brussel-Noord maakt ruimte om te leren, te maken en te tonen. Ze doet dat via een cyclische programmatie. Deze Broedplek wil zo kansen scheppen voor verschillende doelgroepen die geconfronteerd worden de grootstedelijke uitdagingen van de stationsbuurt. LabNorth en UrbanFoxes brachten organisaties samen die elk een specifieke expertise en netwerk opgebouwd hebben rond thema's als schoolverlaters, werkloosheid, kansarmoede en integratie om de programmatie van de Broedplek op te starten. De samenwerkingen variëren in vorm. Je vindt er zowel participatieve, educatieve trajecten en jeugdwerk als evenementen en tentoonstellingen of combinaties hiervan. De Broedplek is een experiment in multifunctioneel ruimtegebruik, gemeenschapsvorming, ontmoeting, levenslang leren, diversiteit en alternatieve beheersvormen. Het is een 'living lab' waar al doende geleerd wordt.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

Op lange termijn wil Broedplek Track zich openstellen naar de wijken rondom het Noordstation. In eerste instantie is de Broedplek naar binnenin gericht en bouwt het verder aan haar 'basecamp' en bijhorend organisatiemodel. Vervolgens zal de Broedplek geleidelijk aan naar buiten treden en zo de werking delen met een breder publiek. De Broedplek richt zich nu op creatievelingen, studenten, nieuwkomers, buurtbewoners, jongeren en activisten die verbonden zijn aan één of meerdere van de partnerorganisaties. Daarna zal men zich ook richten op toevallige voorbijgangers, andere vermaakzoekers, reguliere bezoekers en ouderen – een momenteel nog onzichtbare doelgroep voor deze Broedplek.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

De Broedplek bestaat uit twee verdiepen die ingenesteld zijn in het Brusselse Noordstation. De toegangspoort bevindt zich in de publieke centrale stationshal en kent veel passage. Een bibliotheek aan tools zorgt ervoor dat in de centrale multifunctionele ruimte materiaal kan worden opgeborgen en expo's kunnen worden georganiseerd. De mezzanine die uitkijkt op de centrale ruimte is een vrijplaats en grenst aan de keuken die zowel dient voor informeel als formeel ontmoeten.

De Broedplekpartners organiseren zich rondom een centrale figuur die optreedt als coördinator of 'bundelaar' die het overzicht houdt. Het is echter wel de bedoeling dat taken en concepten gekoppeld aan de ruimte niet toegewezen worden aan één enkele organisatie. Daarom ontwikkelt de Broedplek tools die ervoor zorgen dat deze taken 'zelfsturend' verdeeld worden. Ook de rol van een conciërge is hierin belangrijk: iemand die eerder vanuit een technische achtergrond de ruimte en de organisatie van de Broedplek ondersteunt.

Om de samenwerking tussen een groot aantal partners in de Broedplek financieel mogelijk te maken, werd een financieel-zakelijk model onderzocht dat resulteerde in een huurmodel waarbij een deel van de kost gedragen wordt door architectuurbureau 51N4E en een ander deel door Lab North en Urban Foxes die op hun beurt een overeenkomst hebben met de partnerorganisaties. Deze kunnen daardoor de Broedplek gratis gebruiken. De overige inkomsten zullen voortkomen uit een mix van sociale en commerciële events in samenwerking met en ondersteund door WITLOF.

Polyvalente multifunctionele ruimte
© Track

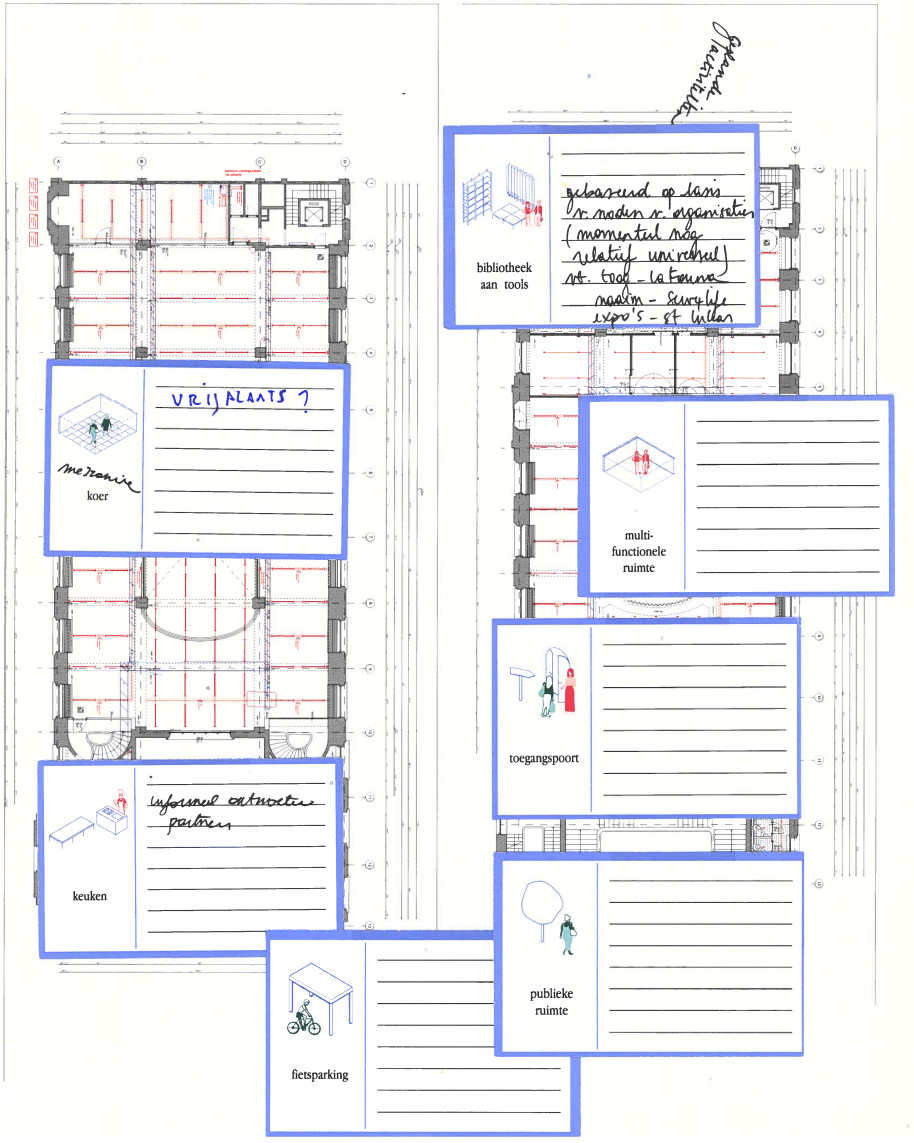

Collages van de ruimte
© Foto: Bryan Herzeel, © Collage: Track

2.2 RUIMTE

Maison No(o)rd

Welke soorten ruimte dragen bij aan jullie Broedplek? Welke ruimtelijke ingrepen hebben jullie voorzien? Duid de cruciale ruimtelijke bouwstenen aan.

Ruimtelijke bouwstenen in Broedplek Track, scan intervisiemoment maart 2023

Activiteiten met partners
© Track

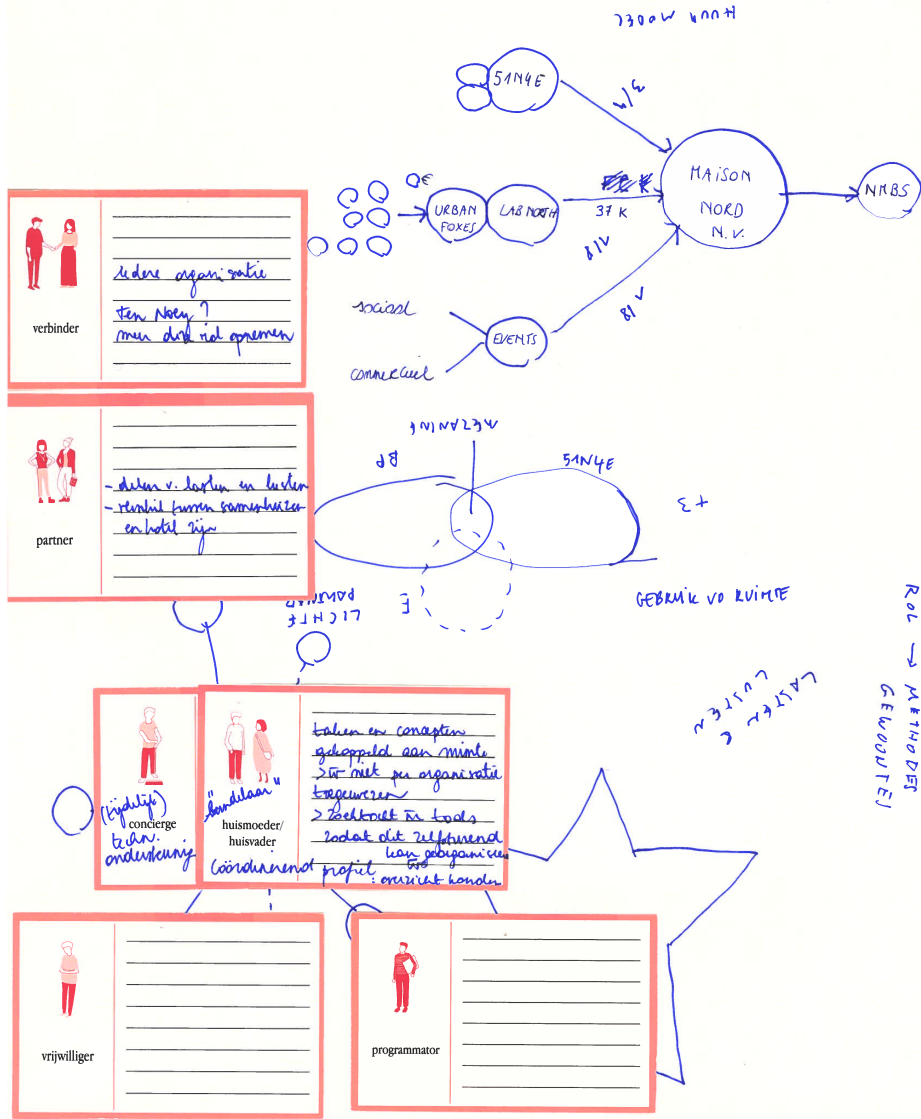
Activiteiten met partners
© Track

2.1 ORGANISATIE EN ACTOREN

Maison No(o)rd

Op welke manier organiseren jullie zich als Broedplek? Teken een organigram zoals jullie dit momenteel zien of waar jullie samen naar toewerken. Dit mag een 'work in progress' zijn.

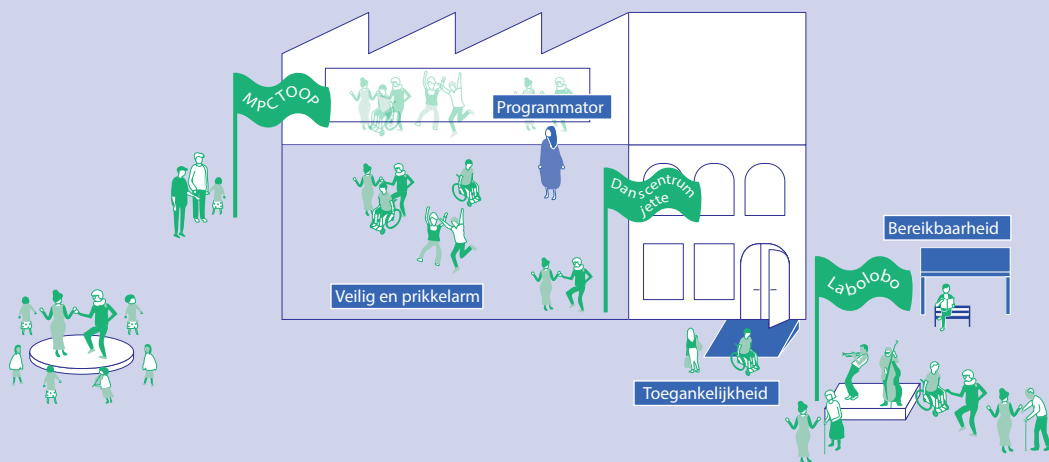

BROEDPLEK DANSCENTRUM- JETTE

Locatie Broedplek:
Edmond van Cauwen-
berghstraat 55, 1080 Brussel

Samenwerkende organisaties:
Danscentrum Jette vzw, Labo-
lobo vzw, TOOP – deelwerking
van MPC Sint Franciscus

Aan Danscentrumjette zijn een groot aantal professionele dansers verbonden, zoals de kunsteducatieve ploeg MoVart, gelinkt aan tal van culturele partnerorganisaties en onderwijsinstellingen. De samenwerking met MPC TOOP en Labolobo leidde tot de nodige aanpassing aan de infrastructuur om de Broedplek toegankelijk te maken voor een veel breder en kwetsbaar publiek dan louter de professionele danswereld. Zowel MPC TOOP als Labolobo werken dagdagelijks aan de verbinding van welzijnssector met andere sectoren. Ze hebben jarenlange expertise op vlak van inclusiviteit, intergenerationaliteit, zorg en welzijn. De Broedplek en de samenwerking tussen de verschillende partners creëert de ruimte om deze ervaringen met elkaar te delen en gezamenlijk activiteiten op te zetten. Denk hierbij aan familie-jamsessies, ateliers voor jongeren met of zonder beperking of dansvoorstellingen in rusthuizen. Daarnaast laat de vernieuwde, meer inclusieve infrastructuur – zo toegankelijk mogelijk, prikkelarm en veilig voor iedereen – toe om ook andere samenwerkingen aan te gaan of te versterken, zoals met Leon en Zonder Handen.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

Danscentrumjette richt zich op dansers over het hele Brusselse gewest en daarbuiten, via dansworkshops, danslessen en danseducatie. Hun voornaamste focus ligt op het bovenlokaal netwerk van alle dansers, waarbij de notie 'alle' extra bekrachtigd wordt door de samenwerking met MPC TOOP en Labolobo. Bedoeling is om zoveel mogelijk dansers te bereiken. Dit doet Danscentrumjette door samen met Labolobo activiteiten buitenshuis (rusthuizen, scholen, ...) op te zetten, door in Danscentrumjette symposia te organiseren voor dansers over heel Vlaanderen en Brussel, door in te zetten op lokale activiteiten zoals het in gebruik nemen van de publieke ruimte rondom het danscentrum in Molenbeek, door wekelijks een lessenspakket van dans aan te bieden aan zowel professionele als niet-professionele dansers. Het bovenlokale netwerk van dansers primeert ten opzichte van de lokale inbedding van het danscentrum. MPC TOOP focust dan weer heel gericht op de lokale inbedding van het danscentrum. Hun doelgroep bestaat uit gezinnen met een familielid (meer bepaald jongeren van 12 jaar en ouder) met een matig tot ernstige verstandelijke beperking uit de Brusselse kanaalzone.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

De Broedplek biedt een inclusief en complementair programma aan, dat tot stand komt in een evenwaardige samenwerking tussen de drie partners (Danscentrumjette, Labolobo, MPC TOOP). De inhoudelijke driehoeksverhouding vormt de kern van het programma dat wordt aangeboden in Danscentrumjette en houdt het zo inclusief mogelijk, zonder in te moeten boeten op het bestaande programma (bv. voor professionele dansers). Op organisatorisch (praktisch en logistiek) niveau blijft Danscentrumjette de huismoeder en de programmator van de plek. Zij hertalen de inhoudelijke gesprekken met MPC TOOP en Labolobo naar een concreet en aangepast programma waarbij de partners vanuit hun specifieke expertise dienen als klankbord. Een eerste stap hierin is het toegankelijk maken van de Broedplek, in de brede zin van het woord: prikkelvrij of prikkelarm, inclusief, veilig, bereikbaar.

9

© Bastard

© Danscentrumjette

Non esiste niente di nascosto che non si debba
manifestare; e niente accade occultamente, ma
perché si manifesti. Se qualcuno ha orecchi per
intendere, intenda.

dal Vangelo secondo Marco

... e spazzò via le monete dei banchieri e buttò
all'aria i banchi, e ai venditori di colombe disse
"Portate via di qua, e della casa di mio padre
non fate un mercato."

Il n'est rien de secret
qui ne sera manifesté.

© Bastard

© Danscentrumjette

DANCEDANCEDANCE-project als samenwerking tussen Labolobo, Danscentrumjette en Parts © Tine Declerck & Maud Catalan

1.1 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (PARTNERS + DOELGROEP)

Met welke actoren werken jullie samen en waar bevinden ze zich? Duid zowel de samenwerkende partners als doelgroepen aan op de plannen en luchtfoto. Gebruik twee kleuren.

Actoren:

- Alle actoren
- Alle partners
- Alle actoren
- Alle actoren

Doelgroep:

- Alle actoren
- Alle actoren
- Alle actoren

DCS:

- wijk, buurt, etc.
- district, stadsdeel
- gebied, gebied

HEC:

- gemeente / provincie
- district, wijk, gebied, gebied
- wijk, gebied (aan de rand van)

Inclusie:

- inclusie, etc.
- gebied, etc.

Sociaal-ruimtelijke inbedding van Broedplek Danscentrumjette, scan intervisiemoment maart 2023

2.1 ORGANISATIE EN ACTOREN Danscentrumjette

Op welke manier organiseren jullie zich als Broedplek? Teken een organigram zoals jullie dit momenteel zien of waar jullie samen naar toewerken. Dit mag een 'work in progress' zijn.

Actoren:

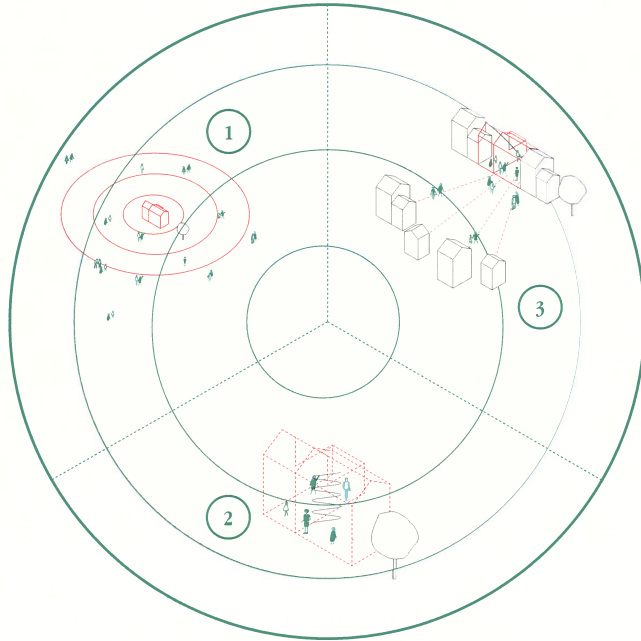
- bestuurder
- organisator
- jansen
- schinder
- coördinator

Sociaal-ruimtelijke inbedding van Broedplek Danscentrumjette, scan intervisiemoment maart 2023

1.2 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (TYPOLOGIE)

Danscentrum
Jette

Hoe zou je je als Broedplek positioneren?

1

Als (thematisch) bovenlokaal netwerk dat zich verankert op een plek:

Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats die als spilfiguur fungeert in een bovenlokaal (thematisch) netwerk.

DCJ bovenlokaal netwerk
locatie minder van belang
meer wel openbaariteit

2

Als een cluster waar verschillende communities samenhuizen:

Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats waar samenhuizen van organisaties leidt tot kruisbestuiving en intersectorale samenwerking binnenshuis.

Inclusieve programmatiek
↳ op zoek naar gedeeld programma
* uitwisseling expertise
verschillende actoren (partijen)
via practices

3

Als (mobiele) infrastructuur dat zich openstelt voor de wijk:

Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats met een sterk en breed lokaal netwerk van partners (gevestigde organisaties, buurtbewoners,...) om de lokale dynamiek in de wijk te stimuleren of versterken.

belang van lokale plek rond kunstenaars
voor MPC groep

Sociaal-ruimtelijke inbedding van Broedplek Danscentrumjette,
scan interviewmoment maart 2023

AXI MAX

Jeugdcentrum

BROEDPLEK JEUGDCENTRUM AXIMAX

Locatie Broedplek:

John Waterloo Wilsonstraat 19,
1000 Brussel

Samenwerkende organisaties:

Jeugdcentrum Aximax, GC Ten
Noey, Circus Zonder Handen
vzw, Basisschool Ten Nude

Jeugdcentrum Aximax beschikt over een ruime speelplaats in de zeer dichtbevolkte wijk Sint-Joost-ten-Node, veilig ingesloten door gebouwen en weg van het drukke verkeer van de wijk. De Broedplekwerking van Aximax en haar partnerorganisaties zorgt ervoor dat de speelplaats niet louter ingezet wordt voor jeugdwerking in de vorm van vakantiestages van het Jeugdcentrum of voor naschoolse activiteiten van de aangrenzende basisschool Ten Nude, maar dat de plek gedeeld wordt met de buurt. Op die manier wordt het potentieel van de plek ten volle benut. Het openstellen van de speelplaats moedigt vervolgens aan tot ontmoeting en tot inhoudelijke kruisbestuiving tussen de verschillende organisaties die gebruik maken van de plek. Het vormt de aanleiding om bestaande of toekomstige samenwerkingen aan te gaan of te versterken. In een latere fase wenst men in te zetten op een veel bredere wijkwerking van de speelplaats, waarbij ook mensen uit de buurt – en dus niet enkel organisaties – een engagement opnemen om de speelplaats open te stellen en af te sluiten voor spelende families, buurtverenigingen of andere activiteiten.

Sociaal-ruimtelijke inbedding

Jeugdcentrum Aximax beschikt over een ruim netwerk van lokale organisaties waarmee men samenwerkt voor de dagdagelijkse programmatie van het Jeugdcentrum. Ook GC Ten Noey en basisschool Ten Nude zijn dergelijke lokale actoren, met elk hun eigen netwerk in de buurt. Zonder Handen is een organisatie die op verschillende plekken in Brussel een werking uitbouwde, maar nog geen lokaal netwerk heeft in Sint-Joost-ten-Node. De Broedplek garandeert het delen van dat lokaal netwerk. Op die manier zet ze in op lokale wijkdynamiek door jongeren en bewoners in de buurt te bereiken met een lokaal programma dat inspeelt op hun noden.

Sociaal-ruimtelijke bouwstenen

De speelplaats ligt in een zeer dichtbevolkte wijk, waar ruimte schaars is. Dankzij infrastructurele aanpassingen aan de speelplaats, wenst de Broedplek de speelplaats ruimer te kunnen openstellen. Enerzijds brengen aanpassingen of toevoegingen zoals een buitenkeuken, fietsparking, parkour-installatie, ... de mogelijkheid dat meer diverse partners gebruik kunnen maken van de plek. Zo zorgt de parkour-installatie dat de locatie voor Zonder Handen een uitnodiging geeft voor het uitbouwen van een (voor hen nieuw) lokaal netwerk dat zich organiseert rond parkour- en circusactiviteiten, de introductie van een fietsstalling zorgt ervoor dat GC Ten Noey haar fietsatelier kan uitbouwen, ... wat een duurzaam (en dus langdurig) partnerschap betekent. Anderzijds werden er aanpassingen doorgevoerd m.b.t. toegankelijkheid (zoals een duidelijkere ingang en toegangspoort en een eventueel badge-systeem) die ervoor zorgen dat partners (en later ook de buurt) autonoom gebruik kunnen maken van de plek.

De jeugd- en buurtwerker is de verbinder die het lokaal netwerk verder versterkt of uitbouwt en die, idealiter als onafhankelijke figuur, alle partners verbindt. De inhoudelijke samenwerking tussen medewerkers van verschillende organisaties die gebruik maken van de plek, komt voort uit de gedeelde programmatie, waarbij de rol van een programmator belangrijk is voor het opzetten van activiteiten in samenwerkingsverband met meerdere partners bovenop de afzonderlijke werking van elke organisatie.

Speelplaats Jeugdcentrum Aximax
© Foued Boughmari

2.2 RUIMTE

**Jeugdcentrum
Aximax**

Welke soorten ruimte dragen bij aan jullie Broedplek? Welke ruimtelijke ingrepen hebben jullie voorzien? Duid de cruciale ruimtelijke bouwstenen aan.

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE		Locatiecode: JCT10
JCT10 - Aximax (Plan Node)		Stadsdeel: MS
John Waterloo Wissensstraat 19		Verdieping: 05
4000 Ghent		Datum: 04/03/2023

keukens

koer

multi-functionele ruimte

fietsparkeerplek

fietsparkeerplek

Ruimtelijke bouwstenen in Broedplek Aximax, scan interviewmoment maart 2023

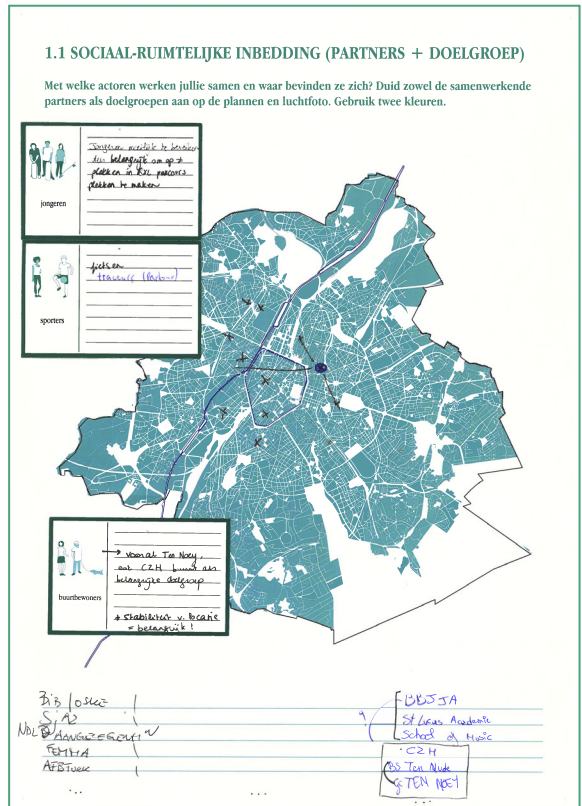
Speelplaats als podium © Aximax

Aximax maakt spaghetti voor de wijk ten voordele van de Brussel Helpt Spaghettislag © Aximax

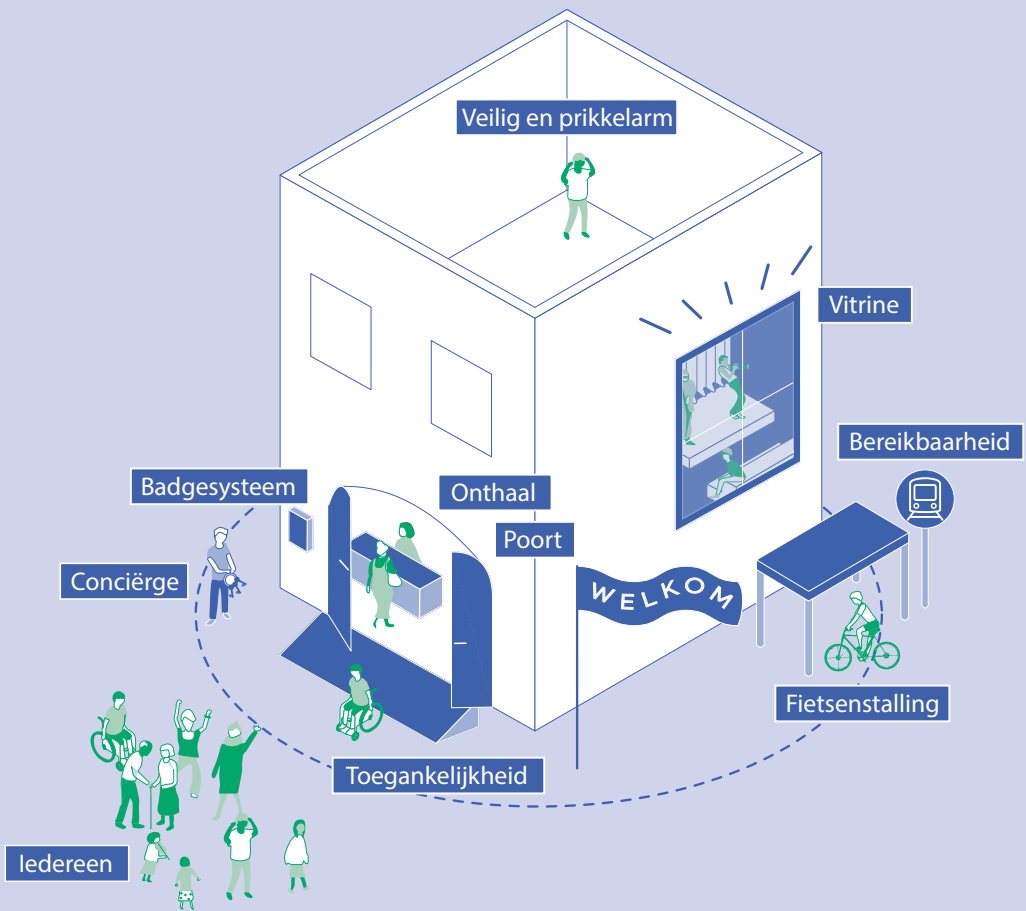
Speelplaats als terras © Aximax

Sociaal-ruimtelijke inbedding van Broedplek Aximax, scan intervisiemoment maart 2023

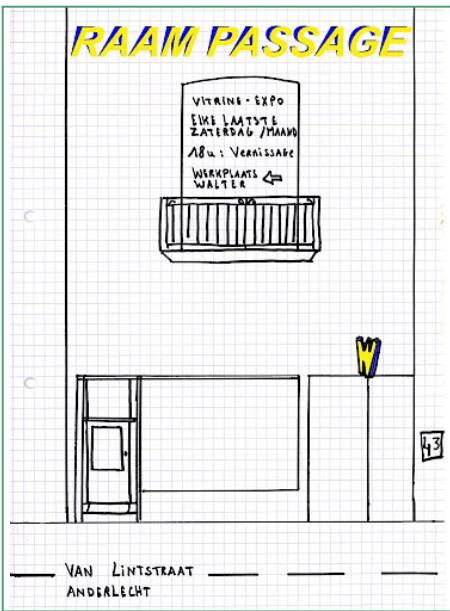

Gevel Globe Aroma, 2023 © Google Maps

Poster: Raam passage - vitrine expo
© Werkplaats Walter

Gevel Werkplaats Walter
© Anton Coene

Het openstellen van de plek kan op verschillende manieren en niveaus.

De manier waarop men sociaal-ruimtelijke bouwstenen zoals de toegangspoort, het onthaal of de vitrine inzet, draagt bij aan de gewenste zichtbaarheid en ontvankelijkheid van de Broedplek. Zo kenmerkt een open Broedplek zich aan de hand van een duidelijk zichtbare toegangspoort die een 'welkomstgevoel' uitstraalt, in tegenstelling tot een plek die veilig en misschien eerder anoniem wenst te blijven. De bijna onzichtbare poort van Broedplek Globe Aroma laat de plek bijna onopgemerkt voorbijgaan aan de passant. Ze markeert geen aanwezigheid of signaleert geen ankerpunt in de straat. Voor een Broedplek met als doelgroep kunstenaars uit minderheidsgroepen of mensen op zoek naar een plek in de samenleving, is het niet wenselijk dat verdwaalde toeristen of buurtbewoners de plek zomaar binnen- en buitenlopen. Wel wenselijk is een poort, die geborgenheid uitstraalt, maar die géén drempel vormt tot een veilig huis. Dat trekt zich ook verder door naar wat er zich binnenin het gebouw afspeelt. In de reorganisatie van de Broedplek bij Globe Aroma komt een bezoeker binnen via de keuken. Doordat dit vaak het meest bruisende, maar tevens informele deel van de werking is, is er altijd wel iemand aanspreekbaar die een bezoeker verder wegwijs kan maken. Dat zorgt voor een gastvrij gevoel. Anders dan Broedplek Globe Aroma zet Broedplek Walter Werkt in op een meer publieke zichtbaarheid. Een brede vitrine geeft een letterlijke doorkijk naar de werking van de Broedplek: kunstenaars stellen er hun werk tentoon, passanten vangen een glimp op van wat zich binnenin afspeelt, en omgekeerd is er vanuit de Broedplek voortdurend een blik op de wijk.

De plek toegankelijk, prikkelarm en veilig maken, maakt samenwerkingen mogelijk.

Onze (publieke) gebouwen zijn vaak ondermaats afgestemd op fysieke toegankelijkheid (onder meer voor mensen met een beperking). Onvoorzienige gebouwen met een hoog aantal fysieke drempels, met veel (gedrags)codes of prikkels sluiten intrinsiek een groot deel van de bevolking uit om gebruik te maken van de plek. Broedplekken zetten in op een infrastructuur die toegankelijk moet zijn voor iedereen binnen hun doelgroep. Broedplek Danscentrumjet wil bijvoorbeeld samenwerken met andere organisaties zoals MPC TOOP die inzetten op een aanbod voor mensen met een gematigde of ernstige verstandelijke beperking. Dat vergt niet louter een rolstoeltoegankelijke, maar ook een veilige en prikkelarme omgeving. Op die manier kan een bredere doelgroep gebruik maken van de plek, zonder dat ruimtelijke barrières de oorzaak zijn van uitsluiting of ontmoediging om gebruik te maken van de plek. Het aanpassen van de infrastructuur zorgt er voor dat nieuwe soorten samenwerkingen mogelijk worden.

Een fietsenparking of nabijheid van OV draagt bij aan de bereikbaarheid van de plek.

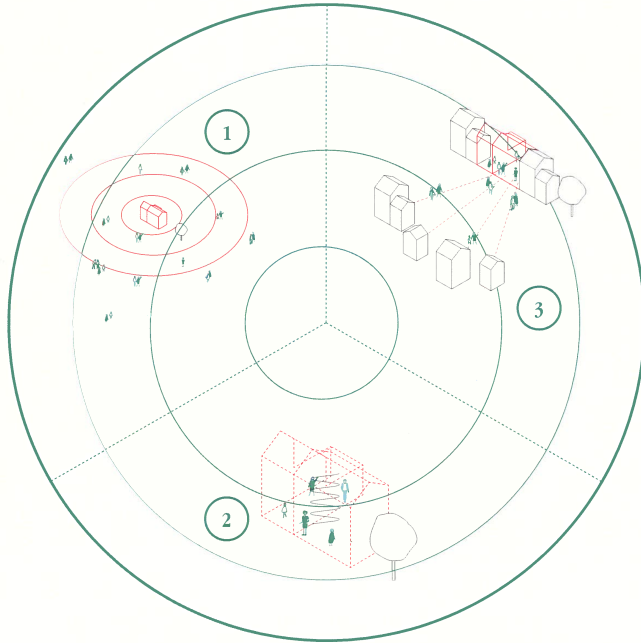
De locatie van een Broedplek heeft niet louter te maken met demografische nabijheid van de doelgroep, maar ook met de ruimere en veilige bereikbaarheid van de plek. De aan- of afwezigheid van openbaar vervoersmogelijkheid of fietsinfrastructuur dragen bij aan de inclusiviteit en het bereik van dit soort plekken. Mensen of doelgroepen bereiken lukt daarom niet enkel door de plek ruimtelijk of programmatisch inclusiever te maken, maar ook door na te denken over de manier waarop mensen hun weg vinden naar de Broedplek.

1.2 SOCIAAL-RUIMTELIJKE INBEDDING (TYPOLOGIE)

Danscentrum
Jette

Hoe zou je je als Broedplek positioneren?

1

Als (thematisch) bovenlokaal netwerk dat zich verankert op een plek:

Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats die als spilfiguur fungeert in een bovenlokaal (thematisch) netwerk.

*DCJ bovenlokaal netwerk
beide kanten van belang
naar veel opvattingen.*

2

Als een cluster waar verschillende gemeenschappen samenhuizen:

Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats waar samenhuizen van organisaties leidt tot kruisbestuiving en intersectorale samenwerking binnenshuis.

*Inclusieve programmering
↳ op zoek naar gedeeld programma
* uitwisseling expertise
verschillende actoren (partijen)
via practices*

3

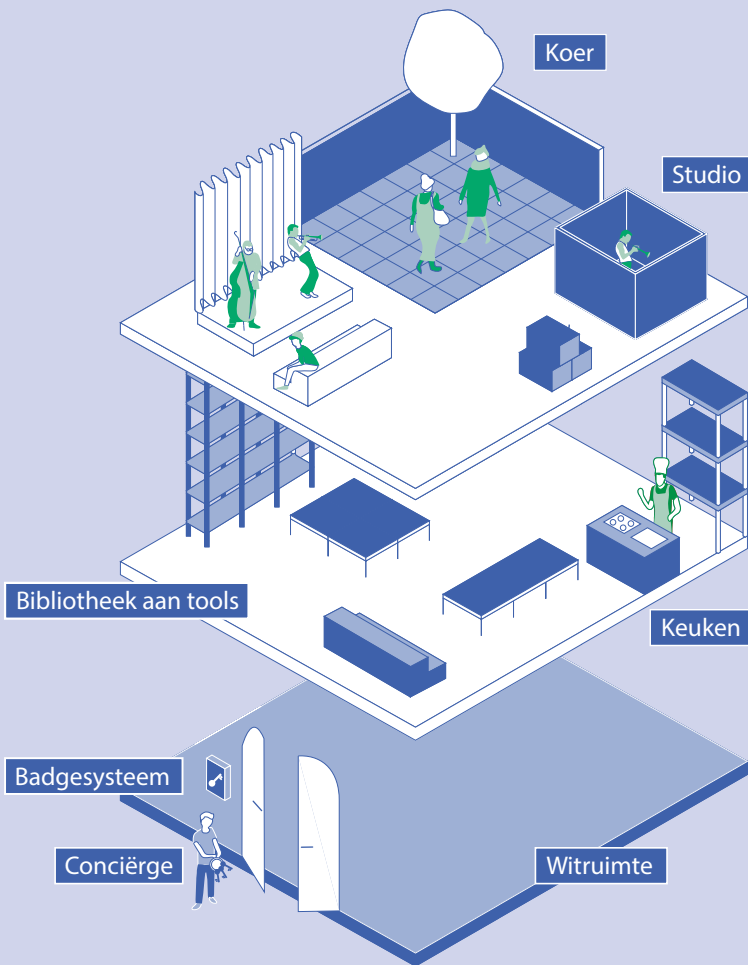
Als (mobiele) infrastructuur dat zich openstelt voor de wijk:

Een sociaal-culturele ontmoetingsplaats met een sterk en breed lokaal netwerk van partners (gevestigde organisaties, buurtbewoners,...) om de lokale dynamiek in de wijk te stimuleren of versterken.

*belang van lokale plek rond kerkelijke
voor MOC toep.*

DANCEDANCEDANCE-project als samenwerking tussen Labolobo, Danscentrumjette en Parts © Tine Declerck & Maud Catalan

Een set aan tools laat meervoudig ruimtegebruik en het organiseren van verschillende programma's toe

Een arsenaal aan flexibel meubilair, zoals verschuifbare wanden, gordijnen, verrolbaar materiaal of slim gepositioneerde kasten laat meervoudig ruimtegebruik en het organiseren van verschillende programma's toe, zodanig dat deze gebruikt kunnen worden door de verschillende partners. Ze tellen op tot een 'bibliotheek aan tools' die de ruimte een flexibele invulling kunnen geven. Zo laten de verschuifbare wanden, die eveneens als opbergruimte dienen, in Broedplek Globe Aroma toe om de grotere plenaire ruimte op te delen in meerdere kleine units zoals studie-, werk- of atelierplekken. De flexibele bouwonderdelen bij de mobiele Broedplek Cultureghem zorgen er dan weer voor dat eenzelfde arsenaal van tools kan omgebouwd worden tot een filmprojectscherm, basketbalring, vlaggenmast of kunstinstallatie.

De samenwerking tussen organisaties komt voor uit het delen van specifieke activiteit

Infrastructuur voor specifieke activiteiten, zoals een opnamestudio, een sportvloer of een uitgeruste keuken zijn financieel van die grootteorde dat ze als individuele organisatie vaak niet te bekostigen zijn. Daarnaast hoeft er niet in elke Broedplek of publieke infrastructuur ruimte te zijn voor dit soort specifieke activiteiten. Het delen van dergelijke infrastructuur kan aanleiding geven tot bepaalde samenwerkingen en bijgevolg tot het vormen van een Broedplek. Zo delen Passa Porta en Klankverbond een geluidsdichte studio, wat ervoor zorgt dat een jonge organisatie zoals Klankverbond geen grote financiële investering moet doen in de (huur van) studio-infrastructuur, én dat de studio een hogere efficiëntie in gebruik kent dan wanneer ze louter door Passa Porta zou gebruikt worden. Daarnaast zorgen

gemeenschappelijke investeringen in een sportvloer of een parcoursinstallatie ervoor dat duurzame (en dus langdurige) samenwerkingen opgezet worden tussen Jeugdcentrum Aximax en Circus Zonder Handen. Het delen van de keuken is een meer alledaags voorbeeld van dezelfde redenering en komt als ruimtelijke bouwsteen bij vrijwel iedere Broedplek voor.

Een plek waar burgers, professionals en organisaties elkaar informeel kunnen ontmoeten

Bijna alle Broedplekken investeren ook in ruimte die het informeel ontmoeten faciliteert. Om te voorkomen dat organisaties niet naast elkaar leven maar met elkaar gaan samenwonen, blijken de keukens, de informele zitplekken of de collectieve buitenruimte de plekken bij uitstek die ervoor zorgen dat organisaties en doelgroepen met elkaar in contact komen. Bekeken vanuit ruimtelijke efficiëntie worden deze ruimtes vaak als minder nuttig bestempeld, maar vanuit de focus op samenwerking, kruisbestuiving tussen actoren en onderlinge uitwisseling dragen ze bij aan de ambities van een Broedplek. Dat kan op zeer verschillende schalen. Zo fungeren de keukens en de koer, zoals bij Broedplekken Liga Voor Mensenrechten of Globe Aroma, als contactpunt voor inwonende organisaties. De gedeelde moestuin met wandelpad bij Broedplek Ket&Co in het kader van het wijkcontract, of de informele ontmoetingsruimte bestaande uit het café en de keuken in Broedplek Walter Werkt (waar muzikanten, kunstenaars, kinderen en ouders elkaar ontmoeten), zijn informele ontmoetingsruimtes die dan weer andere wijkbewoners tot in de Broedplek trekken.

Een niet-gedefinieerde ruimte nodigt uit tot creativiteit en geeft ademruimte

Naast ruimtes die elke partnerorganisatie zich eigen kunnen maken zoals bureau-

ruimte, opslagruimte of permanente werkingsruimte, experimenteren veel Broedplekken met zogenaamde witruiimte. Het gaat om ongedefinieerde ruimte die zich flexibel laat invullen, geen vaste indeling kent en niet toegekend is aan één specifieke partner. In Broedplek Track werken een groot aantal partners samen aan de invulling van een leegstaande ruimte. Het grootste oppervlak is er witruiimte, die ruimte laat voor creativiteit op vlak van ruimtelijke en programmatische invulling. Dergelijke voorbeelden tonen aan dat witruiimte ademruimte geeft aan organisaties, om uit te breken uit hun dagelijkse manier van werken maar ook (letterlijk) ruimte geeft om te verkennen welke samenwerking met – in het geval van Broedplek Track een groot aantal – (partner)organisaties opgezet kan worden en welke soort ruimte dit vereist.

De Broedplek kan beschikbaar zijn voor meerdere (partner)organisaties en de buurt

Om meervoudig en gedeeld ruimtegebruik mogelijk te maken is niet alleen een investering nodig in fysieke of ruimtelijke aanpassingen, maar is er vaak ook personeel of een systeem nodig om die toegang te verlenen. Extra gebruik van ruimte brengt extra werk en beheer met zich mee, dat idealiter niet afhangt van de aanwezigheid van één partner. Broedplekken Ket & Co, Hoofdstedelijke Kunstacademie, Aximax, Liga voor Mensenrechten en Passa Porta investeren daarom allen in een badgesysteem om ervoor te zorgen dat anderen gebruik kunnen maken van de plek. Dit beheersysteem vergemakkelijkt de toegang en bijgevolg ook het delen van ruimte, zonder dat daarbij één organisatie het beheer op zich moet nemen door een 'toezichter' en daardoor beperkte toegangsuren dicteert. Een goed technisch beheersysteem (badges, sleutelbakje of een codesysteem) is echter maar het minimum. Broedplek Ket&Co verruimt het beheer van de toegankelijkheid met de

introdactie van een conciërge, met eigen woning vlak bij de school. Het verduurzamen van deze functie en dit niet louter laten afhangen van de vrijwilligheid van omwonenden, geëngageerde ouders of leerkrachten, zorgt ervoor dat de school op lange termijn haar lokalen kan blijven openstellen.

Witruimte dat kan omgevormd worden tot polyvalente co-workspace met flexibele kastenwanden © Deborah Ephrem, Globe Aroma

Geluidsdichte studio © Passa Porta

De speelplaats van Jeugdcentrum Aximax wordt op termijn toegankelijk gemaakt voor de buurt door middel van een badgesysteem © Bieke Clarysse

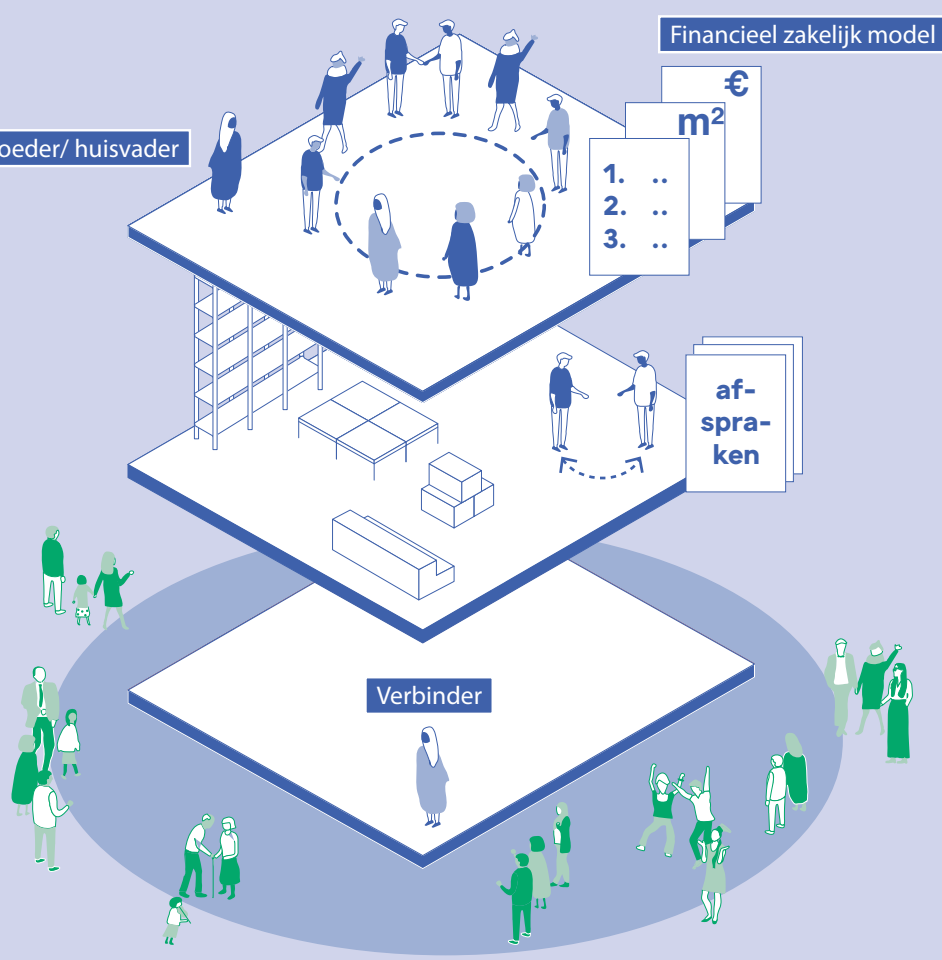
Huismoeder/ huisvader

Financieel zakelijk model

€
m²
1. ..
2. ..
3. ..

af-
spra-
ken

Verbinder

Het instaan van de belangen van de plek en het zien van verbanden tussen mensen en werkingen

Het opzetten van een Broedplek vergt een fase waarin samenwerkende organisaties hun werking en ruimtegebruik nog op elkaar moeten afstemmen. Een huismoeder of -vader of Broedplekcoördinator helpt om de belangen van de plek en die van iedere organisatie te bewaken in dat ontdekkingsproces en het hieruit voortvloeiende afsprakenkader. Vanuit de werking, missie en visie van de Broedplek leggen ze de nodige verbanden en geven richting aan de nodige keuzes. In Broedplek Track en Broedplek Hovenier, beiden Broedplekken met een zeer groot aantal samenhuizende organisaties, blijkt een coördinerende rol fundamenteel. Het helpt immers om de onafhankelijkheid van de plek te bewaren en één duidelijk aanspreekpunt te hebben, alsook om de verschillende noden van de verschillende organisaties samen te brengen. Tegelijk hoeft de rol van huismoeder of -vader niet bij één persoon of één organisatie te liggen. De rol kan gedeeld opgenomen worden of evolueren – misschien zelfs uitdoven – in de tijd, afhankelijk van de noden van de Broedplek. Bij Broedplek Cultureghem wordt daarom nagedacht of het trekkerschap over de mobiele Broedplek ook een roterende rol kan zijn. Als laatste neemt de huismoeder of -vader soms ook de rol van ondersteuner op en ziet opportuniteiten waar de ene organisatie iets kan betekenen voor andere. Zo neemt Passa Porta de opstartende organisatie Klankverbond onder haar vleugels met begeleiding en ondersteuning, zowel ruimtelijk, als zakelijk.

Het verbreden van het netwerk en de doelgroepen de weg laten vinden naar de plek

Ook buiten de inwonende partners is verbinding belangrijk. In Broedplekken Ket&Co en Aximax zijn er specifiek ‘verbinders’ (wijkwerkers) die het nabijge

netwerk onderhouden. Ze zorgen ervoor dat de Broedplek niet binnen haar vier muren blijft, maar dat ze uitbreekt en voldoende wisselwerking kent met wat zich rondom afspeelt. Hun takenpakket bestaat eruit om verbinding te leggen met bewoners van de wijk, met andere organisaties die zich in de wijk bevinden of met de doelgroep waarop de Broedplek zich richt, niet noodzakelijk op wijkniveau. Het zijn wijkantennes die het sociaalmaatschappelijk weefsel waarin de Broedplek zich bevindt, door en door kennen. Zo legt de wijkwerker bij Broedplek Jeugdcentrum Aximax de verbinding met zowel andere buurtcentra of organisaties in de wijk, zoals Gemeenschapscentrum Ten Noey, maar ook met de wijkbewoners van alle leeftijden die zich in de buurt van de Broedplek bevinden. Ze detecteren de noden van de wijk en brengen ze vervolgens terug naar de Broedplek om daarop te kunnen inspelen. Ook in Broedplek Ket&Co zorgt de verbindende rol ervoor dat ouders van kinderen die naar de school gaan, elkaar leren kennen. Of wordt vereenzaming of isolement van wijkbewoners in het rusthuis doorbroken door te voorzien in activiteiten die ook voor hen een meerwaarde kunnen zijn.

Nieuwe vormen van ruimte delen vraagt om een nieuw afsprakenkader en een financieel model

Nieuwe vormen van ruimte delen vraagt naast nieuwe rollen in uitbating en programmatie ook alternatieve zakelijke of financiële modellen. Deze zorgen ervoor dat organisaties volgens goede huisregels met betrekking tot beheer en gebruik van de ruimte samen kunnen werken, en dat ook doen volgens ieders financiële draagkracht.

Samenhuizen met meerdere organisaties betekent afspraken maken over het dagelijks gebruik en de ruimtelijke programmering van de plek. Beheerafspraken of -kaders leggen vast op welke

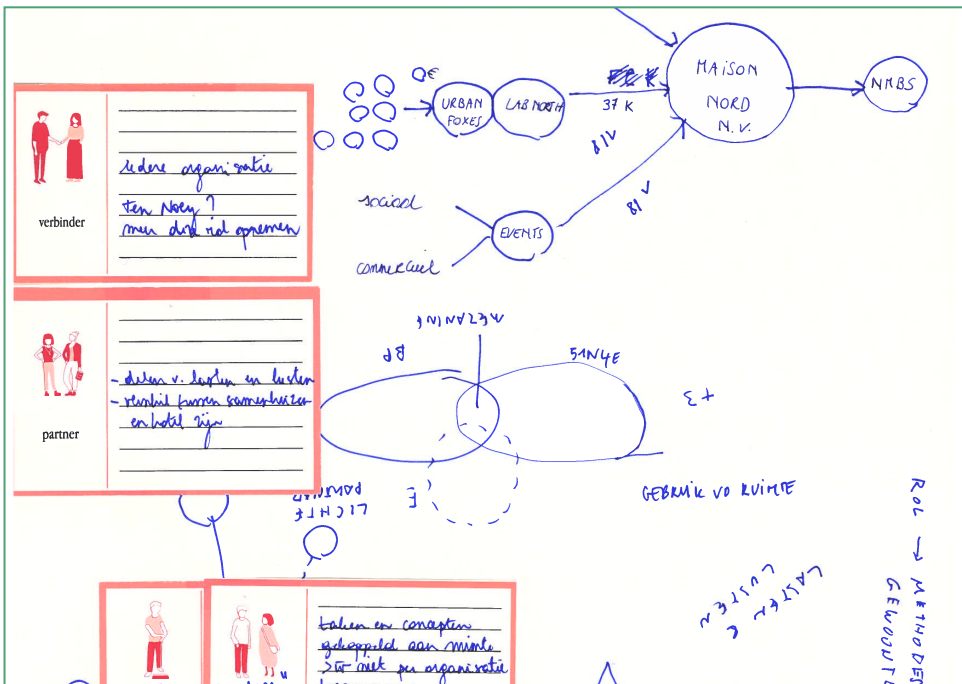
manier men als partnerorganisaties met elkaar omgaat, en hoe men ruimte of materiaal gebruikt. Reservatiesystemen, regelmatige vergaderingen of een gedeeld communicatiekanaal zorgen er voor dat gedeeld ruimtegebruik mogelijk is en dat tot op een bepaald niveau het eigenaarschap ook kan opgenomen worden door deelorganisaties. Bij Broedplek Cultureghem gaat men bijvoorbeeld op zoek naar een beheermodel waarbij de mobiele tool niet door één partnerorganisatie beheerd wordt, maar waarbij minimaal twee partnerorganisaties gezamenlijk instaan voor het beheer van de mobiele tool. Bij uitbreiding is het idee dat ook burgers of wijkbewoners, mits goede afspraken, de mobiele tool mogen beheren.

In samenwerkingen tussen jonge en meer ervaren organisaties of tussen non-profitorganisaties en organisaties met een winstoogmerk, is niet ieders financiële draagvlak even groot. In het model van Broedplek Track zorgt de financiële inbreng van enkele van de organisaties die een winstoogmerk hebben, in combinatie met de opbrengst van bepaalde (commerciële) events, ervoor dat andere (non-for-profit) partners gratis gebruik maken van de Broedplek. De bedoeling is daarbij om zoveel mogelijk ruimte te kunnen vrijwaren voor de organisaties, activiteiten of events met maatschappelijke meerwaarde. Broedplekken Passa Porta of Hoofdstedelijke Kunstacademie geven op hun beurt de mogelijkheid aan respectievelijk Klankverbond en AIF+ en MetX om vrij gebruik te maken van de plek (bvb de opnamestudio), niet gereedeneerd vanuit een huurlogica maar vanuit inhoudelijke meerwaarde voor beide organisaties. Ook Broedplek Kuumba bekijkt hoe ze de huur van de ruimte kunnen diversifiëren en voor (sommige) partners de ruimtes gratis ter beschikking kunnen stellen.

De wijkwerker van Aximax legt linken en partnerschappen met andere organisaties in de wijk © Aximax

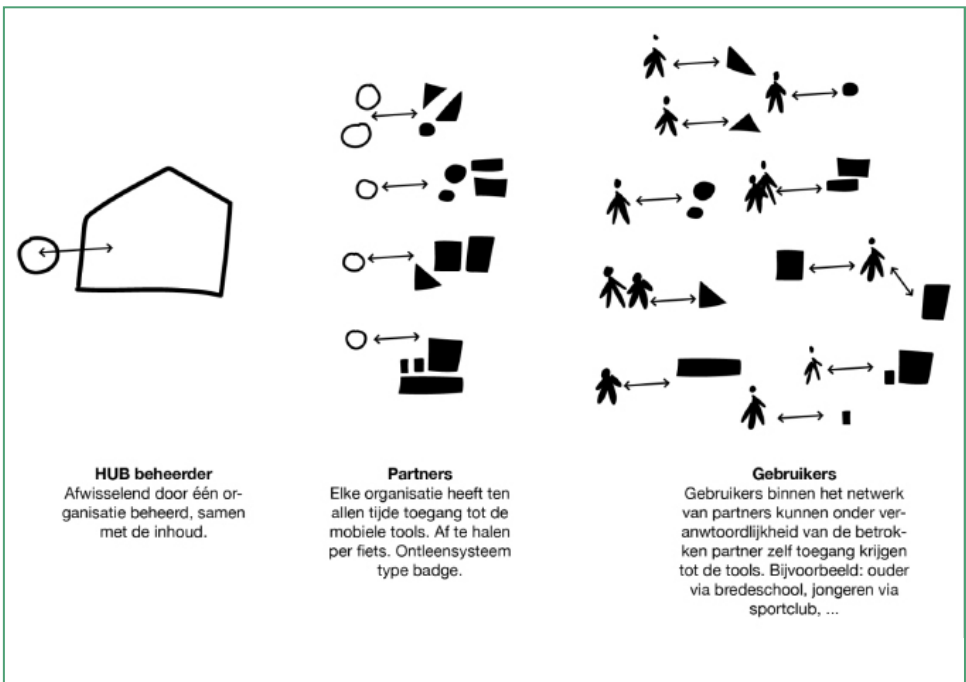
132

Zoektocht naar een financieel model Broedplek Track, scan intervisiemoment maart 2023

Beheer van de mobiele tools © Broedplek Cultureghem

Organisatorisch model: schema subsidiedossier bij indiening dossier, 2021
© Broedplek Cultureghem

BXL
2050

Programmator

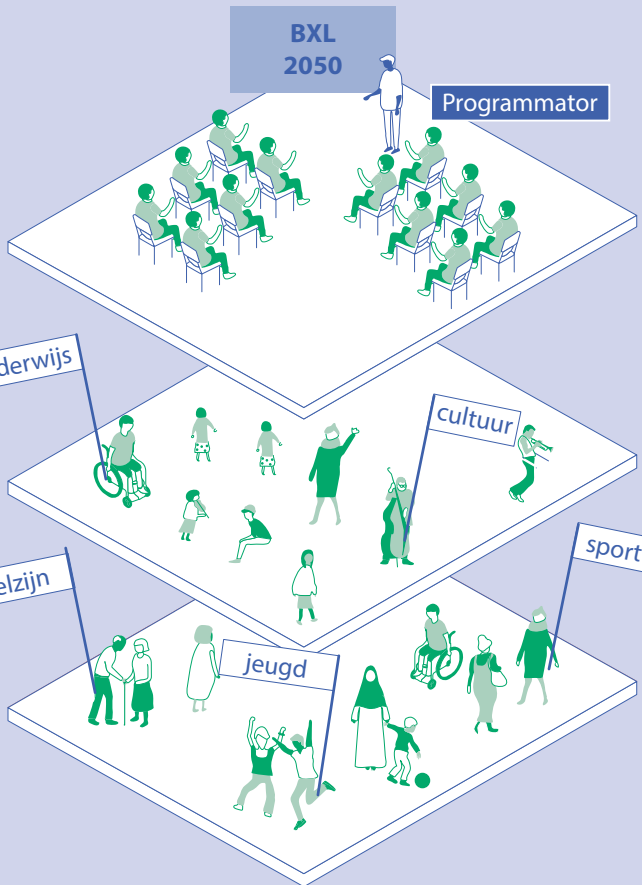
onderwijs

cultuur

welzijn

sport

jeugd

Meerdere studie- en beleidstrajecten neigen in die richting. In Brussel lopen de 22 gemeenschapscentra van de VGC een visietraject, verder bouwend op een studie naar meervoudig ruimtegebruik van de centra, waarbij een nieuwe positie en rol van de gemeenschapscentra in stad en samenleving centraal staat. Kunstenpunt lanceerde het studietraject Ruimte voor kunst, waar nieuwe modellen voor betaalbare ruimte voor kunstenaars verkend worden, vaak via gedeeld gebruik van infrastructuur. De Timelab Academy ondersteunt culturele organisaties en kunstenaars bij gedeeld ruimtegebruik. In Vlaanderen werkte het Departement Werk en Sociale Economie binnen het transitieprogramma Leven, leren en werken in 2050 aan wendbare ruimte voor leren waar informele vormen van leren nauw aansluiten bij onze dagelijkse leefwereld. De Sociale Innovatiefabriek gaat op zoek naar experimenteerplekken voor sociale innovatie in het kader van het Europees onderzoeksproject HUBSI.

De voorbije hoofdstukken verzamelden de inzichten van de 12 Brusselse broedplekken in wording die leiden tot sociaal-ruimtelijke bouwstenen. Die combinaties van hoe je ruimte vormgeeft met hoe je die ruimtes beheert en gebruikt, laten toe de ambities van de broedplekken waar te maken. Deze bouwstenen zijn echter ook toepasbaar op andere (publieke) gebouwen.

Hoewel, tussen droom en daad staan vaak praktische en andere bezwaren. Niet iedereen heeft toegang tot de expertise en de middelen die nodig zijn om van publieke gebouwen broedplekken te maken. We lijsten hier enkele observaties op, die we vervolgens proberen te tackelen met aanbevelingen voor het beleid en voor de betrokken sectoren.

Deze observaties en de beleidsaanbevelingen zijn ontwikkeld en geverifieerd met een stuurgroep van vertegenwoordigers van verschillende administraties en (infrastructuur)fondsen van de Vlaamse Overheid (VIPA, FOCI en GO! Onderwijs Vlaanderen, Sport Vlaanderen, Departement Werk en Sociale Economie, VGC stedenbeleid) en ondersteunende entiteiten zoals Team Vlaams Bouwmeester, Team bouwmeester maître architecte Brussel en het Kenniscentrum WWZ.

- 1 De courante investeringsmiddelen voor infrastructuur (die al onder druk staan) gaan (logischerwijs) eerst naar de basisconditie van het gebouw.
- 2 Intersectorale organisaties vallen buiten (of tussen) het reguliere (subsidie)kader dat sectoraal bedacht is.
- 3 (Innovatieve) organisaties bevinden zich niet altijd in dezelfde fase van ontwikkeling en hebben experimenteer ruimte nodig.
- 4 Subsidieoproepen zijn een (vraaggestuurd) aanbod en de procedures overwegend reactief.
- 5 Organisaties hebben vaak niet de expertise en capaciteit om subsidieaanvragen in te dienen.
- 6 Subsidies voor infrastructuur investeren niet in de werking (en omgekeerd hetzelfde). Er is dan ook vaak een mismatch tussen de stenen en de mensen.
- 7 Innovatieve werking en innovatief ruimtegebruik vraagt (extra) capaciteit en expertise.
- 8 Er is (op de klassieke markt) een gebrek aan betaalbare ruimte voor kleinere initiatieven.
- 9 Innovatief samenwerken vraagt (vaak) inzicht en tijd voor een herziening van het organisatiemodel (en de missie).
- 10 Er is een gebrek aan kennis- en expertise-deling m.b.t. het opzetten van Broedplekken of gelijkaardige vormen van sociaal-ruimtelijke infrastructuur.

Naar een proactief kader voor sociaal-maatschappelijke infrastructuur

Een eerste set aan aanbevelingen heeft als doel dat de reguliere fondsen voor infrastructuur een voldoende aanbod van ondersteuning kunnen ontwikkelen, zodat sociaal-maatschappelijke infrastructuur vaker succesvol gerealiseerd wordt. Dit kan echter pas als de actoren in het veld voldoende snel en goed inzicht krijgen in wat de ondersteuningsmogelijkheden zijn voor de realisatie van sociaal-maatschappelijk infrastructuur en weten waar zij terecht kunnen voor hun ondersteuningsaanvraag.

- 2 Organisaties die bezig zijn met het vormgeven van sociaal-maatschappelijke infrastructuur, zijn intrinsiek intersectoraal of sector overschrijdend in hun dagelijkse werking: ze combineren sport en welzijn, gebruiken cultuur om aan onderwijs te doen, ... Echter, als deze innovatieve trajecten beroep willen doen op subsidies – zowel werkingssubsidies, als subsidies m.b.t. infrastructuur, – dan vallen zij vaak buiten of net tussen de subsidiekaders die sectoraal bedacht zijn. Daardoor schrijven organisaties vaak een subsidieaanvraag in functie van de toekenningscriteria van een bepaalde sectorale subsidie en niet vanuit het intersectorale project. Dit is een gemiste kans.

Verder is er nood aan lange termijnperspectief om de investeringen duurzaam en rendabel te houden. Daardoor ligt dit voor geïstitutionaliseerde netwerken en georganiseerde organisaties dichterbij voor het grijpen dan in het meer informele, nog niet georganiseerde veld, toch spelen daar dezelfde uitdagingen en mis-schieten nog meer.

A.1 Een betere samenwerking tussen huidige subsidiekaders en infrastructuurfondsen

Broedplekken zijn experimentele vormen van ruimtegebruik, vaak in een samenwerking tussen nieuwe of vernieuwende gemeenschapsvormende praktijken. Het is belangrijk dat zij zo goed mogelijk inzicht krijgen in het investerings- en ondersteuningsaanbod en we moeten vermijden dat initiatiefnemers van het kastje naar de muur gestuurd worden.

Er zijn al mooie voorbeelden te vermelden van samenwerkingen tussen departementen en agentschappen zoals tussen cultuur en toerisme, alsook tussen onderwijs en welzijn, e.a. ... Zo zoekt de werkgroep Multifunctionele infrastructuur Zorg-Onderwijs naar knelpunten en doet ze voorstellen naar aanpassing van het regelgevend kader. AGION en Sport Vlaanderen lanceerden enkele jaren terug gezamenlijk een oproep voor de indiening van projectvoorstellen voor het naschools opstellen van sport- en bewegingsinfrastructuur.

Maar een goede samenwerking tussen alle sectorale administraties samen is essentieel om de volgende stap te maken. Een soort van verbindingsambtenaar, de uitbouw van een intersectoraal loket of een centraal informatiekanaal zijn instrumenten die in deze onder de aandacht komen.

A.2 Het reactief (regulier) kader aanvullen met proactief investeringsbeleid

4

De klassieke subsidiekaders voor infrastructuur bieden meestal een generiek aanbod. De subsidies komen vervolgens enkel terecht waar actoren in staat zijn een goede aanvraag te schrijven. Actoren die willen inspelen op dynamieken die vooroplopen binnen maatschappelijke tendensen vind je vaak in bepaalde regio's of stadsdelen (vaak centrumstedelijke contexten) en minder aanwezig in andere regio's (randstedelijk of landelijk). Dit is

allicht logisch, maar niet altijd gewenst. Hoe kunnen wij de positieve kracht van Broedplekken, telkens aangepast aan lokale wensen en noden, realiseren op zo veel als mogelijke locaties, met voorop die plekken waar die sociaal-maatschappelijke infrastructuur het meest nodig is.

Doelgerichte projectoproepen kunnen dit uitlokken. Een voorbeeld daarvan is de projectoproep Sportwijk+ van Sport Vlaanderen, gericht op samenwerkingen tussen sportorganisaties en wijkdynamieken, met ruimte voor experiment en vernieuwing. De Pilotprojecten Onzichtbare Zorg, initiatief van VIPA en de Vlaamse Bouwmeester, deden een oproep aan zorgverstrekkers voor de bouw van innovatieve zorginfrastructuur, die zorg opnieuw een vanzelfsprekende plaats in de stedelijke ruimte geeft. Het traject Zorgzame buurten werkt daarop verder.

Een andere mogelijke piste is de koppeling met andere beleidsinstrumenten zoals wijkverbeteringscontracten en stadsvernieuwing om tot meer kwalitatieve projecten te komen op de juiste locaties. Subsidies in stadsvernieuwing worden toegekend aan wijken waarbij kan aangetoond worden dat de noden hoog zijn. Het integreren van investeringen in sociaal-maatschappelijke infrastructuur in het stadsvernieuwingsproces garandeert een juiste lokalisering en een goede omkadering vanuit de stedelijke dynamiek. In de beoordeling voor de toekenning van de subsidies, kan een proactieve regionale spreiding meegenomen worden.

Ten slotte kan men het eigen grond- en pandenbeleid als hefboom inzetten om 'letterlijk' ruimte te geven aan die infrastructuur die het meest geweest is, op hiervoor uitgezochte strategische locaties. Op die manier kan men de lange termijn impact bewaken door (gedeeltelijk) gronden of panden in eigendom te houden, en door gunstige gebruiksovereenkomsten te maken voor de betrokken ruimtevragers.

- 8 Dit kan ook de betaalbaarheid voor de betrokken actoren vergroten. Op de klassieke markt is er vaak een gebrek aan betaalbare opties voor deze initiatieven.

A.3 De nodige lange termijn garanties niet enkel afdwingen maar ook mee ondersteunen.

Bovenstaande raakt een belangrijk aspect, met name de tegenstelling tussen de duurzaamheid van de investeringen, die gegarandeerd moeten worden op lange termijn, en de nood aan experimenteer-ruimte, bijvoorbeeld binnen tijdelijk gebruik, voor nieuwe, experimentele vormen van ruimtegebruik. Vaak moeten organisaties een lange termijn zakelijk recht op gebruik van de infrastructuur kunnen garanderen (10 jaar was dat bij de projectoproep Broedplekken, meestal 20 jaar bij andere fondsen), terwijl het voor nieuwe organisatievormen vaak nog niet haalbaar is om dit te garanderen of af te dwingen op het moment van de subsidieaanvraag.

A.4 De oprichting van een fonds voor sociaal-maatschappelijke infrastructuur

We kunnen de opdracht tot goede samenwerking tussen de verschillende sectorale diensten ook opschalen en meer autonomie geven. De oprichting van een fonds voor investeringen in en de ondersteuning van sociaal-maatschappelijke infrastructuur zou toelaten om de focus aan te scherpen, meer proactief te werk te gaan en experimenteerruimte aan te bieden die binnen de diverse sectorale subsidiekaders nog niet haalbaar zijn of zelfs niet wenselijk.

- 1 De courante (sectorale) infrastructuurfondsen staan momenteel in vele gevallen al onder druk. Infrastructuur geraakt versleten, de comfort- en duurzaamheidseisen nemen toe en de demografische evolutie (zeker in de centrumsteden) zorgt voor tekorten in de infrastructuur, zoals bijvoorbeeld de noodzakelijke inhaalbe-

weging in de scholenbouw enkele jaren terug aantoonde. Het spreekt voor zich dat goede basisinfrastructuur voor de sectoren essentieel blijft, ook voor de realisatie van broedplekken.

- 3 Een fonds voor sociaal-maatschappelijke infrastructuur kan specifieke ondersteuningskaders en begeleidingsprocessen uitzetten die tegemoetkomen aan de nood voor experimenteerruimte van de innovatieve sociaal-ruimtelijke projecten.

Door projecten rond innovatieve ruimtegebruik ruimte te geven in een apart fonds buiten of tussen de sectoren in, kunnen de sectorale fondsen op hun kerntaken blijven focussen. Een specifiek fonds kan ook de opdracht hebben de brug tussen tijdelijk experiment en lange termijn gebruik te ondersteunen en te bewaken, en daarvoor mechanismes voor lange termijn return on investment uit te werken of te ondersteunen.

A.5 Het lokale niveau is de plek waar verknopingen sneller gemaakt kunnen worden

Ten slotte moet worden aangestipt dat het verknopen van doelstellingen en het intersectoraal denken dat essentieel is voor een geïntegreerde aanpak zoals bij de Broedplekken, nu al vaak gerealiseerd wordt in het lokale beleid. Het lokale beleid heeft op dit vlak vaak meer kennis van de kansen en opgaven op het terrein en kan sneller schakelen. Dit dient zeker meegenomen te worden als een kracht om mee de bovenlokale beleidsdoelstellingen te realiseren.

Naar stimulerende én ondersteunende procedures voor het realiseren van sociaal-maatschappelijke infrastructuur

“Een project indienen vraagt veel energie voor welzijnswerkers (en andere). We hebben sowieso al een personeelstekort.” (Kenniscentrum Welzijn, Wonen, Zorg)

- 5 Aanvraagprocedures voor investeringen in infrastructuur zijn vaak niet van de poes. En terecht, de publieke middelen dienen weloverwogen te worden aangewend. Maar voor vele organisaties is dit een stevige last boven de uitvoering van de reguliere taken, niet in het minst als het gaat over experimentele samenwerkingen en alternatieve vormen van ruimtegebruik zoals die bij de Broedplekken worden nagestreefd. Hoe kan het beleid zijn procedures optimaliseren zodat die tegelijk voldoende ontzorgend en stimulerend zijn?

In vele sectoren bestaan hiertoe ondersteunende instanties, zoals het Kenniscentrum WWZ voor de zorg, de Ambassade bij het jeugdwerk, Kunstenpunt bij cultuur, de bouwmeesters, en vele anderen ... In het licht van de realisatie van meer sociaal-maatschappelijke infrastructuur kunnen deze actoren allicht hun krachten bundelen ter ondersteuning.

De projectoproep Broedplekken leidde in elk geval al tot enkele aanbevelingen voor de ondersteuning van subsidie-aanvragers voor hun infrastructuurdossier bij deze expertise.

B.1 Een laagdrempelige call for interest of een voorbereidende subsidie als eerste stap

Om te vermijden dat organisaties zich te pletter lopen in te ambitieuze plannen of te complexe procedures, of er bij gebrek aan expertise zelfs niet aan durven te beginnen, strekt het tot aanbeveling om een projectoproep te starten met een Call for interest zoals bij de projectoproep Broedplekken. Bij een dergelijke laagdrempelige eerste stap, kunnen de noden op het terrein sneller opgehaald worden, en worden de vragen tot ondersteuning bij de volgende stappen duidelijk.

Het toekennen van een subsidie voor een voorbereidende studie geeft de actoren de kans beter te formuleren wat hun noden zijn, en daar waar die tegemoetkomen aan de toekenningscriteria van een subsidiekanaal, zal dit het volgende dossier voor infrastructuursubsidies versterken en de slaagkansen verhogen. Een voorbereidende studie kan ook tot het inzicht leiden dat het projectopzet of de geplande samenwerking nog niet rijp is om een infrastructuurdossier te dragen.

B.2 Matchmaking ter verkenning van het netwerk van organisaties

Naar aanloop van de indiening van subsidiedossiers werd tijdens het traject Broedplekken met de kandidaten (tussen ruimte-aanbieders en ruimte-vragers) een matchmaking oefening gedaan, waarin het begeleidende team de verschillende organisaties aan elkaar koppelde.

Een matchmaking zou ook een inventariserende oefening kunnen zijn, die de noden in het veld beter in kaart brengt en dus gaandeweg de impact kan groter maken. Niet enkel de voortrekkers dienen extra vooruitgeduwd te worden, ook daar waar de kiemen nog niet volledig ontsproten zijn, moet ruimte gemaakt worden voor ontwikkeling van nieuwe dynamieken.

B.3 Ondersteuning voorafgaand aan de indiening van een dossier

“Het indienen van een dossier vergt veel tijd en expertise. Zonder de laagdrempeligheid van de projectoproep Broedplekken, en zonder de ondersteuning van experts, hadden we wel willen maar waarschijnlijk niet kunnen indienen” (getuigenis van een van de Broedplekken)

Naar aanloop van de indiening van dossiers werd begeleiding voorzien door het onderzoeksteam op vraag van de Vlaamse Overheid. Experts in specifieke domeinen (architectuur, organisatie modellen, juridische en zakelijke aspecten) namen deel aan begeleidingssessies. Dit met als resultaat meer kwalitatieve dossiers en daardoor ook een hoger slaagkanspercentage van de dossiers.

B.4 Intervisieessies na toekenning van de subsidie

Na de toekenning van de subsidies werd bij de projectoproep Broedplekken opnieuw een begeleidingstraject aangeboden. Via intervisie-sessies presenteren de Broedplekken aan elkaar de voortgang van het opzetten van de broedplek, kan men leren van elkaars ervaringen en krijgt de administratie voeling met het proces en een update van de stand van zaken van de realisatie van de infrastructuur en zijn ondersteunende werking. De methode en het resultaat van deze intervisies kan je terugvinden in hoofdstuk 2.

Naar een betere koppeling tussen stenen en mensen op het terrein

C.1 Ruimte maken voor ondersteunende broedplek-rollen

- 7 De Broedplekken staan open voor meerdere (partner)organisaties en actoren uit de buurt. Dit vergt de introductie van (nieuwe) ondersteunende rollen zoals een conciërge, verbinder, coördinator, ... Wanneer Broedplekken meerdere organisaties huisvesten op dezelfde plek is er nood aan een persoon die instaat voor de belangen van de gedeelde infrastructuur en de verbanden tussen mensen en werkingen. Het transitietraject 'Leven, leren en werken 2050' van de Vlaamse Overheid spreekt over 'plekwerkers', die actief verbindingen leggen tussen de dynamieken in de wijk en de organisaties die actief zijn in gelijkaardige experimenteeruimtes voor sociale innovatie.

Het beleid stimuleert in principe het meervoudig ruimtegebruik van de publieke infrastructuur. Het ontwerp van decreet over open scholen verplicht het openstellen van scholen na de schooluren en in de weekends, maar houdt er geen (of minstens onvoldoende) rekening mee dat dit extra administratief, logistiek en andere soorten van extra werk met zich meebrengt.

Toch is hiervoor al her en der kennis samengebracht. Slim Gedeeld is een project van de Verenigde Verenigingen in samenwerking met het beleidsdomein Onderwijs. Inspirerende goede praktijkvoorbeelden, (kant-en-klare) modeldocu-

menten, (lokale) tips en tricks helpen om het openstellen van schoolinfrastructuur te faciliteren voor scholen, lokale besturen en verenigingen. Het sleuteldragersysteem lost één van de meest voorkomende knelpunten op bij het openstellen van schoolinfrastructuur. Het is een systeem waarbij mensen die actief zijn in de sociale economie ingeschakeld worden als 'sleuteldragers'. In Antwerpen opent een sleuteldrager samen met de gebruiker de infrastructuur, overloopt en controleert de afspraken, is bereikbaar in geval van nood en sluit de zaal veilig af.

Dit is echter slechts één aspect. Bij infrastructuur voor gedeeld en meervoudig ruimtegebruik dient dus ook de ondersteuning voor extra personele middelen te worden voorzien. Anders loopt de werking vast, en schiet de investering in de infrastructuur zijn doel voorbij.

C.2 Subsidies voor werking en voor infrastructuur in doelgerichte gevallen laten samengaan.

- 6 In huidige beleid van de meeste sectoren is het vaak zo dat er andere subsidiekaders ontwikkeld zijn voor werkingen, dan diegene die voorhanden zijn voor infrastructuur. Deze scheiding van middelen is echter een van de meest genoemde obstakels om Broedplekken te realiseren. Want de aanvullende personele middelen om een broedplekwerking te ondersteunen worden pas pertinent als de infrastructuurmiddelen gegarandeerd zijn, terwijl

met het binnenhalen van infrastructuurmiddelen meestal geen werkingsmiddelen meekomen. Tegelijk is het niet geloofwaardig om in een aanvraagdossier voor werkingsmiddelen ruimte voor een broedplekwerking op te nemen, als er nog geen zicht is op infrastructuur om die werking te huisvesten. In deze patstelling bevinden zich vele innovatieve organisaties met een broedplek-potentieel.

Her en der experimenteren subsidiegevers met combinaties van middelen voor werking en voor infrastructuur. Bij de projectoproep voor Leerecosystemen van het Departement WSE, kan bij de werkingsmiddelen een groot deel forfaitaire kosten opgenomen worden, waarmee organisaties een (aanzet voor een) fonds voor infrastructurele ingrepen kunnen opbouwen.

Omgekeerd zou het goed zijn bij infrastructuurfondsen een hoger percentage diensten en personele middelen toe te staan in het geval van aanvullende sociaal-ruimtelijke ambities, teneinde tijdens het proces van infrastructurele ingrepen de optimalisatie van de werking, en de kloof naar meer structurele werkingsmiddelen vanwege de broedplekwerking te kunnen overbruggen.

D

Naar een leeromgeving voor sociaal-maatschappelijke infrastructuur

9 In hoofdstuk 4 worden een reeks sociaal-ruimtelijke bouwstenen ontwikkeld, die Broedplekken kunnen hanteren om ruimte te geven aan hun ambities. Deze set aan tools laat meervoudig ruimtegebruik en organiseren van verschillende programma's toe. De sociaal-maatschappelijke infrastructuur is toegankelijk en opent zich voor nieuwe publieken, nieuw programma en nieuwe samenwerkingen. Maar dat vraagt een specifiek beheer- en organisatie-model. Nieuwe vormen van ruimtedelen vragen dan om een nieuw afsprakenkader en financieel model. En hoe definieer je een gedeelde missie of zit je een gedeeld programma op? Specifieke expertise dus die niet iedereen in huis heeft en die soms zelfs nog maar in beperkte mate is ontwikkeld.

10 Het is daarom belangrijk dat de lessen die pioniers op het vlak van het realiseren, activeren en beheren van sociaal-maatschappelijke infrastructuur trekken en de expertise die ze opbouwen, gedeeld kan worden. Een platform van kennisdeling en een programma van intervisies, samen met een leeraanbod voor andere geïnteresseerde actoren en overheden zou een vermenigvuldiging van kennis over het realiseren en beheren van sociaal-maatschappelijke infrastructuur kunnen bewerkstelligen. Een experimenteerruimte voor nieuwe types projecten, met aandacht voor ruimtelijke en organisatorische aspecten.

En toch is iedere Broedplek anders, met een andere missie, ander partnerschap, andere dynamieken in de eigen lokale context, die zorgen dat sociaal-maatschappelijke infrastructuur steeds maatwerk is. Het komt er dus op aan een leeromgeving te ontwikkelen waarin betrokken actoren zich de Broedplekken-aanpak eigen kunnen maken, gewezen worden op kansen en opgaven, die ze dan toetsen aan de eigen doelstellingen en de eigen context. Geen toolbox dus met een stappenplan van A tot Z, maar een set aan aandachtspunten en mechanismen, ingrediënten en kooktechnieken voor telkens weer een ander recept, op smaak gebracht met de 'couleur locale'.

Broedplekken Partners

Broedplek Cultureghem

Cultureghem
Kuregem Boxing academy
SAAMO
FilterCaféFiltré
Brede School Kureghem
Molenbeek Rebels Basketball
Pool is Cool
MUS-E Belgium

Broedplek Danscentrumjette

Danscentrumjette
Labolobo
TOOP - MPC Sint Franciscus

Broedplek Hovenier

De Overmolen
BBJJA
School zonder Racisme
Vlaamse dienst Speelpleinwerk
Federatie Marokkaanse
Verenigingen (FMV)
Familiehulp
GC De Plato
Ligo-Brusselleer

Broedplek Ket&Co

Gemeentebestuur Sint-Jans-
Molenbeek
GBS Ket&Co
Labolobo
De Molenketjes
D'Broej Centrum West
Brede School Molenbeek
Maks

Broedplek Globe Aroma

Globe Aroma
Terra Nova
Pigment
The Kitchen
CTLB
De Overmolen

Broedplek Hoofdstedelijke Kunstacademie

Hoofdstedelijke Kunstacademie
MetX
AIF+

Broedplek Jeugdhuis Aximax

Jeugdhuis Aximax
GC Ten Noey
Circus Zonder Handen
Basisschool Ten Nude

Broedplek Kuumba

Kuumba
Internationaal Comité
Fora
De Overmolen

Broedplek Track

LabNorth
Academie Sint-Lukas Brussels
#BXLNord
GC Ten Noey
Rebelle
Sew4Life
Gemeente Sint-Joost-ten-Node
LaFourna

Broedplek Liga voor Mensenrechten

Liga voor Mensenrechten
FMDO
La Ligue

Broedplek Passa Porta

Passa Porta
Klankverbond

Broedplek Walter Werkt

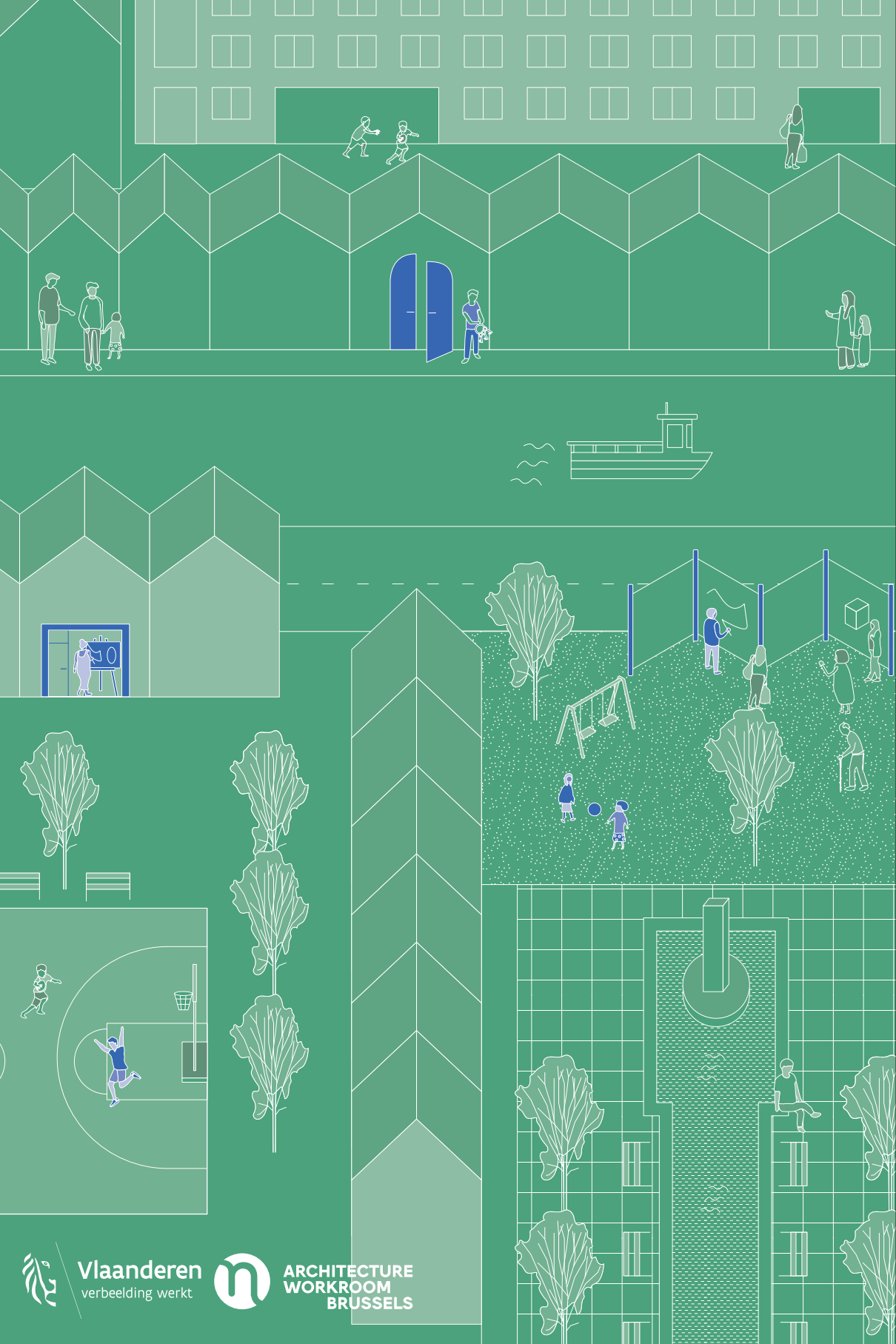
Walter Werkt
MUS-E Belgium

Experten begeleidingsdagen

Lucas Devolder, Constructlab
Bert De Bakker, Constructlab
Evi Swinnen, Timelab
Paul Steinbrück, Pooliscool
Pieter Van Damme, Impact
Laura Muyltermans, Architect
Jan Laute, Dear Pigs
Marie Vanderghote, Broei
Maarten Van Den Driessche, Ugent
Jolien Naeyaert, KULeuven
Bert Gellynck, 1010

Stuurgroep

Pieter Van Camp, VGC cel Stedenbeleid
Caroline Englebert, VGC cel Stedenbeleid
Kristiaan Borret, Brussels Bouwmeester
Frederik Serroen, Team Brussels Bouwmeester
Stijn De Vleeschouwer, Team Vlaams
Bouwmeester
Jeroen Dries, Kenniscentrum WWZ
Eline Vermeersch, Departement Werk en Sociale
Economie
Geert Leemans, Departement Onderwijs en
Vorming
Anne-Sophie Verheyen, Departement Cultuur,
Jeugd en Media
Heidi Van Eetvelt, GO! onderwijs
Christophe Cousaert, Departement Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin, VIPA
Stijn Boons, Sport Vlaanderen
Marjolein van Poppel, Sport Vlaanderen
Jeroen Belmans, Sport Vlaanderen

Vlaanderen
verbeelding werkt

ARCHITECTURE
WORKROOM
BRUSSELS